

دائرة علم و فرهنگ
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خبرنامه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

دوره جدید، سال هفتم، شماره شصتم، مهر ۱۳۹۸

دیدار
دکتر جهانگیری با
رئیسان پژوهشگاه‌های
ملی کشور

بازدید دکتر صالحی
از پژوهشکده دانشنامه‌نگاری
پژوهشگاه

علوم انسانی و بیانیه گام دوم انقلاب؛
در مصاحبه با حجت‌الاسلام دکتر غلامرضا
مصباحی مقدم

پنجمین
همایش
بین‌المللی
شمس و مولانا

دکتر جهانگیری در دیدار رؤسای مجمع پژوهشگاه‌های ملی کشور تأکید کرد: مجمع پژوهشگاه‌های ملی کشور؛ اتاق فکر دولت

روز یکشنبه، هفتم مهرماه، دکتر جهانگیری، معاون اول رئیس جمهور، با رؤسای پژوهشگاه‌های کشور دیدار کردند. در این نشست که در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برگزار شد، رؤسای پژوهشگاه‌های مختلف به معرفی ظرفیت‌ها و توانایی‌های بالقوه پژوهشگاه‌ها پرداختند.

کرد: باید ارتباط میان سیاست‌گذاران و دستگاه‌های اجرایی با پژوهشگاه‌های کشور ایجاد شود چراکه این پژوهشگاه‌ها هستند که می‌توانند بخش زیادی از نیازهای دستگاه‌های اجرایی، کارخانه‌ها و صنایع را مرتفع کنند.

دکتر جهانگیری افزود: امروز که در شرایط تحریم، برخی از صنایع بزرگ کشور برای تأمین مواد اولیه و قطعات موردنیاز خود با مشکل مواجه شده‌اند، پژوهشگاه‌های کشور می‌توانند با استفاده از فناوری‌های نوین و طرح‌های دانش‌بنیان، بسیاری از نیازهای این صنایع را تأمین کنند.

معاون اول رئیس‌جمهور از ابتکار تشکیل مجمع ملی توسط پژوهشگاه‌های کشور ابراز خرسندی کرد و گفت: با تشکیل مجمع ملی، توانمندی و ظرفیت‌های پژوهشگاه‌ها هم‌افزایی پیدا کرده و شاهد گام‌های بلندتری در راستای اهداف توسعه خواهیم بود.

وی با اشاره به برگزاری چندین جلسه با رؤسای ۱۳ دانشگاه برتر کشور و تبادل نظر در خصوص مهم‌ترین مسائل و چالش‌های پیش روی کشور خاطرنشان کرد: رؤسای این دانشگاه‌ها پس از تبادل نظر با دولت، کارگروه‌هایی را برای شناسایی راهکارهای برون‌رفت از مشکلات تشکیل دادند و نتایج تحقیقات و بررسی‌های

دکتر اسحاق جهانگیری، معاون اول رئیس‌جمهور، در دیدار با رؤسای مجمع پژوهشگاه‌های ملی کشور، از پژوهشگاه‌های کشور به‌عنوان اتاق‌های فکر برای ارائه راهکار و مشورت به دولت یاد کرد و گفت: دولت هر چه در توان داشته باشد برای حمایت از پژوهشگاه‌ها به کار خواهد گرفت و نیازهای آنان را برطرف خواهد کرد. به گزارش اداره کل روابط عمومی وزارت علوم به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، دکتر جهانگیری در این نشست با اشاره به شرایط فعلی کشور و محدودیت منابع، گفت: در شرایط فعلی باید توسعه همه‌جانبه را از مسیر توسعه علمی دنبال کنیم. همه کشورهای پیشرفته نیز از مسیر توسعه علمی توانسته‌اند به توسعه همه‌جانبه دست یابند.

معاون اول رئیس‌جمهور با اشاره به ظرفیت گسترده و توانمندی پژوهشگاه‌های کشور در بخش‌های مختلف اظهار داشت: ظرفیت بالای ایجادشده در این پژوهشگاه‌ها نتیجه کار و تلاش مستمر ظرف چند دهه گذشته است و امروز این پژوهشگاه‌ها به مراکزی تبدیل شده‌اند که می‌توانند راهکارهای مناسب برای برون‌رفت از بحران‌ها و مشکلات کشور ارائه دهند.

وی با تأکید بر ضرورت معرفی توانمندی‌ها و دستاوردهای پژوهشگاه‌های کشور به دستگاه‌های اجرایی تصریح

خود را در اختیار دولت قرار دادند.

دکتر جهانگیری ادامه داد: مجمع پژوهشگاه‌های ملی کشور نیز می‌تواند این رویه را دنبال کرده و با تشکیل کارگروه‌هایی در زمینه‌های مختلف، تمرکز خود را بر مهمترین چالش‌ها و مسائل کشور معطوف سازد و نتیجه تحقیقات خود را در اختیار دولت قرار دهد.

معاون اول رئیس جمهور یکی از دغدغه‌های کشور را منفی شدن رشد سرمایه‌گذاری طی سال‌های اخیر عنوان کرد و گفت: کاهش سرمایه‌گذاری می‌تواند آینده توسعه کشور را به مخاطره بیندازد که در این زمینه پژوهشگاه‌ها می‌توانند نقش مؤثری در آسیب‌شناسی و حل این مشکل ایفا کنند.

وی با تأکید بر اینکه برای غلبه بر مشکلات کشور بیش از راهکارهای اقتصادی به راهکارهای اجتماعی و افزایش اعتماد و امید مردم نیاز داریم، گفت: نقش نخبگان در بالا بردن سرمایه اجتماعی بسیار پراهمیت است و پژوهشگاه‌ها می‌توانند در این زمینه بسیار مؤثر باشند.

در این جلسه که رئیس سازمان حفاظت محیط زیست و معاون علمی و فناوری رئیس جمهور نیز حضور داشتند، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری با بیان اینکه در سال‌های اخیر تلاش شده است که مراکز پژوهشی کشور به صورت گسترده و جدی به مسائل جاری و مشکلات کشور ورود پیدا کنند، گفت: توانمندی و ظرفیت پژوهشگاه‌های کشور بسیار بالا است و می‌توانند بازوی فکری قوی در کنار بخش اجرایی کشور باشند.

در این نشست همچنین دبیر مجمع پژوهشگاه‌های ملی کشور گزارشی از دستاوردها و ظرفیت‌های ۱۵ پژوهشگاه کشور ارائه کرد و گفت: در سال ۹۷ تعداد اعضای هیات علمی این پژوهشگاه‌ها ۷۸۸ نفر، تعداد شرکت‌های دانش بنیان زیرمجموعه آنها ۱۰۶ عدد، تعداد طرح‌های فناورانه ۱۷۹ طرح، تعداد قراردادهای جاری ۳۴۱ عدد و تعداد مقالات علمی ۳۱۶۱ مورد بوده است.

در این جلسه رؤسای ۱۵ پژوهشگاه کشور به معرفی حوزه فعالیت و دستاوردهای خود پرداختند و از آمادگی برای همکاری با دستگاه‌های اجرایی و صنایع کشور در جهت رفع نیازهای آنان خبر دادند.

رئیس پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی با اشاره به اعزام نخستین محقق از جمهوری اسلامی ایران به جنوبگان، این اتفاق را یکی از دستاوردهای این پژوهشگاه عنوان کرد و گفت: پایش اسیدی شدن دریاهای کشور از برنامه‌های در دستور کار این پژوهشگاه است.

رئیس پژوهشگاه رنگ نیز گزارشی از دستاوردهای این پژوهشگاه ارائه کرد و گفت: طرح ملی تولید سبز فرش دستیاف به منظور افزایش صادرات از جمله برنامه‌های این پژوهشگاه است.

رئیس پژوهشگاه شیمی و مهندسی شیمی هم با بیان

اینکه این پژوهشگاه امکانات وسیعی در اختیار دارد گفت: این پژوهشگاه می‌تواند به‌عنوان قطب تولید مواد شیمیایی کشور فعالیت کند.

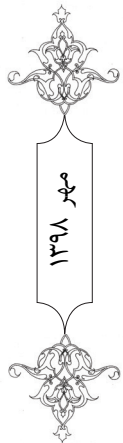
در این جلسه رئیس پژوهشگاه مواد و انرژی نیز با اشاره به ساخت نیروگاه خورشیدی به عنوان یکی از مأموریت‌های این پژوهشگاه، تولید پکیج تصفیه فاضلاب به روش انعقاد الکتریکی را از جمله دستاوردهای این بخش عنوان کرد.

جداسازی دی‌اکسیدکربن از جریان‌های حاصل از احتراق با استفاده از تکنولوژی غشایی، تولید نازل کامپوزیتی و تولید زخم‌پوش‌های مناسب برای انواع زخم نیز از جمله دستاوردهای پژوهشگاه پلیمر و پتروشیمی ایران بود که رئیس این پژوهشگاه به تشریح آن پرداخت.

رئیس پژوهشگاه دانش‌های بنیادی نیز از چشمه نور ایران به‌عنوان یکی از پروژه‌های بزرگ یاد کرد و گفت: این پروژه هم اکنون در دست اجراست و رصدخانه ملی ایران نیز از بزرگ‌ترین پروژه‌های این پژوهشگاه است که امیدواریم هرچه زودتر نهایی شود ضمن آنکه طرح همکاری این پژوهشگاه با آزمایشگاه سرن از دستاوردهای حاصل شده است.

رئیس پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری هم در این جلسه حل مشکلات جامعه و ارتقاء سلامت را از جمله برنامه‌های این پژوهشگاه معرفی کرد و افزود: یکی از دستاوردهای ما تأسیس کلینیک ژنتیک پزشکی است که ۴۰۰ نوع بیماری نادر ژنتیکی را پیش از تولد شناسایی می‌کنیم.

رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی نیز در این دیدار ضمن بیان فعالیت‌های نوآورانه کاربردی و آینده‌اندیشانه تحقیقاتی این پژوهشگاه، درباره ضرورت حمایت معاونت اول از پروژه‌های حوزه‌های توانمندسازی اجتماعی محور این پژوهشگاه سخن گفت و در ادامه خواستار حمایت سازمان محیط زیست، به ویژه وزارت کشور از ظرفیت علمی پژوهشگاه در حوزه آسیب‌شناسی اجتماعی و اجتماعی‌سازی امنیت شد. رئیس سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران و رؤسای پژوهشگاه‌های هوافضا، بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، مطالعات فرهنگی و اجتماعی نیز در این جلسه گزارشی از اقدامات انجام شده در پژوهشگاه خود ارائه کردند و به تشریح دستاوردهای حاصل شده پرداختند.

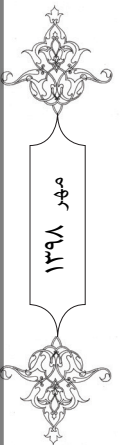
بازدید رئیس سازمان انرژی اتمی و وزیر اسبق امور خارجه از پژوهشکده دانشنامه‌نگاری پژوهشگاه

روز سه شنبه، ۲۳ مهر ۱۳۹۸، دکتر علی اکبر صالحی، رئیس سازمان انرژی اتمی با حضور در ساختمان پژوهشکده دانشنامه‌نگاری با هیأت رئیسه پژوهشگاه دیدار کرد.

در ابتدای این دیدار که با حضور دکتر پاکتچی، رئیس پژوهشکده دانشنامه‌نگاری برگزار شد، دکتر قبادی با اشاره به بیش از نیم قرن سابقه علمی و پژوهشی پژوهشگاه، این نهاد را یکی از ستون‌های فرهنگی تمدن ایرانی-اسلامی معرفی کرد و ایجاد فضای گفتگوی فرهنگی میان تمدن شرق و غرب را یکی از ظرفیت‌های دیرین آن معرفی کرد.

در ادامه و پس از ارائه توضیحاتی درخصوص روند الحاق بنیاد دانشنامه‌نگاری به پژوهشگاه و تشکیل پژوهشکده دانشنامه‌نگاری، دکتر پاکتچی گزارشی از فعالیت‌های پژوهشکده ارائه کرد. بر اساس این گزارش، جهت‌گیری فعالیت‌های این پژوهشکده شامل مواردی مانند؛ بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در جهت تسهیل تولید و ارتقای دانشنامه‌ها، مسئله محوری در تدوین دانشنامه‌ها، رویکرد آینده‌محور، ایجاد ارتباط هم‌افزا با مؤسسات دیگری که مشغول تهیه دانشنامه‌های تخصصی در کشور هستند، ایجاد زمینه‌های ارتباط بین‌المللی و تعریف طرح‌های مشترک با دانشگاه‌های خارجی و مواردی از این دست می‌شد.

دکتر صالحی با قدردانی از فعالیت‌های صورت گرفته و تأکید بر ضرورت تقویت رویکردهای روزآمد این پژوهشگاه در به انجام رساندن طرح‌های بین‌المللی و بهره‌مندی از همکاری وزارت خارجه و به‌ویژه مشورت خواهی از وزیران خارجه در دوره‌های مختلف را بسیار مفید دانست و توصیه کرد، پژوهشگاه در این زمینه‌ها به فعالیت‌های خود ادامه دهد. رئیس سازمان انرژی اتمی در همین زمینه دعوت از سفیران کشورهای دارای سابقه تمدنی و تاریخی برای حضور در پژوهشگاه و ایراد سخنرانی و گفتگوی نظام‌مند در جهت گسترش روابط علمی و فرهنگی را مورد تأکید قرار داد و توصیه کرد؛ اجرای طرح‌های پژوهشی درخصوص روابط فرهنگی و علمی ایران با کشورهای مختلف مورد توجه جدی پژوهشکده دانشنامه‌نگاری قرار گیرد.

دکتر صالحی برنامه‌های پژوهشکده دانشنامه‌نگاری درباره راه‌اندازی پروژه کلان دانشنامه‌های منطقه‌ای از جمله دانشنامه ایران و هند را مورد تأیید قرار داد و برای تأکید بیشتر یادآور شد: در منطقه ما وضعیت ایران از نظر اشتراکات فرهنگی منحصر به فرد است. ایران با هر یک از کشورهای پیرامون، مجموعه مشترکات مهمی دارد، این در حالی است که خود آن ملت‌ها با یکدیگر این اندازه دارای اشتراک و پیوند فرهنگی نیستند و چنین پروژه‌هایی نقش ایران به‌عنوان یک حلقه اتصال فرهنگی در منطقه را تثبیت می‌کند.

در ادامه، صالحی ضمن تشویق و تأیید پیشنهاد برگزاری نشست علمی «نقش دانشنامه‌ها در دیپلماسی عمومی»، افزود: لازم است در این نوع نشست‌ها به صورت برنامه‌مستمری مثلاً ماهانه در چارچوب یک طراحی علمی از سفیران کشورهای مختلف در ایران دعوت شود تا درباره مناسبات فرهنگی و روابط تاریخی کشور خود با ایران ارائه‌هایی داشته باشند و مجموع ارائه‌های آنها با تدوین لازم به صورت یک دانشنامه‌واره انتشار یابد.

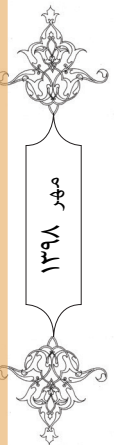
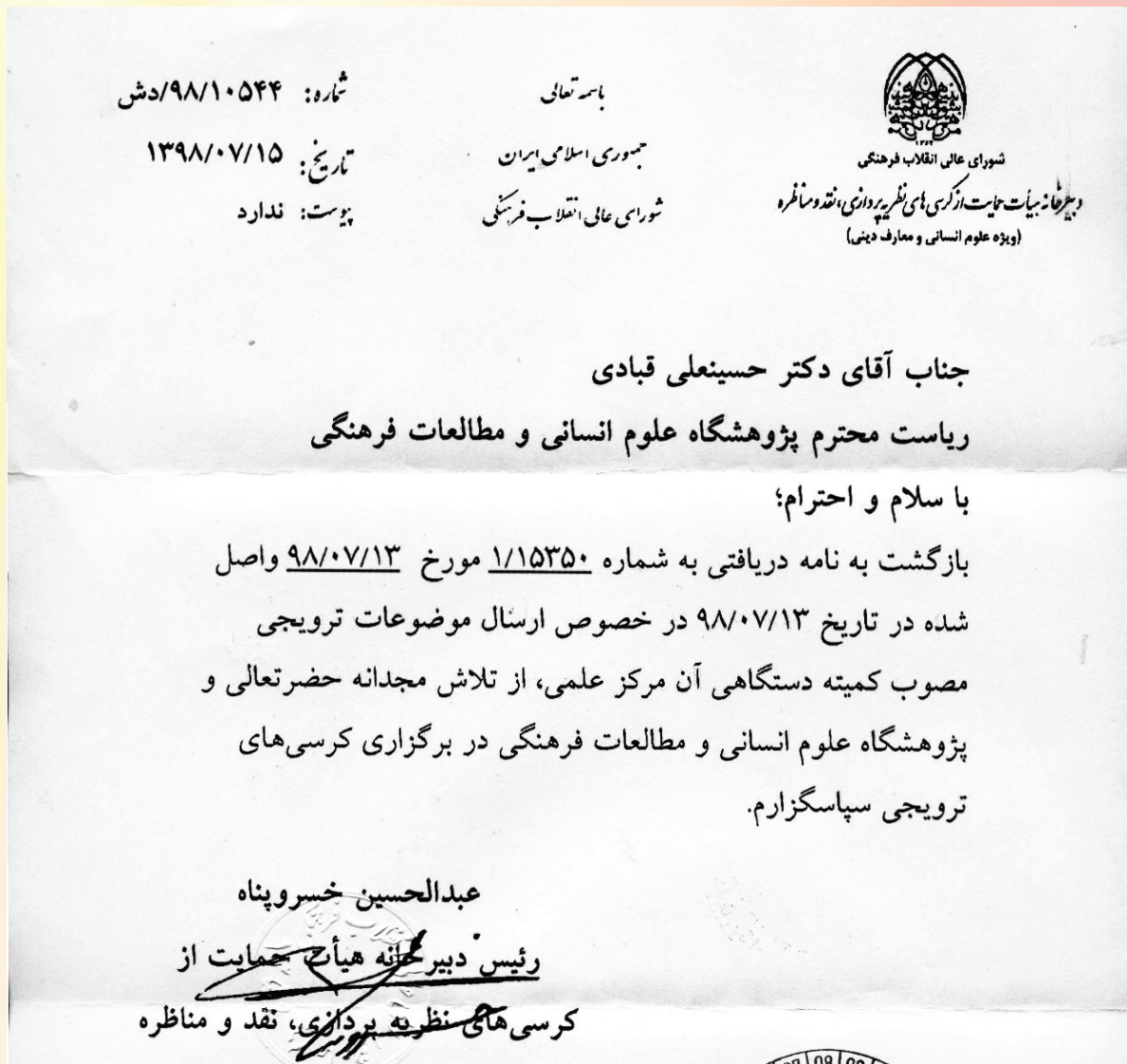
رئیس سازمان انرژی اتمی یادآور شد: از پیشبرد این طرح‌ها حمایت لازم را انجام خواهند داد و به طور ویژه درباره طراحی علمی سخنرانی دوره‌ای سفرا، مشورت‌های لازم را به پژوهشکده دانشنامه‌نگاری خواهند داد.

قدردانی دبیرخانه هیأت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره از پژوهشگاه

دبیرخانه هیأت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره (شورای عالی انقلاب فرهنگی) با ارسال نامه‌ای به دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی از تلاش پژوهشگاه در برگزاری کرسی‌های ترویجی قدردانی کرد.

لازم به ذکر است پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی طبق برنامه، کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره را با موضوعات مختلف ترویجی برگزار می‌کند که دفتر کرسی‌های نظریه‌پردازی نقد و نوآوری در پائیز سال ۱۳۹۴ پس از هماهنگی با دبیرخانه حمایت از کرسی‌ها و دریافت آئین‌نامه‌های مرتبط، فعالیت خود را آغاز کرد و تاکنون بیش از ۳۰ کرسی در پژوهشگاه برگزار شده است.

برگزاری سومین نشست از دوره چهارم هیأت امنای پژوهشگاه

سومین نشست از دوره چهارم هیأت امنای پژوهشگاه روز دوشنبه اول مهرماه ۱۳۹۸، با حضور تمام اعضاء در دفتر وزیر علوم، تحقیقات و فناوری برگزار شد. در ابتدای نشست، مسئولین پژوهشگاه گزارشی از فعالیت‌ها و عملکرد شورای بررسی متون در زمینه بررسی و پژوهش درباره «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، «اقتصاد مقاومتی»، «الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت»، مراحل پیشرفت طرح جامع اعتلای علوم انسانی معطوف به پیشرفت کشور و دستاوردهای آن، برنامه برگزاری سومین کنگره بین‌المللی امام علی (ع) پژوهی و اهدای جایزه جهانی امام علی (ع)، و همچنین کارنامه فعالیت‌های دفتر همکاری‌های علمی- بین‌المللی و مدیریت نوآوری و کاربردی‌سازی پژوهش‌های علوم انسانی به صورت مکتوب به اعضای هیأت امناء ارائه کردند. در ادامه این نشست دستورهای جلسه مورد بررسی قرار گرفت و مقرر شد پس از تأیید نهایی جهت اجرا به پژوهشگاه ابلاغ شود.

گزارش مراسم بزرگداشت هفته دفاع مقدس

کسانی که علم را ابزار طغیان و زیاده‌خواهی قرار داده‌اند، ایستاد. قدرت هم با علم به دست می‌آید. لذا قرآن می‌فرماید در برابر کسانی که علم دارند، اما

به همت معاونت فرهنگی- اجتماعی پژوهشگاه، مراسم بزرگداشت هفته دفاع مقدس در روز دوم مهر ۱۳۹۸ در سالن حکمت برگزار شد.

در ابتدای این مراسم دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه، در سخنان کوتاهی ضمن خوشامدگویی به مهمانان مراسم، به اهمیت نقش تمدنی میراث دفاع مقدس اشاره و بر بزرگداشت این رویداد تأکید کرد.

در ادامه این مراسم حجت الاسلام ابوترابی، نائب رئیس سابق مجلس و امام جمعه موقت تهران در ابتدا با اشاره به جایگاه علوم انسانی، اظهار داشت: علوم انسانی است که می‌تواند نقشه راه توسعه دانش را تعریف کند تا در نتیجه آن دانش بشر در خدمت انسان به کار گرفته شود. زیرا که دانش فی‌نفسه ارزش نیست. دانش آنگاه ارزش می‌شود

که در دستان انسان آراسته به دانش قرار گیرد. قرآن از کسانی که علم در دست داشته باشند ولی علم در خدمت آنها نباشد، به حمار تعبیر کرده است. چهارپایی که کتاب‌های زیادی حمل می‌کند، ولی چیزی از آن نمی‌فهمد.

وی ادامه داد: انسانی که آراسته به ادب علمی نیست و دانش او را تربیت نکرده است، برای این انسان، علم منشأ طغیان او است. قرآن در جایی دیگر می‌فرماید خداوند اکرم است، چون معلم انسان است، با قلم، با پژوهش، با تحقیق. من فکر می‌کنم کل عالم امکان، عالم فهم و ادراک و تحصیل علم است. اما تحصیل علم انسان با دیگر موجودات دیگر متفاوت است و با تحقیق و پژوهش حاصل می‌شود.

امام جمعه تهران در عین حال تصریح کرد: طبق تعبیرات قرآنی، انسان عالم است که طغیان می‌کند نه انسان جاهل. این دانش است که غرب را به طغیان واداشته است. این علم و فناوری است که غرب را بر اریکه زیاده‌خواهی نشانده است. طغیان از قدرت ناشی می‌شود و علم هم منشأ قدرت. پس دانش باید در خدمت انسان و جامعه بشری باشد. عالم حقیقی هر چقدر بر مرتبه علم و دانش او افزوده شود، بر مرتبه تواضع او هم افزوده می‌شود.

وی افزود: فقط با قدرت است که می‌توان در برابر

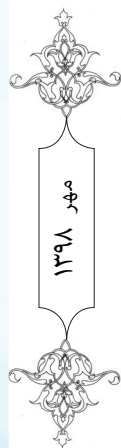

سلوک عالمانه ندارند و به دنبال زیاده‌خواهی هستند، قدرت پیدا کنید. «واعدوا لهم ما استطعتم من قوه» به نظر من این آیه، راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی است.

حجت الاسلام ابوترابی تصریح کرد: این آیه مخاطبش نظام است و لذا نظام‌سازی از ارکان اندیشه دینی است. نظام سیاسی مقتدر و با ظرفیت که یکی از ویژگی‌های آن قدرت پیدا کردن در برابر کسانی است که در مقابل حق ایستاده‌اند. قرآن تأکید دارد که هر چقدر استطاعت دارید بر اقتدار خود بیفزایید. یعنی به مرز علم برسید. لذا قدرت دفاعی جمهوری اسلامی بر اساس صریح قرآن کریم مرز نمی‌شناسد. قدرت هم قدرت دفاعی بازدارنده است. قرآن نمی‌گوید قدرت به دست بیاورید برای جهان‌گشایی. می‌گوید قدرت فراهم آورید که جنگی آغاز نشود و هرگز در فکر تعرض به شما نباشند.

نائب رئیس سابق مجلس خاطر نشان کرد: اینکه رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند، جنگ نمی‌شود، دو معنا دارد؛ یکی اینکه ما خواهان جنگ نیستیم. دوم اینکه دشمن جرأت حمله پیدا نکند، چون قدرت آن را ندارد و لذا جنگی شکل نمی‌گیرد.

وی در ادامه به سالگرد آغاز جنگ تحمیلی اشاره کرد و افزود: بی‌تردید دفاع مقدس دستاوردهای فراوان و

غیرقابل اندازه داشته است. یکی از ده‌ها دستاورد آن، قدرت دفاعی بازدارنده جمهوری اسلامی است. از جمله دستاوردهای دیگر، این امنیتی است که امروز ایران را فرا گرفته است. دیگر دستاورد این دفاع مقدس، شکل‌گیری جبهه مقاومت اسلامی است.

حجت الاسلام ابوترابی تأکید کرد: یمن از دستاوردها و ثمرات دفاع مقدس است. اگر دفاع مقدس نبود، امروز یمن مقاوم و مقتدر تولد نمی‌یافت. مقاومت اسلامی لبنان دستاورد دفاع مقدس است. در فلسطین، در عراق و در سراسر دنیای اسلام از دستاوردهای دفاع مقدس است. همین وحدت و انسجام ملی ما نیز دستاورد دفاع مقدس است. حتی نقش دفاع مقدس در رشد و حرکت علمی کشور هم بسیار برجسته است.

وی در انتها گفت: امیدوارم در مسیر خلق قدرت با ارتقاء جایگاه علمی و با تعریف درست حوزه دانش و رسالت علوم انسانی و رسالت علم قدم برداریم. انسان تزکیه شده است که باید قله‌های دانش را کسب کند تا دانش در خدمت انسان قرار گیرد و راه را برای تعالی و تکامل انسان فراهم کند.

در ادامه این مراسم استاد سهیل محمودی از شاعران پرآوازه کشور درباره شعر دفاع مقدس سخنرانی کرد. وی در ابتدای سخنان خود اظهار داشت: جنگ که شروع شد، ما تعدادی از جوانان با ایمان، کمتر از ۲۰ سال بودیم که به بحث شعر پرداختیم. یکی از اشکالات به نسل قبل از ما برمی‌گردد که وقتی جنگ شروع شد، خیلی در این عرصه شعر دفاع مقدس وارد نشدند و این سؤال مطرح است که چرا آنها وارد نشدند و کار به دست ما بچه‌های جوان‌تر آن سال‌ها افتاد.

وی افزود: اولین نقدی که به ما وارد است این است که آن سال‌ها به تأثیر شعر بیشتر از تعریف شعر توجه داشتیم. شاید خاصیت شعر باشد که در یک حادثه و رویداد به تأثیرش بیشتر توجه می‌شود تا تعریفش. لذا خیلی از آن شعرهای آن سال‌ها را باید کنار گذاشت، نه به این دلیل که شعر بدی بود، بلکه به این دلیل که به تعریف شعر تن نمی‌دادند و به وجه اجتماعی شعر توجه داشتند. در مشروطیت هم برای شعر همین اتفاق افتاد.

وی خاطر نشان کرد: علاوه بر این شاید در آن سال‌ها ما می‌توانستیم به عناصر دیگری هم در شعرهایمان دامن بزنیم که هنوز هم جای توجه دارد. مثلاً در شعر نسل ما جای ملیت و وطن‌گرایی کم است. فکر می‌کردیم فقط باید عناصر ایدئولوژیک و عقیدتی باشند که در جایگاه خودش خوب بوده است. اما ما می‌توانستیم جهت بدهیم و عنصر ملیت را افزون‌تر کنیم تا امروز که در تهدید هستیم، با عنصر ملیت مجموعه بیشتری از جامعه را در کنار خودمان قرار دهیم. متأسفانه این کار را نکردیم.

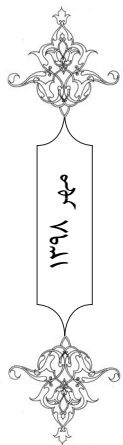
این شاعر ملی در بخش دیگری از سخنان خود گفت: ملت با کمترین خصوصیت‌های مشترک تعریف می‌شود که بیشترین افراد را شامل شود. حزب نیست که با مثلاً ۱۰۰ خصوصیت مشترک تعریف شود. با مشخصه‌های مشترک اندک می‌توانیم یک چتر فراگیر در فرهنگمان ایجاد کنیم که امروزه در مقابل یاوه‌هایی که آدمی در آن سر دنیا دارد با آن کشور ما را تهدید می‌کند، همه ملت را کنار خودمان قرار دهیم.

استاد محمودی تصریح کرد: ما باید بعد از جنگ، شاعران جنگمان، شاعران صلح می‌شدند. با هر نوع جنگی مخالفت کنند، چون شاعران ما در طول جنگ رنج مردم کشورمان را دیدند. بهترین عزیزان ما در جنگ به شهادت رسیدند. ما هنرمندان، نویسندگان و شاعران باید بعد از جنگ مجامع صلح‌طلبانه ایجاد می‌کردیم. اما ما شروع کردیم به شعر نوستالژی گفتن که به این ادبیات نمی‌گویند.

وی ادامه داد: ما عقلانی‌ترین کشور منطقه هستیم، چرا که ریشه در تشیع داریم. ما می‌توانستیم به‌عنوان بچه‌های جنگ، نمادهای صلح‌طلبی را در روزگار خودمان مطرح کنیم. واقعیت این است که امروزه ادبیات دفاع مقدس به گفتگوی انتقادی نیاز دارد. ما باید خلوص آن دوران را قدر بدانیم، ولی برای اینکه جنگ دیگری در کشور رخ ندهد، ما راه دیگری نداریم جز اینکه به داشته‌های فکری و اندیشگی خودمان مراجعه کنیم. همراه با تجربه‌ای که داشتیم. بیاییم پرچمدار صلح شویم.

سهیل محمودی در انتها تأکید کرد: ما امروز باید در ادبیات و موسیقی خودمان به خود ایران اهمیت بدهیم. ایمانش را دارد، ایرانش را باید اهمیت داد که در دوران دفاع مقدس کم بوده است و می‌توانست خیلی بیشتر از اینها، این موضوع را زیر چتر خودش قرار دهد. ما بعد از جنگ بیشتر کارهای ویتروینی کردیم که این کارها نمی‌تواند نسل آینده را حفظ کند. نسل حاضر بچه‌های خوبی هستند ولی در حوزه ادبیات، چیزی جهت‌دهی ندادیم.

در بخش پایانی این مراسم خانم خالقی پور، همسر و مادر سه شهید، به بیان خاطراتی از فرزندان شهید خود پرداخت که جمع حاضر را بسیار تحت تأثیر قرار داد. وی تأکید کرد: ای کاش به تعداد موه‌های سرم پسر داشتم تا در این راه پر هدف فدا می‌کردم. شرمندۀ ملت و شرمندۀ خانواده شهیداهم هستیم.

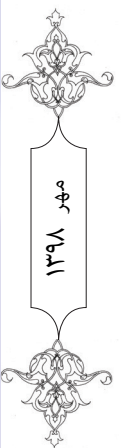
با جذب نخبگان به سمت علوم انسانی، رشد و پیشرفت ایران سرعت بیشتری به خود می‌گیرد

حجت الاسلام دکتر غلامرضا مصباحی مقدم، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، نماینده سابق مجلس شورای اسلامی در ادوار هفتم، هشتم و نهم، عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق (ع)، عضو هیأت امنای پژوهشگاه و مدیر گروه اقتصاد شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی یکی از چهره‌هایی هست که مسائل علوم انسانی را از نزدیک دنبال می‌کند و از خبرگان این حوزه به شمار می‌رود. در خصوص بیانیه «گام دوم انقلاب» رهبر معظم خطاب به ملت ایران، مسائل پیش روی علوم انسانی و مأموریت‌ها، وظایف و ظرفیت‌های پژوهشگاه، مصاحبه‌ای را با ایشان انجام دادیم که در ادامه می‌خوانید:

• با توجه به اینکه بیش از دو دهه است از طریق شورای متون مشخصاً با پژوهشگاه و مسائل آن آشنا هستید و در طول ۶ سال اخیر هم به عنوان عضو هیأت امنای، در جریان جزئیات کارهای پژوهشگاه و سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها آن قرار دارید، نظر شما درباره کارها، فعالیت‌ها، سیر فعالیت‌ها و امکانات مورد نیاز برای فعالیت بهتر پژوهشگاه چیست؟

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی سابقه دیرینه‌ای دارد که از تجمیع چندین نهاد و مرکز پژوهشی از قبل از پیروزی انقلاب اسلامی تشکیل شده است، جایگاه آن هم جایگاه ممتازی است، وابسته به وزارت علوم است. شاید نهادی غیر از پژوهشگاه در این سطح نداشته باشیم. البته پژوهشگاه‌های مختلفی وجود دارند اما دامنه کار این پژوهشگاه بسیار گسترده است. استادانی که از دیرباز عضو این پژوهشگاه بوده‌اند، غالباً از افراد برجسته و صاحب صلاحیت بوده‌اند که آثار آنها به خوبی سطح علمی آنها را نشان می‌دهد. پژوهشگاه در سال‌های اخیر اهداف جمهوری اسلامی را در حوزه کار خود قرار داده است و فعالیت‌های خوبی را شروع کرده است. از سال ۷۴، ۷۵ که شورای بررسی متون تشکیل شده است ۱۶ گروه در این شورا فعالیت می‌کنند، غالباً استادان از تهران و مراکز استان‌ها دعوت می‌شوند و یک همکاری فعالی را در زمینه نقد و بررسی متون و کتب علوم انسانی دارند. علاوه بر این به نقد و بررسی نظریه‌ها در هر حوزه علمی و در هر رشته علمی می‌پردازند. خروجی این حرکت، خروجی قابل توجهی است. **طرحی به نام طرح اعتلای علوم انسانی نیز که در دستور کار پژوهشگاه قرار گرفته است، گام‌های مهمی در راه اعتلای علوم انسانی برداشته است.** علوم انسانی در ایران تا حدود زیادی محروم واقع شده و کمتر مورد عنایت و توجه سیاستمداران و مدیران ارشد نظام به استثنای رهبری قرار گرفته است. **رهبری معظم انقلاب بسیار به موضوع علوم انسانی پرداختند و رهنمودهای بسیار عالی داده‌اند، از جمله در نشست‌هایی که با شورای بررسی متون داشتند؛** اما در سطوح بالای مدیریت کشور از نظر پشتیبانی، تأمین مالی و حمایت‌های لازم، آنچنان که شایسته و بایسته است این امر تحقق نیافته است. اگر نه می‌باید خیلی

بیش از ظرفیتی که این پژوهشگاه تاکنون نشان داده، می‌توانست ظرفیت‌های خود را نشان دهد. در خصوص همین شورای بررسی متون حدود دو هزار استاد، دانشیار و استادیار با این مجموعه مشغول همکاری هستند و شاید در میان نهادهای علمی کشور بی‌نظیر و بی‌رقیب باشد. که توانسته این همه شخصیت‌های علمی کشور را جمع کند و گرد هم آورد. نوعی ارتباط نخبگان باهم، تعامل آنها با هم و تبادل نظر نخبگان علمی با هم در اینجا شکل گرفته است، آن هم با پذیرش مبانی برگرفته از اسلام و ارزش‌های اسلامی-ایرانی، با تقید به اینکه علوم انسانی بومی بشود، متناسب با شرایط و نیازهای کشور بشود، اسلامی بشود و به ارتباط بین اسلام و علم به صورت عمیق دست پیدا کنیم. البته این اتفاق در حال رخ دادن است ولی این مسیر، مسیری طولانی است که باید همچنان طی شود تا به خواسته‌هایمان برسیم.

• به لحاظ تنوع فعالیت‌های پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و طرح‌های بنیادی‌ای که در دست دارد، چگونه می‌توان پشتیبانی مسئولان و دولتمردان از علوم انسانی را داشت بدون آنکه در توجه و انرژی مجموعه در انجام وظایف اصلی خللی ایجاد شود؟

از نظر پشتیبانی‌ها یک کار کاملاً شناخته شده‌ای است. اگر مجموعه دولت و سازمان برنامه و بودجه، عنایت ویژه‌ای به پژوهشگاه داشته باشند و بدانند که رشد علم، مایه پیشرفت کشور است، طبعاً نتیجه‌اش این خواهد بود که با اهتمام بی‌غی حمایت مالی و معنوی از پژوهشگاه داشته باشند؛ اما در مورد اینکه این مجموعه متنوع باید چه کار کند که به جای واگرایی به همگرایی برسند؛ دو موضوع مطرح است: یکی، وحدت مبناء و دیگری، وحدت آرمان. **خوشبختانه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به خوبی از وحدت مبناء و وحدت آرمان برخوردار است و همانطور که قبلاً هم اشاره کرده‌ام، مبانی فکری که این پژوهشگاه اتخاذ کرده، در جهت فعالیت‌های علمی‌اش بوده و برگرفته از اندیشه‌های اسلامی است. این مبانی از وحدت و انسجام خوبی برخوردارند**

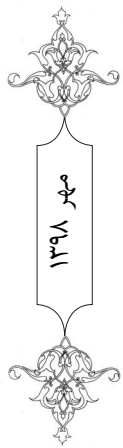
اگر مبانی فکری متفکران پراکنده باشد و هماهنگ نباشد، نمی‌توان انتظار داشت که آن مجموعه به نتایجی برسند که همگرایانه است، همانطور که اگر اهداف و آرمان‌های یک مجموعه علمی و تحقیقاتی یگانه نباشد، نمی‌توان این امید و انتظار را داشت که بتوان به موفقیت رسید؛ اما خوشبختانه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به خوبی از وحدت مبناء و وحدت آرمان برخوردار است و همانطور که قبلاً هم اشاره کرده‌ام، مبانی فکری که این پژوهشگاه اتخاذ کرده، در جهت فعالیت‌های علمی‌اش بوده و برگرفته از اندیشه‌های اسلامی است. این مبانی از وحدت و انسجام خوبی برخوردارند که نقطه مقصد آن هم توجه به تعالی «انسان» است، انسانی که باید راه تعالی را طی کند و به قرب الهی برسد که می‌شود وحدت آرمان. بنابراین تمام رشته‌هایی که در پژوهشگاه و شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی فعال هستند، همگی از وحدت مبانی و آرمان برخوردارند. البته شاید پژوهشگاه به یک کارگروه ویژه نیاز داشته باشد تا مجموعه مطالعات این گروه‌های علمی را بررسی و به هم نزدیک کند تا اینکه سریع‌تر به هماهنگی و خروجی‌های مشترک دست یابیم.

• با توجه به شناخت دقیقی که شما از پژوهشگاه دارید به نظر شما پژوهشگاه چه فعالیت‌هایی دارد که آنقدر برجسته است که می‌تواند در مسیر محقق شدن بیانیه «گام دوم انقلاب» قرار گیرد یا اینکه پژوهشگاه در چه مسیرهایی گام بردارد بهتر است؟

حوزه فعالیت‌های پژوهشگاه بسیار متنوع است. از زبان‌های باستانی گرفته تا حوزه مسائل علوم انسانی و علوم دقیقه. این مجموعه عظیمی که در کنار هم کار می‌کنند آثارشان حکایت از برجستگی محصولات و کار زیاد دارد. تا حالا هم کارهای زیادی انجام شده و خروجی‌های خوبی هم دارد. از این به بعد هم باید روی نخبگانی که از برجستگی و ویژگی خاصی برخوردارند، تمرکز شود. حتی باید نخبگانی که تاکنون جذب نشده‌اند را نیز جذب و با آنها ارتباط برقرار کرد. گمان می‌کنم، اراده این مهم در مدیریت پژوهشگاه وجود دارد و جای امیدواری است که در این راستا هم موفق باشد.

• با توجه به صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی از سوی مقام معظم رهبری، نقش و مأموریت علوم انسانی و به‌طور خاص پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در تحقق اهداف و آرمان‌های ذکر شده در بیانیه، چه می‌تواند باشد؟

البته از همه علوم مفید می‌توان برای بیانیه گام دوم انقلاب بهره گرفت؛ اما در این میان نقش علوم انسانی برجسته‌تر است. نباید فراموش کرد که علوم انسانی در مقایسه با سایر علوم بسترساز و مبنائی‌تر است. به‌طور مثال؛ اگر فلسفه که یکی از زیربنائی‌ترین علوم انسانی است، مبناء قرار نگیرد و اساس نشود، یقین بدانید سایر

علوم از جمله علوم پزشکی، فنی و مهندسی و ... نمی‌توانند به موفقیت برسند. ما می‌بینیم که علوم انسانی در غرب هم مورد توجه ویژه‌ای قرار می‌گیرد و از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و نخبگان درجه یک کشورهای توسعه یافته همه از حوزه علوم انسانی هستند، اما متأسفانه در ایران برترین موقعیت‌ها را به دانشمندان غیرعلوم انسانی می‌دهند که تصور می‌کنم اشتباه است. غالباً در طول سال‌های گذشته وزرای علوم ما از حوزه علوم پزشکی یا مهندسی بوده‌اند و کمتر اتفاق افتاده که یک صاحب نظر علوم انسانی به عنوان وزیر علوم انتخاب شود. شاید اگر یک صاحب نظر علوم انسانی به عنوان وزیر انتخاب می‌شد، شاهد رشد بسیار متفاوت علوم انسانی بودیم. در واقع نوعی درجه دوم تلقی کردن مدیران علوم انسانی نزد مدیران ارشد نظام خطاست چون علوم پایه، مهندسی، پزشکی و ... همگی وامدار علوم انسانی هستند و اینها اساس خود را مدیون علوم انسانی هستند که اگر این را نفهمیده باشیم از واقعیت هستی و عرصه علم دور هستیم، بنابراین باید اهتمام ویژه‌ای به علوم انسانی داشت که بیانیه گام دوم انقلاب هم توجه ویژه‌ای به علوم انسانی دارد. انقلاب اسلامی انقلاب ارزش‌ها بود و اگر فرهنگ ملت ایران تغییر نمی‌کرد، انقلابی رخ نمی‌داد. آنچه که منشأ اصلی انقلاب شد، تغییرات فرهنگی بود که رهبری این مهم را هم امام خمینی (ره) بر عهده داشتند که خود امام (ره) هم عارف بود و هم فیلسوف، فقیه و مفسر که همگی در حوزه علوم انسانی تعریف می‌شود. ببینید متفکران خارجی چطور تحت تأثیر شخصیت امام خمینی (ره) قرار می‌گیرند. اگر شخصیتی چون امام رهبری انقلاب را بر عهده نمی‌گرفت، این آثار و برکات را از خود برجای نمی‌گذاشت. در گام دوم انقلاب باید با برجسته کردن علوم انسانی مقدمات رشد و پیشرفت هرچه بیشتر این رشته‌ها فراهم شود. باید تدبیری صورت پذیرد تا علوم انسانی از جایگاه خودش ارتقاء پیدا کند. در این خصوص نکته‌ای را یادآور می‌شوم، سال ۱۳۷۵ تا ۷۸ ریاست دانشکده الهیات دانشگاه تهران را عهده دار بودم که یک تحقیقی از دانشجویان انجام دادیم و متوجه شدیم که اکثر دانشجویان ما کسانی بودند که نتوانسته بودند در رشته‌های دیگر موفق شوند که این موضوع مایه تأسف است. آن زمان به خاطر همین موضوع همایش بزرگی را برگزار کردیم که متأسفانه در ادامه پیگیری نشد اما در یک نظرسنجی دیگر از استادان دانشگاه تهران هم به این نتیجه رسیدیم که فقط ۳ درصد استادان حاضرند فرزندان خود را به رشته‌های علوم انسانی هدایت کنند. همین تحقیقات و نظرسنجی‌ها ثابت می‌کند، جایگاه علوم انسانی در کشور خیلی نازل است. باید این ذهنیت غلط را از بین برد. اگر این ذهنیت درست شود، می‌توان امیدوار بود که با جذب نخبگان به سمت علوم انسانی تحول عظیمی در کشور رخ دهد. با جذب نخبگان به سمت علوم انسانی می‌توانیم انتظار داشته باشیم که رشد و پیشرفت ایران سرعت بیشتری به خود بگیرد. البته با پشتوانه تجارب، آزمون و خطاهای ۴۰ ساله. رهبر انقلاب در این خصوص می‌فرمایند؛ ما وقتی انقلاب را شروع کردیم الگویی نداشتیم اما اکنون نسل کنونی انقلابی‌ها برای برداشتن گام دوم انقلاب، تجربه ۴۰ ساله‌ای دارند که می‌توانند از آن استفاده کنند.

• به نظر می‌رسد آنچه در ماهیت و هم در بیانیه دیده می‌شود، علوم انسانی را در وجود بنیادی آن مورد توجه قرار می‌دهد و به رویکردهای عقلانی و معنوی آن می‌پردازد اما در طول این سال‌ها انتقادی که به علوم انسانی وارد می‌شود این است که، علوم انسانی کاربردی نیست و خروجی خاصی ندارد! در این خصوص چه نظری دارید؟

به نکته مهمی اشاره کردید. **در شرایط فعلی علوم انسانی باید از مرحله نظری صرف خارج شود و به مرحله عملی و کاربردی ورود کند.** در این خصوص منتقدین هم باید بگویند چه قدمی در این راه برداشته‌اند؟ صرف اینکه ادعا کنند، علوم انسانی جنبه کاربردی پیدا نکرده است و باید در حاشیه بماند، کافی نیست. اگر رابطه علوم انسانی با سایر علوم را درک کنیم این مسائل مطرح نمی‌شود. البته اهالی علوم انسانی هم باید اهتمام خود را برای کاربردی کردن آن معطوف کنند و در این راه نیاز است برنامه داشته باشند و هزینه کنند. این کار وظیفه علمای علوم انسانی است که باید از آنها خواست به مباحث و نظراتی که فراگرفته‌اند، جنبه کاربردی بدهند و کاربرد این علوم را در مناسبات اجتماعی و روابط انسانی تبیین کنند. اگر این کار اتفاق بیافتد ما می‌توانیم یک جهش بزرگی داشته باشیم. بگذارید وام بگیرم از تاریخی که برای غرب گذشت. غرب در حدود ده قرن که معروف به قرون وسطی است، راکد بود، بدون تغییر و بدون رشد و پیشرفت بود. طی این ده قرن، اگر ستاره‌ای می‌درخشید روی جهالتی که حاکم بر غرب بود، ستاره را نابود می‌کردند. اگر ستاره‌ای در عرصه علم بود، نابودش می‌کردند. اما وقتی رنسانس اتفاق افتاد، نوزایی علمی صورت گرفت و اتفاقاً این نوزایی علمی در عرصه علوم انسانی و عرصه فلسفه رقم خورد. گام اولش در عرصه فلسفه و در جهان‌بینی متفکران غربی بود. غرب امروزه وامدار رنسانس قرن ۱۵ و ۱۶ است. اگر چنین اتفاقی افتاده و نتیجه‌اش از نظر ظهور یک تمدن صرفاً مادی چشم گیر و برجسته است، این محصول تغییر و تحولی است که ۴ یا ۵ قرن قبل در زمینه علوم انسانی رخ داد و علوم انسانی را کاربردی کردند. امروزه ما برای تغییر و تحول نیازمند بازگشت به عقب نیستیم، اما تجارب غرب به ما

کمک می‌کند مسیر را سریعتر طی کنیم. اما نباید در راستای اهداف و آرمانهای آنها حرکت کنیم چون غربی‌ها به دلیل اینکه مبانی فکری و اندیشه لازم را نداشتند تا آنها را به سمت واقعیت انسان، زیست و زندگی انسان هدایت کند. بنابراین انسان را موجودی تک بعدی تلقی کردند، اما بر اساس آموزش‌های الهی انسان موجودی پیچیده مرکب از جسم و روح است که روح او وزن بسیار بالایی دارد اما جسمش به حیوان مشابَهت دارد و باید در خدمت روح الهی او قرار گیرد.

• از جمله اقداماتی که در طول یکی، دو سال اخیر از نظر سیاست‌گذاری و زارتی اتفاق افتاد و شما هم در جریان هستید، الحاق بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران به پژوهشگاه است. ارزیابی شما در این زمینه چیست؟

نمی‌دانم که این کار تا چه حد هوشمندانه انجام گرفته است، اما در مجموع این کار را حسن اتفاق تلقی می‌کنم چون بستر و زمینه‌ای که از دانشنامه‌های رشته‌های فنی، مهندسی، پزشکی و ... شکل می‌گیرد باید بستر علوم انسانی باشد اگر این الحاق هوشمندانه صورت گرفته باشد، معنی‌اش این است که پایه و اساس «اندیشه» را باید از علوم انسانی وام گرفت.

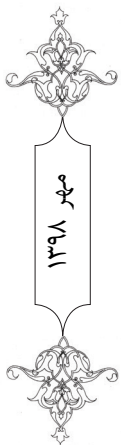
• یکی از مواردی که در مورد کاربردی سازی مطرح می‌شود، تجاری سازی آن است و برخی معتقدند، علوم انسانی باید جنبه درآمدزایی هم داشته باشد. در خصوص این نوع نگاه به علوم انسانی چه نظری دارید؟

گمان می‌کنم تجاری سازی در مورد علوم انسانی نوعی دست‌کم گرفتن علوم انسانی و کاسب کارانه برخورد کردن با آن است. هیچ اشکالی ندارد ما برای حل مشکلاتی که امروزه دستگاه‌ها و نهادها با آن روبه‌رو هستند از علوم انسانی استفاده کنیم و طبعاً اگر به افرادی که مشکلی را از مشکلات دستگاه‌ها و نهادها حل می‌کنند پاداشی هم داده شود، بجاست؛ اما این نگاه به صورت اساسی بیشتر مناسب علوم فنی، مهندسی، پایه و پزشکی می‌باشد، اما در مورد علوم انسانی خیر، به‌طور مثال؛ امنیت که امروز از نظر جهان یک خواسته بسیار عالی و مطلوب و دارای ضرورت غیرقابل اغماض است، در زبان اقتصاد دانان یک کالای عمومی به شمار می‌رود، اما شما نمی‌توانید امنیت را تجاری‌سازی کنید. هیچ تاجری، کاسبی، تولید کننده یا وارد کننده‌ای اگر امنیت نداشته باشد نمی‌تواند کار کند. خلاصه اینکه امنیت مثل اکسیژن است. با وجود اکسیژن است که ما تنفس می‌کنیم و حیات داریم اما این اکسیژن قابل مبادله نیست، اتفاقاً رایگان هم هست. علوم انسانی این فضای عمومی را می‌سازد و این کالای عمومی را تأمین می‌کند شبیه امنیت و اخلاق. چطور می‌توان یک مسئله اخلاقی را تجاری‌سازی کرد؟ من که نمی‌توانم این موضوع را بفهمم. اما اگر اخلاق بر جامعه‌ای حاکم شد، شما آثار و برکات بسیار زیادی را می‌بینید. اعتماد انسان‌ها در عرصه اجتماعی به یکدیگر در اثر اخلاق است. یک روایت از رسول گرامی اسلام (ص) که می‌فرماید: «مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا قَطُّ إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ آدَاءِ الْأَمَانَةِ» هیچ پیامبری را خدا نفرستاده مگر با دو پیام؛ راست بگوئید و امانت‌داری کنید.

شما ببینید این دو موضوع اخلاقی، دو پایه اعتماد عمومی جامعه را فراهم می‌کنند. همبستگی جامعه بر اساس این دو خصیصه اخلاقی شکل می‌گیرد و اگر بر جامعه‌ای حاکم شد هزینه‌های بسیاری از بین می‌رود. اگر این دو پدیده اخلاقی در جامعه‌ای نبود، زندان‌ها و تعداد پرونده‌ها زیاد می‌شوند، خیانت‌ها افزایش می‌یابند و سرقت‌ها و اختلاس‌ها فراوان می‌شوند و ... ببینید همه به نحوی به این دو پدیده اخلاقی وابسته‌اند. پس علوم انسانی خیلی مهم است. با علوم انسانی ساختمان نمی‌سازند که با چشم دیده شود، ماشین نمی‌سازند که به چشم بیاید، اما فضایی را ایجاد می‌کنند و بستری را فراهم می‌سازند که در آن فضا زمینه رشد و پیشرفت علوم دیگر فراهم می‌شود. بنابراین جایگاه علوم انسانی جایگاهی نیست که ما از آن انتظار تبدیل به کالای قابل تجارت داشته باشیم.

• با توجه به اینکه ما آذر ماه، هفته پژوهش را در پیش خواهیم داشت و پژوهشگاه هم طبیعتاً برای این هفته به‌طور خاص برنامه‌ریزی می‌کند و با عنایت به بیانیه گام دوم انقلاب که پس از هفته پژوهش سال پیش منتشر شد و الان اولین هفته پژوهشی هست که ما با این بیانیه سروکار خواهیم داشت، به نظر شما در این هفته پژوهشگاه به چه مواردی بپردازد، می‌تواند مفیدتر واقع شود؟

به نظرم در جواب این سؤال باید به بخش توصیه‌های رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب مراجعه شود. در بخش‌های آغازین بیانیه بیشتر به گذشته و اینکه انقلاب اسلامی چه دستاوردهایی داشته تأکید می‌شود اما در بخش توصیه‌ها، رهبری دقیقاً به مواردی پرداخته‌اند که در گام دوم باید اجرایی و عملی شود. البته ایشان طی دهه‌های

گذشته غالباً روی این مسائل تکیه داشتند. **پایه‌ای‌ترین کار برای پیشرفت؛ علم است که علم، هم حاصل پژوهش است** و بی‌جهت نیست که روی این موضوع هم تأکید می‌شود. یک جمله هم داریم از امیرالمومنین (ع) «در هر گامی که می‌خواهی برداری، آن گام نیازمند معرفت است. پس اول معرفتش را پیدا کنی و...» یعنی اول علمش را پیدا کن و بعد قدم اول را بردار! و پژوهشگاه هم باید در هفته پژوهش روی این نکته تأکید کند.

به هر حال این از موضوعاتی هست که ما باید جداگانه به آن بپردازیم دومین بحثی که مطرح می‌کنند معنویت و اخلاق است که این مورد امتیاز است که انقلاب اسلامی نسبت به سایر انقلاب‌هایی که در جهان رخ داده، دارد. مثل انقلاب سوسیالیستی که در سال ۱۹۱۷ اتفاق افتاده، انقلاب فرانسه هم بر پایه معنویت و اخلاق بنا نشد، اما انقلاب اسلامی بر پایه معنویت و اخلاق روی داد و این امتیازی است که انسان را به تعالی می‌رساند معنویت و اخلاق است منتها ما باید این معنویت و اخلاق را همان‌طور که شماها هم اشاره کردید، کاربردی‌سازی کنیم و آثار و نتایج معنویت اخلاق را در جامعه که حالا من به کلمه‌ای از این مسائل اشاره کردم در مورد صداقت و امانت‌داری باید به کاربردی کردن این اخلاق و معنویت بپردازیم. پژوهشگاه از طریق طرح جامع اعتلا هم می‌تواند به این محور بپردازد. بند سومی که مطرح کرده‌اند اقتصاد است. من با توجه به آشنایی که با اقتصاد و مسائل اقتصادی دارم، کلید حل بسیاری از مسائل اجتماعی، اخلاقی و سیاست داخلی جامعه را اقتصاد می‌دانم. این غیر از تفکر مارکس نیست به زربنا دانستن اقتصاد است که کاملاً با آن هم آشنا هستم. از نظر بنده اقتصاد جنبه کلیدی دارد، ابزار است. اگر نباشد هیچ کاری به دنبالش تحقق پیدا نمی‌کند، بنابراین باید اقتصاد کشور اقتصادی قوی باشد و عجیب اینکه خداوند تبارک و تعالی چه لطفی به ملت ایران و به این سرزمین کرده است. این سرزمین هم از نظر جایگاه و موقعیت جغرافیایی، جایگاه و موقعیت ممتازی در کره زمین دارد که نقطه تقاطع شمال و جنوب و شرق و غرب منطقه هست و هم از نظر نیروی انسانی، غالباً نیروی انسانی نخبه‌ای دارد و ضریب هوشی ملت ایران و جوانان ایران بالاست و هم از نظر منابع زیر زمینی. با اینکه ملت ایران یک درصد جمعیت جهان را دارد و سرزمین ایران یک درصد عرصه زمین را دارد، ولی هشت درصد منابع زیر زمینی را در اختیار دارد، این خیلی معنی دارد. اما از این هشت درصد منابع ما چطور استفاده می‌کنیم؟ خیلی بی‌مهابا، خیلی بی‌ضابطه و خیلی اسراف کارانه. اگر از این منابع درست استفاده کنیم منشأ یک جهش اقتصادی بسیار بزرگی می‌شود و من در این مورد مقاله الزامات سیاستی و اجرایی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت را نوشته‌ام و روی این موضوع کار کرده‌ام و نشان داده‌ام که چگونه می‌توان طی دو تا سه دهه خصوصاً از انرژی‌ای که داریم، استفاده کنیم تا ایران به جایگاه یکی از ۱۰ کشور پیشرفته جهان از نظر اقتصادی دست یابد. اگر این مشکل را حل کردید، مشکل طلاق را هم حل کردید، مشکل دیر ازدواج کردن را حل کردید، مشکل اشتغال و مشکل تورم نیز حل می‌شود یعنی ببینید رفع مشکلات اقتصادی چه آثار اجتماعی دارد؟ خیلی از ناهنجاری‌های اخلاقی در اثر وضعیت بد اقتصادیست مانند دعوایی که رخ می‌دهد، طلاقها، ناسازگاریها، درگیری‌ها و عصبانیت‌هایی که پدید می‌آید. بند چهارم بیانیه به بحث عدالت و مبارزه با فساد می‌پردازد. عدالت یکی از پایه‌ای‌ترین مسائل هستی است، خداوند تبارک و تعالی اسمان و زمین را بر اساس عدالت بنا نهاده. «بالعدل قامت السموات و الارض» و هدف از ارسال پیامبران الهی هم اقامه عدل بوده که انسان‌ها آگاهی داشته باشند تا عدل را بر پا کنند و خداوند در آفرینش عدالت را رعایت کرده و در قیامت هم پاداش او و کیفر او بر اساس عدل و فضل است و از ما خواسته در این زندگی دنیایی نیز به عدالت رفتار کنیم که عدالت اجتماعی است. ببینید عدالت و مبارزه با فساد چه جایگاه مهم و کلیدی دارد. اگر با فساد مبارزه نشود حتماً خیلی از مسائل و مشکلات همچنان استمرار پیدا خواهد کرد. اتفاقاً طرح جامع اعتلا ظرفیت پرداختن به این مقولات مهم را دارد.

• از توضیحات کامل شما تشکر می‌کنیم، اگر نکته خاصی در پایان مصاحبه دارید، بفرمائید؟

نکته‌ای که خیلی هم روی آن تأکید دارم این است که ما باید نخبگان جوان خودمان را به میدان کار و مدیریت جامعه فرا بخوانیم. بالاخره انقلابیون نسل اول، آفتاب لب بام هستند و این نسل جوان باید جای آنها را پر کند. منظورم از نسل جوان، «نخبگان» نسل جوان است، چون آنها هستند که شأن مدیریتی دارند. آنها هستند که شأن پیشرفت علمی را دارند. آنها هستند که هنوز به مسائل مادی زندگی و به فزون‌خواهی‌هایی همچون حرص و طمع آلوده نشدند. معمولاً این خلیقات برای مسن‌ترهاست، جوان‌ها این خصلت‌ها را ندارند پس خیلی خوب می‌توانند به میدان بیایند و کار کنند. من گروه‌های کوچک ۳ نفره، ۴ نفره، ۵ نفره، ۱۰ نفره، می‌شناسم که با همین جوانان تحصیل کرده و از دانشگاه‌های مختلف کار فکری و نوآوری را شروع کردند. در دانشگاه (امام صادق(ع)) هم گروهی از دانش‌آموختگان در مرکز رشد دانشگاه کار می‌کنند. اصولاً کار باید کار جمعی باشد. باید با هم همفکری کنند، اگر همفکری کردند ما خیلی سریع‌تر می‌توانیم از حاصل کار این نسل جوان برای حل مشکلات و برای شناسایی راه‌های دستیابی سریع‌تر به اهداف و نتایج مورد انتظار انقلاب اسلامی در گام دوم، بهره بگیریم. ان شاءالله.

کارگاه ایران‌شناسی برای شرق‌شناسان روسی

در بازدید شرکت‌کنندگان از موزه سینمای ایران، کارگاه خوشنویسی استاد اسرافیل شیرچی و موزه موسیقی ایران برگزار گردید.

شرکت‌کنندگان این دوره که خود تخصص‌های متنوعی نظیر ادبیات، فلسفه، تاریخ اسلام، زبان‌شناسی، اقتصاد و روانشناسی داشتند، علاوه بر گذراندن ۶۰ ساعت دروس نظری، از موزه و کتابخانه ملی ملک نیز بازدید کردند. همچنین در هماهنگی با بنیاد سینمایی فارابی، موزه سینمای ایران و موزه موسیقی دیدارهای علمی و مفصلی در خلال برنامه‌ها انجام گرفت تا شرق‌شناسان روسی از نزدیک با وضعیت، سطح و رویکرد برخی نهادهای فرهنگی ایران آشنا شوند. همچنین در طول دوره، دو فیلم «باد صبا» و «گاو» در بنیاد سینمایی فارابی و تئاتر «سرزمین پدری» در تئاتر شهر برای شرکت‌کنندگان نمایش داده شد.

اسامی شرکت‌کنندگان دوره عبارتست از:

-یوگنیا نیکیتنکوی، استادیار گروه تاریخ و فلسفه آسیای جنوبی و مرکزی و مدرس دانشگاه زباشناسی مسکو

-تاتیانا آنیکووا، دکتری فلسفه و محقق ارشد انستیتو شرق‌شناسی از آکادمی علوم روسیه

-دانیار گیلمودینوف، رئیس گروه مطالعات اجتماعی و سیاسی مرکز مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم جمهوری تاتارستان و جامعه‌شناس اسلام‌شناس

-راویلیا زانشینا، دکتری روانشناسی و علوم تربیتی و معاون مرکز اطلاعات علمی و همکاری‌های بین‌المللی انستیتوی استراتژی توسعه آموزش آکادمی علوم روسیه

-کسنیا ریژکوا، کارشناس حقوق و استاد اداره معنوی مسلمانان سنت پترزبورگ و منطقه لنینگراد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در راستای فعالیت‌های بین‌المللی خود در زمینه معرفی همه‌جانبه ابعاد فرهنگی ایران، اقدام به برگزاری دوره ایران‌شناسی برای تعدادی از استادان شرق‌شناس روسی از دانشگاه‌های مختلف این کشور نمود.

در این اقدام که به همت دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی و با همکاری بنیاد مطالعات اسلامی ابن‌سینا برگزار شد، توجه به روح فرهنگ ایرانی و شناساندن ابعاد و ویژگی‌های مختلف این فرهنگ که آن را از دیگر بخش‌های فرهنگ و تمدن اسلامی متمایز می‌سازد، در اولویت برنامه‌ریزی قرار داشت.

در این دوره که به شکلی تخصصی لایه‌ها و ابعاد مختلف فرهنگ ایرانی را از نگاه مخاطب غیرایرانی مورد هدف قرار داده بود، استادان صاحب‌نام و صاحب‌تألیف از داخل و خارج از پژوهشگاه دعوت به همکاری شدند. استادان برجسته این دوره عبارت بودند از: دکتر کریم مجتهدی، دکتر تقی پورنامداریان، استاد علی‌اکبر ثبوت، استاد حسن میرعابدینی، دکتر احمد پاکتچی، دکتر علی‌اصغر مصلح، مهندس کامبیز نوایی، دکتر زهرا مبلغ، دکتر پرویز جاهد، دکتر جان‌اله کریمی مطهر، دکتر امیر مازیار، دکتر احمد صدری، دکتر آبتین گلگار و استاد اسرافیل شیرچی که درس‌گفتارها و کارگاه‌هایی در زمینه عرفان و ادبیات عرفانی، ادبیات داستانی و شعر معاصر ایران، فلسفه هنر و زیبایی‌شناسی، فلسفه اشراق، معماری اسلامی، ادبیات تطبیقی، مطالعات قرآنی، اندیشه معاصر در ایران، موسیقی، سینما و خوشنویسی ارائه دادند. درس‌گفتارهای نظری این دوره عمدتاً در پژوهشگاه علوم انسانی تشکیل شد و کارگاه‌های عملی

-یولیا ولکواوا، مدرس روانشناسی عمومی و اجتماعی دانشگاه ایالتی ورونژ و متخصص روان درمانی گروهی با رویکرد تحلیلی

-مارات گاتین، استاد دانشگاه روابط بین‌الملل دانشگاه فدرال کاران

-الکساندرا چرکونوا، کارشناس زبان شناسی

-الکساندر پانامارف، دکتری اقتصاد و مدرس گروه نظریه‌های اقتصادی

این برنامه ده روزه از صبحگاه روز دهم مهر ۱۳۹۸ با ثبت‌نام و معارفه شرکت‌کنندگان و برگزارکنندگان دوره در دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی، آغاز شد.

پس از آن مهمانان بازدید ۵ ساعته از مؤسسه کتابخانه و موزه ملی ملک داشتند و با راهنمایی رئیس اداره اطلاعات فرهنگی و حفاظت فنی، از بخش‌های مختلفی نظیر علوم در ایران اسلامی، هنر و زندگی، هزار داستان، تمبر و سکه و نیز سالن کتابخانه دیدن کردند. پس از این دیدار، طبق هماهنگی با بنیاد سینمایی فارابی، فیلم مستند «باد صبا» ساخته آلبر لاموریس (۱۳۴۷) درباره طبیعت و مردم ایران در سالن زنده‌یاد عباس کیارستمی نمایش داده شد و مهمانان در نخستین روز اقامت خود در ایران به صورت مجازی مناظر طبیعی و شهری و روستایی ایران را زیر نظر گرفتند.

برنامه روز دوم دیدار از کاخ موزه گلستان، دیدار با اعضای انجمن‌های علمی ایران‌شناسی و زبان روسی سپری شد. در نوبت عصر گاهی فیلم نوستالژیک «گاو» ساخته داریوش مهرجویی در سالن سینمای بنیاد فارابی نمایش داده شد و مهمانان و مجریان برنامه در فضای باغ موزه آبخینه به گفتگو درباره فیلم پرداختند.

در ادامه روز جمعه ۱۲ مهر، شرکت‌کنندگان به دعوت موزه سینما بازدید از این موزه داشتند و نخستین درس‌گفتار دوره با عنوان «ژانر و سبک در سینمای ایران» در سالن تشریفات موزه با تدریس دکتر پرویز جاهد،

فیلمساز و منتقد سینما، برگزار شد و شرق‌شناسان روسی ضمن آشنایی با تاریخ سینمای ایران، مطالبی در زمینه ارتباط این رسانه هنری با بدنه اجتماعی ایران، پیش و پس از انقلاب، آموختند.

روز شنبه ۱۳ مهر، در سالن ادب پژوهشگاه، در دو نوبت صبح و عصر، دکتر تقی پورنامداریان و استاد علی اکبر ثبوت به ترتیب درباره ادبیات عرفانی و عرفان درس‌گفتارهایی در مورد تفاوت عرفان و تصوف، مشرب‌های عرفانی، عرفان نظری و عملی، عرفان در شعر و نثر و آثار برجسته عارفان و تصوف و آیین فرافرقه‌ای ارائه کردند و به پرسش‌های مفصل شرکت‌کنندگان پاسخ دادند.

طبق برنامه روز یکشنبه ۱۴ مهر ۹۸ دیداری دوستانه میان اعضای هیأت علمی پژوهشگاه و شرق‌شناسان روسی در سالن حکمت پژوهشگاه برگزار شد. در این دیدار، دکتر شکوه‌السادات حسینی، مدیر دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی، گزارش مختصری درباره مقدمات برنامه‌ریزی برای کارگاه ایران‌شناسی ارائه داد و مروری بر فعالیت‌های روزهای آغازین کارگاه داشت. سپس هر کدام از شرکت‌کنندگان روسی خود و زمینه‌های پژوهشی و آموزشی خود را معرفی کردند و استادان ایرانی حاضر در جلسه که زمینه‌ها و برنامه‌های پژوهشی‌شان به مطالب مطرح شده نزدیک بود، به گفتگو و تبادل نظر پرداختند. از جمله حاضران جلسه، دکتر ناهید مؤیدحکمت (جامعه‌شناسی)، دکتر ژاسنت صلیبی (روانشناسی اجتماعی)، دکتر حسین صافی (روایت‌شناس و متخصص حوزه تحلیل گفتمان)، دکتر مریم صانع‌پور (فلسفه و حکمت اسلامی)، دکتر طاهره کمالی‌زاده (حکمت اشراق)، دکتر نیره دلیر (تاریخ ایران)، دکتر فائزه توکلی (تاریخ شفاهی)، دکتر مهسا ویسی (باستان‌شناسی)، دکتر رمضان رضایی (ادبیات عربی) و دکتر حمید سجادی (جامعه‌شناسی)

به تاریخچه و انواع خط فارسی، نام هر کدام از استادان روسی را در آلبوم آثار خود ثبت و به آنها هدیه کرد. روز دوشنبه ۱۵ مهر در نوبت صبحگاهی به موضوع «خیال در فلسفه اسلامی» اختصاص داشت. دکتر امیر مازیار، استاد فلسفه دانشگاه هنر با تقسیم‌بندی حواس باطنی به حس مشترک، خیال، تخیل، واهمه و حافظه، جایگاه قوه متخیله یا خیال را در فلسفه اسلامی تبیین نمود و آن را در دو ساحت رؤیا و وحی از دیدگاه فیلسوفان مسلمان تشریح کرد. درس بعد از ظهر کارگاه در حوزه معماری و بازنمایی هنر اسلامی در معماری بود که مهندس کامبیز نوائی، مؤلف کتاب «خشت و خیال» با همراهی مهندس ریحانه خاقانیپور درباره «طراحی میدان نقش جهان اصفهان» درس‌گفتاری را ارائه کرد. روز سه شنبه شانزدهم، برنامه کارگاه به درس گفتار دکتر احمد پاکتچی در زمینه «جریان‌شناسی مطالعات قرآنی» اختصاص داشت. این کلاس‌ها در محل پژوهشکده دانشنامه‌نگاری برگزار شد که ریاست آن بر

سیاسی) بودند. همچنین در طول دوره دیدارهای شخصی میان شرکت‌کنندگان روسی و اعضای هیأت علمی برقرار شد که حاصل آن در قالب تفاهم‌نامه با دانشگاه‌های متبوع ایشان در حال بررسی و اقدام است. جلسه بعد از ظهر کارگاه ایران‌شناسی در روز یکشنبه نیز به موضوع آشنایی غربیان با فلسفه‌های ایرانی-اسلامی (قرن ۱۲ تا ۲۰ میلادی) و تدریس دکتر کریم مجتهدی اختصاص داشت. دکتر مجتهدی با تقسیم‌بندی تاریخی مطالعات فلسفی غربیان به معرفی و توضیح آراء فلاسفه غربی پرداخت که در زمینه فلسفه اسلامی و فیلسوفان ایرانی مسلمان پژوهش کرده‌اند. پس از این درس‌گفتار، شرکت‌کنندگان کارگاه ایران‌شناسی راهی کارگاه خوشنویسی استاد اسرافیل شیرچی، شکسته‌نویس برجسته ایرانی شدند و در حال هوای سرشار از شعر و شعور و شغف، مشق استاد را استشمام کردند. استاد شیرچی پس از اشاره‌ای کوتاه

درس‌گفتار ادبیات داستانی معاصر ایران را استاد حسن میرعابدینی، عضو فرهنگستان زبان فارسی و مؤلف کتاب چهارجلدی «صد سال داستان‌نویسی ایران» ارائه داد و دکتر آبتین گلکار، استاد گروه روسی دانشگاه تربیت مدرس و مترجم رمان‌ها و داستان‌های روسی، برای شرکت‌کنندگان ترجمه کرد.

دکتر جان‌اله کریمی مطهر، دبیر شورای بررسی متون پژوهشگاه علوم انسانی، در جلسه بعد از ظهر به موضوع تأثیرپذیری ادبیات روسی از ادبیات کلاسیک فارسی و تأثیر ادبیات معاصر فارسی از ادبیات روسی پرداخت.

روز جمعه ۱۹ مهر ۹۸، شرکت‌کنندگان مهمان موزه موسیقی ایران بودند. «آشنایی با ردیف دستگاهی و موسیقی مقامی ایران» موضوع کلاس دکتر صدری، استاد دانشگاه هنر بود. پس از آن، استادان روسی از کارگاه سازسازی موزه دیدن کردند و انواع سازهای

عهدۀ دکتر پاکتچی است. روز چهارشنبه ۱۷ مهر «تفکر فلسفی در ایران معاصر» موضوع درس‌گفتار دکتر علی اصغر مصلح، رئیس پژوهشکده فرهنگ معاصر پژوهشگاه، بود که تلاش خود را در این درس‌گفتار کشف چگونگی مواجهه ایران با دوران مدرن دانست و به بررسی علل، انگیزه‌ها و روند تاریخی اندیشه در دوران معاصر از زمان جنگ‌های ایران و روس پرداخت.

پس از برگزاری کلاس‌ها، میهمانان به دعوت بنیاد مطالعات قفقاز برای شرکت در نشست «مؤلفه اسلام در مشترکات و همکاری‌های ایران و روسیه» راهی محل این بنیاد شدند.

روز پنجشنبه ۱۸ مهر ۹۸، در دو نوبت صبح و بعد از ظهر، دو مبحث ادبیات داستانی معاصر ایران و ادبیات تطبیقی (فارسی- روسی) تدریس شد.

ایرانی برای آنها نواخته شد و در ادامه از بخش‌های مختلف موزه دیدن کردند. روز پایانی کارگاه با دو درس «شعر معاصر ایران» و «ساختار منطقی فلسفه‌های اشرافی» برگزار شد. در درس صبحگاهی، دکتر پورنامداریان معرفی ساختار شعر فارسی را از کوچک‌ترین واحد آن (مصراع) آغاز کرد و شعر فارسی را در قالب‌های کلاسیک و نو توضیح داد و به برخی نمونه‌ها از شاعران سرآمد هر کدام اشاره نمود. آخرین مدرس دوره، دکتر زهرا مبلغ، عضو هیأت علمی پژوهشگاه بود که با تعاریفی از منطق، جایگاه آن را در فلسفه‌های اشرافی توضیح داد و با کمک گرفتن از دریافت‌هایی که شرکت‌کنندگان از درس‌های دوره داشتند، کلیت فرهنگ اسلامی را در ایران از منظر فلسفه‌های اشرافی تبیین نمود.

آیین اختتامیه این دوره در روز بیستم مهر ۱۳۹۸ در حضور دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی، شرکت‌کنندگان و برخی استادان دوره و اعضای هیأت علمی پژوهشگاه در محل سالن اندیشه برگزار شد. در این مراسم، ابتدا دکتر شکوه السادات حسینی، گزارش مختصری از برگزاری دوره ارائه کرد. سپس دکتر کریم مجتهدی و دکتر تقی پورنامداریان طی سخنان کوتاهی بر لزوم برگزاری چنین دوره‌هایی به‌ویژه با حضور شرق‌شناسان و متخصصان فرهنگ ایرانی تأکید کردند. در ادامه دو تن از شرکت‌کنندگان روسی برداشت خود را از این دوره بیان کردند و ضمن تشکر از برپاکنندگان دوره، خواستار تداوم روابط فرهنگی ایران و روسیه در این سطح شدند. در پایان، دکتر قبادی پس از سخنرانی کوتاهی، گواهی حضور در این دوره را به شرکت‌کنندگان اعطا کرد.

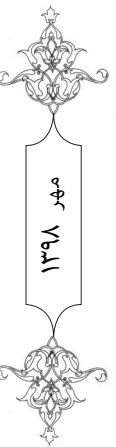

مراسم تودیع و معارفه «معاون کاربردی سازی علوم انسانی و فرهنگی»

که معاونت فرهنگی به خود گرفته است، باید بیش از این به مقوله فرهنگ و کاربردی سازی علوم انسانی توجه کنیم که برای نیل به این هدف «معاونت کاربردی سازی علوم انسانی و فرهنگی» باید با همه اقشار پژوهشگاه، پژوهشکده‌ها و معاونت‌ها همکاری افزون‌تری داشته باشد.

وی تأکید کرد: کاربردی سازی علوم انسانی، سوداگری نیست و عین نگاه اخلاقی به فرهنگ است. این معاونت می‌تواند درها، چالش‌ها و مشکلات جامعه را تخفیف بدهد؛ ضمن اینکه در داخل پژوهشگاه نیز همگان از این معاونت توقع رفتار فرهنگی دارند که رفتار

مراسم معارفه «معاونت کاربردی سازی علوم انسانی و فرهنگی» صبح روز شنبه، ۲۰ مهر ۱۳۹۸، در حضور کارشناسان و همکاران برگزار شد. دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی، ضمن تجلیل از زحمات و خدمات دکتر محمود کریمی‌علوی، معاون پیشین فرهنگی و اجتماعی پژوهشگاه، گفت: خوشبختانه در پژوهشگاه از شخصیت‌های علمی، مخلص و برجسته کم نداریم که نمونه آن دکتر کریمی‌علوی هستند و بی‌شک از تجربیات گرانبه‌ای ایشان در سایر عرصه‌ها استفاده خواهیم کرد. دکتر قبادی ادامه داد: با ترکیب و ساختار جدیدی

فرهنگی طبق تعالیم پیامبر اسلام(ص) عین کارآمدی و کارآمدی هم عین رفتار فرهنگی است. ما نباید به درد و گرسنگی مردم بی توجه باشیم و باید با احساس مسئولیت بیشتری فعالیت کنیم. قصد شعار دادن ندارم اما این معاونت می تواند با تعامل همه جانبه و همکاری پژوهشکده‌ها به موفقیت‌های چشمگیری دست یابد. منظور ما از کاربردی‌سازی علوم انسانی یعنی سودمندسازی دانش و رسیدن به علم نافع و این رویکرد، مصداق بارز بومی‌سازی دانش و حل معضلات اجتماعی و در فضای فرهنگی کشور ما این امر ثواب‌مند، اخلاقی، متعهدانه و منطبق با ارزش‌های دینی نیز خواهد بود. علم نفعی که کاربرد و روش داشته باشد و بتواند مسأله حل کند، می تواند به ارتقاء جایگاه علوم انسانی نیز مدد برساند. ما باید بتوانیم با توجه به رخدادهای مهم و روز جامعه به صورت علمی و مسأله‌مندانه با آن برخورد کنیم و راه حل‌های منطقی نیز به مردم ارائه کنیم. دکتر قبادی در خاتمه سخنانش به اهمیت «بیانیه گام دوم انقلاب» رهبر معظم انقلاب اشاره کرد و گفت: با توجه به برنامه راهبردی پژوهشگاه، «معاونت کاربردی‌سازی علوم انسانی و فرهنگی» می تواند از زوایای مختلف به این موضوع ورود پیدا کند و «بیانیه گام دوم انقلاب» می تواند از دغدغه‌های این معاونت باشد و با شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی نیز در این زمینه همکاری داشته باشد. زیرا در تقسیم کار در پژوهشگاه پی‌جویی عمده این امر مهم به شورای بررسی متون سپرده شد است.

در مجموع پیوند فرهنگ و کاربردی‌سازی علوم انسانی حلقه مفقوده‌ای بود که در چند سال اخیر در پژوهشگاه این نقیصه در حال رفع شدن است. ترویجی‌سازی علوم انسانی در مفهوم گسترده آن، عمومی‌سازی دانش و بهره‌مند ساختن مردم و جامعه از دستاوردهای دانش علوم انسانی است و نیز می تواند ضلع سوم این مثلث باشد. یادمان نرود مردم هم بیش از حد برای حل مشکلات و مسائل تشنه فعالیت علمی و راهبردی علوم انسانی هستند.

همچنین در این نشست دکتر زهرا پارساپور، سرپرست جدید «معاون کاربردی‌سازی علوم انسانی و فرهنگی» طی سخنانی گفت: ازاینکه پا در جای مدیری چون دکتر کرمی‌علوی می گذارم احساس مسئولیت سنگینی دارم و از بزرگانی چون ایشان در ادامه راه مدد می خواهم. خوشبختانه کارشناسان این بخش از تجربه خوبی برخوردارند که امیدواریم این معاونت با در برداشتن این سه مدیریت، بتواند به موفقیت‌های خوبی دست یابد. بنده در کارم همیشه چهار ویژگی را مورد توجه قرار می‌دهم: ۱- منطقی بودن ۲- مسئولیت‌پذیر بودن ۳- مورد اعتماد بودن ۴- در چارچوب نظم سازمان عمل کردن. امیدوارم کل رابطه ما با هم و با همکاران مبتنی بر این چهار عامل باشد. ما انتظار معجزه نداریم اما با ظرفیتی که داریم باید بتوانیم در ارتقاء سطح فرهنگی، اخلاقی و روانی پژوهشگاه مؤثر باشیم که از اعتماد و حسن ظن دکتر قبادی نیز تشکر ویژه‌ای دارم و دوباره از مدیران قبلی قدردانی می‌کنم.

مراسم آغاز سال تحصیلی جدید در پژوهشگاه

یکشنبه ۱۵ مهرماه در سالن حکمت، مراسم آغاز سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ با حضور رئیس پژوهشگاه، دکتر قبادی، معاون پژوهشی، دکتر ملایی توانی و مدیر تحصیلات تکمیلی، دکتر روح الله کریمی، آغاز شد. مراسم با سخنان رئیس پژوهشگاه علوم انسانی آغاز شد. دکتر قبادی ضمن خیر مقدم به حضار و دانشجویان جدید، آرزوی سال تحصیلی پر خیر و برکت توأم با موفقیت را برای دانشجویان نمود و فرمود تقاضای من از دانشجویان این است که قدر زمان را بدانند و به قول قیصر امین پور «خیلی زود دیر می‌شود» و قبل از اینکه زمان بگذرد، با هدایت استعدادهای خود از همان آغاز سال تحصیلی به فکر انتخاب موضوعات مسئله‌مند در خصوص رشته‌شان باشند.

وی در ادامه دو ویژگی مهم و ممتاز پژوهشگاه را نسبت به دانشگاه‌ها اشاره کرد و گفت: در پژوهشگاه نسبت به دانشگاه‌ها استادان ما فرصت بیشتری برای تعامل با دانشجویان دارند که دانشجویان باید این را قدر بدانند و ارتباط بیشتری با اساتید داشته باشند. پژوهشگاه به اساتید سرآمد، طراز اول و برجسته خود افتخار می‌کند و از دانشجویان تقاضا دارم فرصت بهره‌مندی از این اساتید را مغتنم شمارند.

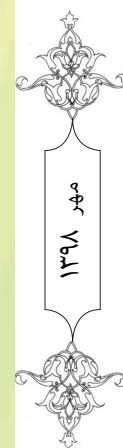
وی همچنین متذکر شد، دانشجویان نباید اجازه دهند انتخاب موضوع پایان‌نامه حداکثر از نیمسال سوم بگذرد و موضوعات پایان‌نامه خود را انتخاب نمایند و فرمودند، از دانشجویان تقاضا دارم با کوشش و دقت به انتخاب موضوعات بین‌رشته‌ای اهمیت ورزند. وی از دکتر روح الله کریمی، مدیر محترم تحصیلات تکمیلی، خواست که برنامه‌ریزی‌ها به گونه‌ای باشد که آموزش در پژوهشگاه مسئله‌محور و پژوهش‌محور باشد و منتج به محصول علمی شود. در ادامه دکتر قبادی انتصاب دکتر روح الله کریمی، مدیر محترم تحصیلات تکمیلی، را تبریک عرض کرد و از زحمات دکتر قنبرلو و دکتر حسنی‌فر در طول مدیریت تحصیلات تکمیلی تقدیر و تشکر کرد.

در بخش دیگر برنامه دکتر قبادی رئیس محترم پژوهشگاه فرمود:

حسنت به اتفاق ملاحظت جهان گرفت آری به اتفاق جهان می‌توان گرفت

تقارن نیکویی که امروز شاهدش هستیم همزمان شده با قدردانی شایسته و مساعی ارزشمند استاد بزرگوار دکتر محمود علوی کریمی، معاون اسبق فرهنگی اجتماعی و معارفه استاد محترم دکتر زهرا پارساپور معاون کاربردی‌سازی علوم انسانی و فرهنگی.

قبادی در ادامه گفت: با توجه به رویکرد کاربردی و برقراری ارتباط با دستگاه‌های اجرایی در پژوهشگاه، پیشنهاد تأسیس معاونت جدیدی به نام نوآوری و کاربردی‌سازی علوم انسانی به وزارت علوم داده شد، جا دارد در همین جا

از زحمات دکتر امیری تهرانی که مسئولیت راه اندازی این پژوهشکده را به عهده گرفتند، دکتر زهرا حیاتی که زحمات ارزشمندی در این زمینه کشیدند و دکتر سمیه توحیدلو که به معنای دقیق کلمه کار را رونق بخشیدند و دکتر الهام ابراهیمی که هم تخصص ایشان و هم کوشش‌های هدفمند عالمانه ایشان مسیر را به کمال رساندند، تقدیر و تشکر نمایم.

در ادامه، دکتر زهرا پارساپور، معاون کاربردی‌سازی علوم انسانی و فرهنگی، با این شعر سخنان خود را آغاز کردند:

نظامی را ره تحقیق بنمای	خداوند در توفیق بگشای
دلی ده کو یقینت را بشاید	زبانی کافرینت را سراید
مده ناخوب را بر خارم راه	بدار از ناپسندم دست کوتاه
درونم را به نور خود برافروز	زبانم را ثنای خود در آموز

وی ضمن سلام و خیرمقدم خدمت تمامی همکاران، اساتید و همکاران در وزارت علوم و دانشجویان عزیز که به تازگی به خانواده پژوهشگاه پیوستند، ابراز امیدواری کرد که این دوره برای آنها مصادف شود با ارتقاء علمی و بزرگ شدن جهان ذهن، اندیشه و تفکر آنها و همزمان شود با آموختن مهارت‌های ارزشمند آموختن تفکر، تفکر انتقادی، مهارت گفتگو، مهارت شنیدن و مهارت تاب‌آوری در کنار دیگری نه در مقابل دیگری، اینها آرزوهای بسیار بزرگی هستند که هنوز برای خود دارم و امیدوارم در مسیر زندگی خود به این آرزوها برسیم چرا که زندگی را برای خودم مفیدتر، آرام‌تر و عاقل‌تر می‌کند و برای کسانی که در کنار من قرار می‌گیرند برای لحظاتی، ساعاتی، روزها و سال‌هایی می‌تواند آرامش داشته باشند. وی در صحبت‌های خود اشاره به دو ویژگی پژوهشگاه نسبت به دانشگاه‌ها از قول دانشجویان نمود: ۱- وجه پژوهشی کلاس‌های پژوهشگاه و ۲- خلوت بودن پژوهشگاه و امکان ارتباط با اساتید و دانشجویان هم رشته خودشان.

دکتر پارسا پور در انتهای سخنان خود از مدیران اسبق معاونت فرهنگی، دکتر اشرف بروجردی و دکتر محمود کریمی علوی؛ همچنین از سید رضا آقایی، مسئول راه اندازی و مدیریت امور آموزش‌های کاربردی و تخصصی آموزش‌های آزاد و دکتر الهام ابراهیمی، سرپرست مدیریت نوآوری و کاربردی‌سازی پژوهش‌های علوم انسانی و معاونین و کارشناسان بخش معاونت فرهنگی تشکر کرد.

در ادامه دکتر تقی پورنامداریان، استاد پیشکسوت رشته زبان و ادبیات فارسی، ضمن تبریک سال تحصیلی جدید به تمامی دانشجویانی که وارد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی شدند، از خداوند متعال برای آنها همت و قدرت طلب کرد تا قدمی را که برای کسب علم و معرفت برداشته‌اند، تا رسیدن به مقصد با استواری و استحکام ادامه دهند.

وی در ادامه گفت: در پس هر کوششی نیتی نهفته است و در دل هر نیتی اهدافی مستتر. رسیدن به هدف و تحقق نیت مبتنی بر کار و کوششی است که شخص انجام می‌دهد ارزش هر کار بر گرو ارزش نیت است در هر نیتی یک هدف اصلی وجود دارد و کوشش برای رسیدن به آن است و یک یا چند هدف فرعی که آنها هم در کنار هدف اصلی چه بخواهیم چه نخواهیم برآورده می‌شود. اینکه رسیدن به کدام هدف نیت اصلی ما باشد ارزش ما را تعیین می‌کند. ممکن است هدف اصلی از وارد شدن به دوره تحصیلات عالی به کسب معرفت هر چه بیشتر در زمینه علائق و هموار کردن راه تحقیق در آن زمینه باشد. در این صورت هدف فرعی این خواهد بود که مدرکی به‌دست بیاید که بتوان با آن زندگی کرد. اما عکس این هم ممکن است بدین معنی که هدف اصلی به‌دست آوردن مدرک باشد و هدف فرعی کسب علم و معرفت. در این صورت هدف فرعی که کسب جاه و مال و رسیدن به کار و زندگی است چنان در شخص رخنه می‌کند که از خیر معرفت آموزی درمی‌گذرد و همان کسب مدرک هدف اصلی او می‌شود. و طبیعی است در یک جامعه سالم چنین اتفاقی نمی‌افتد، و اگر اتفاق افتاد جایی از کار عیب دارد.

وی در ادامه به دانشجویان گوشزد کرد که تجربه به من ثابت کرده است اگر هدف اصلی شما معرفت آموزی و کسب علم باشد، نهایتاً به کسب جاه و مال هم به قدر معقول خواهید رسید، اما اگر کسب مدرک را هدف اصلی خود قرار دادید ممکن است در کوتاه مدت بتوانید به نان نوابی برسید اما در نهایت این بادکنک تو خالی خواهد ترکید و همان جاه و مال هم از دست شما خواهد رفت و آنگاه شما دچار خسران کامل خواهید شد.

دکتر محمود علوی کریمی، معاون سابق فرهنگی، با شعری صحبت خود را آغاز نمود و سال تحصیلی جدید را به دانشجویان گرامی تبریک گفت و ضمن تشکر از مدیر تحصیلات تکمیلی، دکتر کریمی، به خاطر ترتیب دادن این مراسم، گزارش عملکرد معاونت فرهنگی را به علت ضیق وقت به جلسه‌ای دیگر موکول نمود.

در ادامه دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و دکترملائی توانی، معاون پژوهشی، مراسم معارفه دکتر روح الله کریمی به‌عنوان مدیر تحصیلات تکمیلی، و دکتر زهرا پارساپور به‌عنوان معاون کاربردی‌سازی علوم انسانی و فرهنگی و دکتر سیده مریم عاملی رضایی به‌عنوان سرپرست مدیریت امور پژوهشی و تودیع دکتر کریمی علوی، معاون اسبق فرهنگی؛ دکتر قنبرلو، مدیر سابق تحصیلات تکمیلی، را انجام دادند.

در ادامه، مراسم تقدیر از دانشجویان جدیدالورود توسط رئیس و معاون پژوهشی پژوهشگاه و مدیر تحصیلات تکمیلی انجام شد. همچنین دکتر روح الله کریمی، مدیر محترم تحصیلات تکمیلی، ضمن خوش‌آمدگویی به اساتید و همکاران و دانشجویان نو ورود، از دکتر قبادی و دکتر ملائی به سبب اعتماد و انتخاب او به‌عنوان مدیر تحصیلات تکمیلی تشکر کرد. و ابراز امیدواری کرد که این مسئولیت به پیشرفت در امور آموزشی پژوهشگاه و جایگاه پژوهشگاه بینجامد.

در انتهای مراسم، مقررات و آیین‌نامه‌های آموزشی تحصیلات تکمیلی و طریقه کار با سامانه مروراید جهت آشنایی دانشجویان توسط کارشناسان حوزه تحصیلات تکمیلی توضیح داده شد و دانشجویان پرسش‌های خود را در زمینه فرآیندهای مختلف تحصیلات تکمیلی مطرح کردند.

«شمس» می تواند یکی از محورهای دیپلماسی فرهنگی در ایران قرار بگیرد

بر اساس اسناد متقن و مورد تایید محققان، بارگاه شمس تبریزی در خوی واقع شده و هفتم مهر در تقویم رسمی کشور به نام روز شمس ثبت شده است. «شمس الدین محمدبن علی بن ملک داد تبریزی» بنا بر اشاره‌های تاریخی به احتمال زیاد در سال ۵۸۲ هجری قمری به دنیا آمد و ملقب به «شیخ پزان» و «زر دوز» بود.

کتاب «مقالات شمس» شامل مطالب ارزنده‌ای با موضوع عرفان است؛ این کتاب سوال و جواب‌های شمس و مولانا و مریدان و منکران آنان را در بر می‌گیرد و توسط شاگردان وی گردآوری شد.

تاریخ وفات شمس تبریزی به علت کمبود اسناد تاریخی مربوط به آن دوره زندگی شمس به روشنی معلوم نیست اما شمس پژوهان آن را بین سال‌های ۶۴۵ و ۶۷۲ هجری قمری ذکر کرده‌اند.

مولانا جلال‌الدین محمد بلخی مشهور به مولوی نیز به عنوان شاعر بزرگ قرن هفتم هجری قمری در سال ۶۰۴ هجری قمری در بلخ زاده شد؛ وی به سبب رنجشی که بین پدر مولانا با سلطان محمد خوارزمشاه پدید آمده بود از بلخ بیرون آمد و بعد از مدتی سیر و سیاحت به قونیه رفت.

مولوی در سال ۶۷۲ هجری قمری در قونیه وفات یافت و از آثار او می‌توان به مثنوی، دیوان غزلیات یا کلیات شمس، رباعیات، مکتوبات، فیه مافیه و مجالس سبعة اشاره کرد.

پنجمین همایش بین‌المللی شمس و مولانا در روزهای هفتم و هشتم مهرماه به میزبانی خوی در آذربایجان غربی برگزار شد؛ در روز نخست این همایش ۱۳ مقاله در ۳ محور شمس و مولانا و پیوندهای فرهنگی، نقد ادبی و مطالعات تطبیقی و در روز دوشنبه، هشتم مهر، پنج مقاله دیگر ارائه شد و از آثار برتر تجلیل به عمل آمد. این همایش علمی برای پنجمین سال متوالی با حضور ۲۰۰ نفر از شمس و مولاناشناسان داخلی و خارجی برگزار شد.

حسینعلی قبادی، روز یکشنبه در آئین افتتاحیه پنجمین همایش بین‌المللی شمس و مولانا در خوی افزود: شمس و مولانا نماد صلح و اندیشه برتری انسانیت و گفتگو هستند و در این عوامل نشانه‌های برتری برای محوریت قرار گرفتن در حوزه دیپلماسی فرهنگی وجود دارد. دیپلماسی علمی و فرهنگی در ایران و جهان می‌تواند مقدم بر عرصه سیاست و اقتصاد در این کشور شده و موجبات توسعه را بهتر به پیش ببرد.

وی شمس و مولانا را نماد تمدنی علوم انسانی دانست و افزود: رسالت سترگ آنها، کاهش فاصله با خداوند و بهره‌گیری از فیوضات و کمال الهی و نشر رفتار گفتگومدار بین مردم و مدارا با دیگران بود. وی اظهار کرد: غزلیات شمس به مثابه نمایش‌نامه‌ای است که شمس را قهرمانی اسطوره‌ای به نمایش گذاشته و مولانا را در محور این منظومه قرار داده است.

گزارش پنجمین همایش بین‌المللی «شمس و مولانا» در خوی

پنجمین همایش بین‌المللی شمس و مولانا، صبحگاه روز یکشنبه ۷ مهر با حضور جمعی از فرهیختگان و علاقه‌مندان به مولانا و شمس در جوار مقبره شمس تبریزی برگزار شد. این همایش که به همت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (پژوهشکده زبان و ادبیات و مرکز اسناد فرهنگی آسیا) و تولیت شمس برای سومین سال متوالی در شهر خوی، آرامگاه شمس تبریزی برپا شد، هر سال میزبان مولوی پژوهان و شمس‌پژوهان و متخصصان حوزه‌های ادبیات و فلسفه و عرفان از گوشه و کنار ایران و کشورهای منطقه و همسایه است. دو محور اصلی همایش امسال، «شمس و مولانا از منظر پژوهش‌های ادبی و عرفانی» و «شمس و مولانا از منظر پژوهش‌های میان‌رشته‌ای» است. سخنرانان کلیدی همایش امسال دکتر احمد پاکتچی (عضو هیأت علمی پژوهشگاه و رئیس پژوهشکده دانشنامه نگاری)، دکتر مهدی معین‌زاده (عضو هیأت علمی پژوهشکده غرب‌شناسی پژوهشگاه) و دکتر علیرضا نیکویی (عضو هیأت علمی دانشکده ادبیات دانشگاه گیلان) هستند. همچنین سفیر ترکیه در ایران، دکتر دریا اورس (عضو هیأت علمی دانشگاه آنکارا) و پرفسور نعمت یلدیریم (عضو هیأت علمی گروه ادبیات و زبان فارسی دانشگاه آتاتورک)، سخنرانان بین‌المللی همایش بودند.

فرهنگی میان دو کشور دانست. دکتر مریم عاملی رضایی دبیر علمی همایش نیز با ارائه گزارشی از روند علمی همایش، دلایل انتخاب محورها، تشکیل کمیته علمی، مراحل داوری مقالات و چگونگی انتخاب سخنرانان را در دبیرخانه علمی همایش تشریح کرد و از همراهی اعضای کمیته علمی، معاونان و مدیران پژوهشگاه علوم انسانی و سخنرانان دانشگاه‌های داخلی و بین‌المللی و زحمات هیأت اجرایی همایش در خوی تشکر کرد.

نخستین نشست همایش با عنوان: «شمس و مولانا و رویکردهای میان‌رشته‌ای» با مدیریت دکتر احمد پاکتچی و حضور دکتر مهدی معین‌زاده و دکتر علیرضا نیکویی در ساعت ۱۰:۳۰ آغاز شد. دکتر پاکتچی سخنرانی خود را با عنوان «رویکردی

در آیین افتتاحیه که با اجرای دکتر مهدی مستکین، مدیر گروه فرهنگ کمیسیون ملی یونسکو برگزار شد، ابتدا معاون استاندار و فرماندار خوی به حاضران خیر مقدم گفت. سپس دکتر حسینعلی قبادی رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رئیس کمیته سیاستگذاری همایش، به تبیین دیدگاه‌های شمس و مولانا و ضرورت پرداختن به اندیشه‌های آنان در جهان معاصر پرداخت. وی ضمن تشکر از حضور سخنرانان و اعضای هیأت علمی از دانشگاه‌های سراسر کشور به تأثیر ابعاد بین‌المللی همایش در گسترش روابط فرهنگی میان ایران و کشورهای همجوار اشاره کرد و حضور سفیر ترکیه در این همایش را که استاد زبان و ادبیات فارسی است، فرصتی تاریخی در گسترش روابط علمی و

سه‌سطحی به زیبایی‌شناسی در مقالات شمس» ارائه کرد و از منظر ارتباطی سطوح زیبایی‌شناسانه این اثر را تحلیل کرد. پس از وی، دکتر مهدی معین‌زاده سخنرانی خود را با عنوان «تأویل وجودی حقیقت، اکسیری که شمس به مولانا عطا کرد»، ارائه نمود. سخنران پایانی این نشست نیز، دکتر علیرضا نیکویی با موضوع: «ره‌یافت چندمنظری به شخصیت و اندیشه شمس تبریزی» بود.

عنوان نشست دوم «جایگاه و تأثیر شمس و مولانا در پیوندهای فرهنگی بین‌منطقه‌ای» بود. دکتر قدرت‌الله طاهری دبیر نشست از دکتر دریا اوریس سفیر ترکیه دعوت کرد سخنرانی خود را با موضوع «طلوع شمس به افق مولانا» ارائه دهد. سخنران بعدی، دکتر نعمت یلدیریم بود که با عنوان «غزل‌های برگزیده مولانا و ترجمه‌های ترکی آن» پس از مقدمه‌ای، غزل‌هایی از مولانا را با ترجمه‌های ترکی آن خواند. شهید شیرین فارسی در دهان همسایگان فرهیخته ترک‌زبان جلا و زیبایی دوجندانی به این نشست داد و روح و جان شرکت‌کنندگان را راهی آرامگاه شمس تبریزی نمود. نشست سوم همایش بعد از ظهر روز نخست با عنوان «شمس و مولانا و رویکردهای نقد ادبی» با مدیریت دکتر نگین بی‌نظیر (عضو هیأت علمی دانشگاه گیلان) برگزار شد. دکتر قبادی (رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس) در سخنرانی خود با عنوان «بازشناسی تحول ادبیات فارسی بر مبنای تحلیل عبور مولوی از بدخوانی خلاق در غزلیات شمس»، با رویکردی فرمالیستی، اشعاری از غزلیات شمس را تحلیل کرد. دکتر نگین بی‌نظیر با موضوع «سفر؛ تجربه زیسته شمس»، سفر و بی‌قراری‌های شمس را با رویکردی اگزیستانسیالیستی تحلیل کرد. آخرین سخنران این نشست، دکتر فؤاد مولودی (عضو هیأت علمی سازمان سمت) بود که مقاله مشترک خود را با دکتر مریم عاملی رضایی با عنوان «تحلیل روانشناختی تقابل‌ها در اندیشه شمس تبریزی» ارائه کرد.

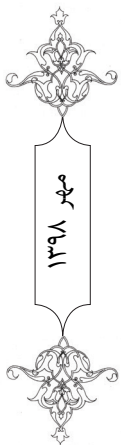
چهارمین نشست با عنوان «شمس و مولانا و مطالعات تطبیقی» با مدیریت دکتر علی اصغر مصلح (عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی) آغاز شد. وی ابتدا مقاله خود را با عنوان «شمس و دیگری» ارائه داد. سپس دکتر شهین اعوانی (عضو هیأت علمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران) با موضوع «معیار افلاطون در شعر و مقایسه آن با اشعار کلیات شمس» رابطه شمس و مولانا را با رابطه سقراط و افلاطون مقایسه کرد. پس از وی، دکتر حمیدرضا توکلی (عضو هیأت علمی دانشگاه سمنان) در سخنانی با عنوان «بازدید در میانه شمس و مولانا» به تحلیلی مقایسه‌ای از رویکرد مولانا و شمس به بازدید

پرداخت و در نهایت، دکتر ناصر خدایاری (مدیر کل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان آذربایجان غربی) درباره «تبلور فرهنگ شمس در هنر مولانا» سخن گفت.

روز دوم همایش، ۸ مهرماه با تلاوت آیاتی از قرآن آغاز شد. نشست تخصصی این روز به مولاناپژوهی اختصاص داشت. دبیر نشست، دکتر پارسا یعقوبی (رئیس دانشکده ادبیات دانشگاه کردستان) از دکتر رحمان مشتاق مهر (عضو هیأت علمی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان شرقی) دعوت کرد آغازگر این نشست با موضوع «سهم سنایی در غزلیات مولانا» باشد. سپس خانم دکتر کرمی (دکترای زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه تربیت مدرس) مقاله مشترک خود را با دکتر زهرا پارساپور (عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی) با عنوان «غزلیات منسوب به مولانا در دو جنگ شیعی» ارائه کرد. دکتر پارسا یعقوبی با موضوع «فرامتنهای مثنوی و تداوم نظم دانایی در آن»؛ به نقد کتاب مرتضی مردیها (با عنوان اندک گستاخ و پیش‌مؤدب) پرداخت. دکتر قدرت‌الله طاهری (عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی)، سخنرانی خود را با عنوان «تجربه عرفانی در موقیعت‌های مرزی و بازتاب آن در مثنوی» ارائه کرد. آخرین سخنران این نشست، دکتر قادر فاضلی (استاد و پژوهشگر حوزه و دانشگاه)، با عنوان «مذهب عشق» به نقد کتاب ملت عشق پرداخت.

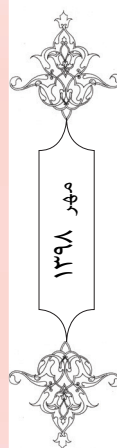
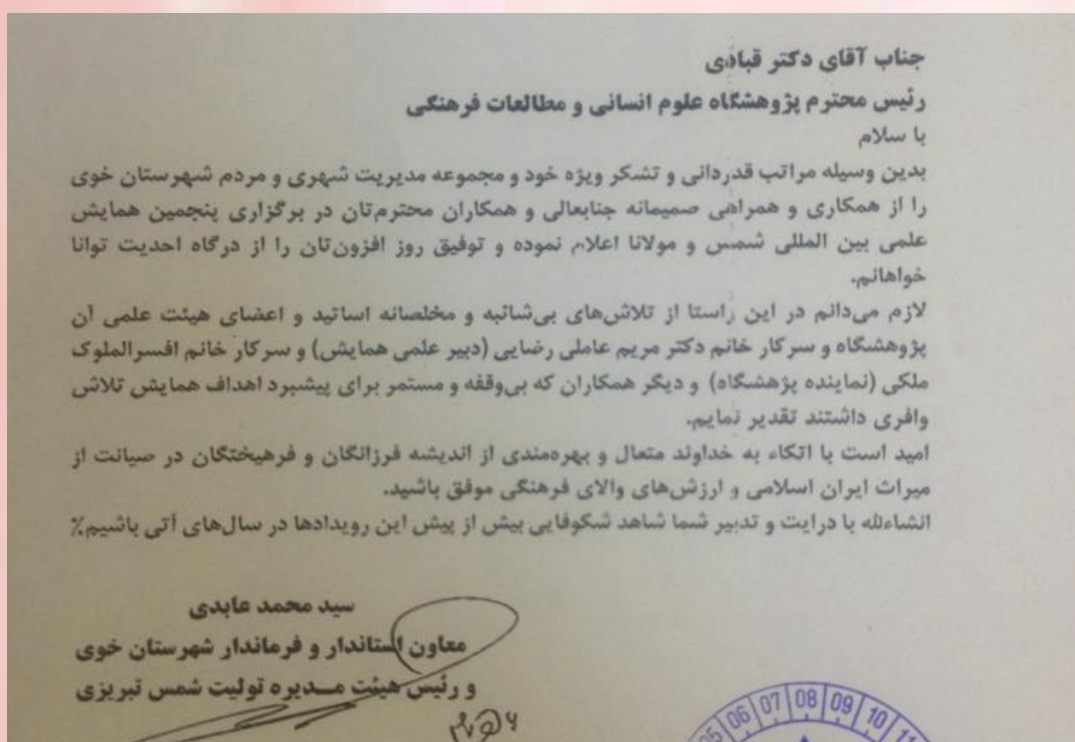
آیین اختتامیه همایش با سخنرانی دکتر حجت‌الله ایوبی، دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو-ایران و مهندس غلامعلی شریف، رئیس شورای اسلامی شهر خوی و با حضور سید محمد عابدی، فرماندار خوی و سید فتح کبیری، رئیس تولیت شمس و سایر مهمانان برگزار شد.

در این بخش از مجموعه مقالات علمی چهارمین همایش شمس و مولانا به دبیری علمی سرکار خانم دکتر حیاتی و به کوشش دکتر محمد نجاری در چهار مجلد رونمایی شد. همچنین از دو کتاب مولوی در میان ما تالیف قادر فاضلی و مذهب عشق تالیف دکتر محمدحسین پاپلی یزدی رونمایی شد. مراسم پایانی همایش تقدیر و تشکر از سخنرانان و اهدای تقدیرنامه و هدایا بود. تندیس طلایی شمس به پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اهدا گردید و همایش با تشکر از زحمات برگزارکنندگان و مشارکان پایان یافت.

قدردانی معاون استاندار، فرمانداری خوی و تولیت شمس تبریزی از پژوهشگاه

پس از برگزاری «پنجمین همایش علمی، بین المللی شمس و مولانا» سیدمحمد عابدی، معاون استاندار و فرماندار شهرستان خوی و رئیس هیأت مدیره تولیت شمس تبریزی با ارسال نامه‌ای به دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی مراتب تشکر و قدردانی خود و مدیریت شهری و مردم شهرستان خوی را از بابت برگزاری «پنجمین همایش علمی، بین المللی شمس و مولانا» ابراز داشت.

نقد و بررسی کتاب «با قرآن تا رستاخیز»

به همت پژوهشکده مطالعات قرآنی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و با همکاری انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی، نشست «نقد و بررسی کتاب با قرآن تا رستاخیز» با حضور مؤلفان؛ مهدی نوری افشان و حامد فتوت احمدی و سخنرانان؛ دکتر فروغ پارسا، دکتر محمدعلی لسانی و دکتر سید محسن میرباقری در روز ۸ مهرماه ۱۳۹۸ در سالن اندیشه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

فتوت احمدی در آغاز سخنان خود گفت: کتاب «با قرآن تا رستاخیز» یک بررسی از آغاز خلقت تا رستاخیز با آیات قرآن است. این کتاب با یک سؤال آغاز می‌شود که معاد چگونه است؟ جواب مشهور این است که انسان روحی دارد که بعد از مرگ باقی می‌ماند. پرسش بعدی این است که روح چیست؟ پاسخ این سؤال خیلی روشن نیست و به اندازه یکایک اندیشمندان تعریف از روح وجود دارد. این پاسخ‌ها پرسشگر را قانع نمی‌کند. در عین اینکه قرآن ما را تشویق می‌کند بفهمیم معاد چگونه است و چرا منکرانش آن را نمی‌پذیرند، نوع پاسخ‌هایی که قرآن به منکران معاد می‌دهد متفاوت است. پاسخ به این پرسش‌ها و شناخت پاسخ‌های قرآن، انگیزه تالیف این کتاب است.

وی ادامه داد: در این زمینه اختلاف نظرهای عمیق در پایه‌های اساسی این اعتقاد وجود دارد؛ از قبیل اختلاف نظر در تعریف روح، معاد جسمانی، حیات و ممات، برزخ، قبر و بازسازی دوباره انسان. در چنین وضعیتی به نظر ما ضرورت ارائه نظریه جدید احساس می‌شد تا حدودی بتواند آرای متعدد در این زمینه را به هم نزدیک کند. برای این امر ما به آیات قرآن مراجعه کردیم و دیدیم قرآن بر اساس قوانین طبیعت در صدد تبیین این موضوع است. از این رو تلاش کردیم آیات بدین نحو و شیوه ملموس، بیان و تفسیر شوند. در این نظریه جدید خیلی از مفاهیم پیشین نیاز به بازتعریف داشتند. بنابراین بخش زیادی از فصل اول اختصاص یافت تا مسائلی مثل نفس، روح، امر و قلب بازتعریف شوند.

نوری افشان به عنوان دیگر مؤلف کتاب در بخش دوم سخنان گفت: اصول حاکم بر روش تحقیق در این کتاب روش قرآن‌محور و تلاش برای بازگشت به قرآن است. همانطور که در جلد کتاب هم به آن اشاره شده است. البته از روایات و احادیث هم استفاده شده است. در فهم‌های قرآنی ما در کتاب ظاهر آیات حجت است و بین

دوگانه حقیقت و مجاز اولویت با معنای حقیقی است. در معانی لغات هم بنا بر تک‌معنا بودن واژگان بوده است، مگر آن که قرینه‌ای باشد که یک واژه بیش از یک معنا دارد.

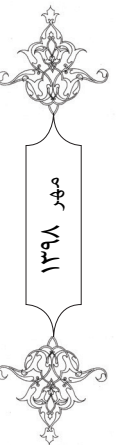
وی ادامه داد: در این بحث نمی‌شد روایات را نادیده گرفت، اما بنای ما در این کتاب صرفاً بحثی قرآنی بوده است. با همین مبنا کار ما حدود سه سال طول کشید که اگر روایت هم به آن اضافه می‌شد این زمان بیشتر می‌شد. به نظر ما در اعتقادات، قطعاً قرآن محور و روایات مکمل هستند و در صورت تعارض رجحان با قرآن است. به علاوه این که قبل از ما هم در بررسی روایات در این زمینه کارهایی انجام شده است. مثلاً علامه مجلسی به‌عنوان یک محدث برجسته می‌گوید در اینکه نفس مجرد است یا ماده، از ظاهر روایات بر می‌آید که ما جز خدا مجرد نداریم و مادی بودن نفس صحیح است. چیزی که در صفحه ۳۱ کتاب به آن اشاره شده است. همچنین شیخ مفید به عنوان عالم شیعه برجسته معتقد است تنها مؤمنان محض و کافران محض هستند که در برزخ نفس‌شان حاضر است. سید مرتضی علم‌الهدی پس از او همین حداقل را هم رد می‌کند و به طور کل برزخ را نفی می‌کند و وجود چیزی به نام روح در خارج انسان را نیز نمی‌پذیرد. او معتقد است همه کارها به قیامت ختم می‌شود. نظر سید مرتضی بسیار نزدیک به آن چیزی است که ما در این کتاب درصدد توضیح و تبیین آن بودیم.

او افزود: گرچه در ابتدای کتاب به اختلاف آراء فلاسفه و متکلمین اسلامی به صورت طبقه‌بندی شده پرداخته‌ایم اما در این کتاب بنا بر نقد فلسفی یا کلامی این آراء نبوده است بلکه هدف صرفاً نشان دادن فهم ما از قرآن در این موضوع بوده است که البته آن هم با تکیه بر کارهای پیشینیان و مفسرین بوده است.

دکتر محمدعلی لسانی به عنوان اولین سخنران در ابتدای سخن درباره کتاب گفت: ما امروزه با یک کتاب مواجه هستیم که از افضل‌الکتب است. در جای جای این کتاب می‌دیدم که هر جا امر دائر بر یک روش سخت و آسان بوده است، مؤلفان به سمت راه دشوارتر رفتند و هیچ ابایی از درگیر شدن با مشکلات تحقیقی آن نداشته‌اند. نتایج مطلوبی هم که گرفته‌اند در گرو همین کوشش و کنش فعالانه و صبورانه است.

وی افزود: این کتاب با همین اوصاف و محتوا به سه شکل می‌شود، تهیه شود. اول استناد به قرآن. دوم استشهاد به قرآن باشد. یعنی مطالب از هر جای دیگر باشد و به قرآن استشهاد شود. سوم منطبق بر مضامین قرآنی باشد. در این کتاب ما با آن مواجه هستیم که سراسر استناد به آیات قرآنی است. و کوشش مؤلف برای استناد به آیات بوده است که دقیق است و مؤلف به سویی رفته که آیات قرآن راهنمایی کرده‌اند.

دکتر سید محسن میرباقری به عنوان دومین سخنران درباره کتاب گفت: ما در بحث معاد با دو مشکل مواجه هستیم. مشکلاتی که عارض بر قرآن شدند. یک بحث کیهانی است. در گذشته تصور کیهانی بنا بر هیأت بطلمیوسی بوده است. مشکل دوم ورود فلسفه است. خصوصاً از زمان ملاصدرا که فلسفه صدرایی بر حوزه‌های ما حاکم شد. معاد با بحث‌ها و اصطلاحات فلسفی بیان شد و مفاهیم قرآنی را با الفاظ فلسفی مطرح کردند. چیزی که بعد از صدرالمتألهین خیلی از ناقدان آن را نقد کرده‌اند.

وی ادامه داد: دومین موضوعی که از حیث محتوا قرآن بر آن تمرکز کرده بحث معاد است. در این زمینه قرآن هیچ چیز را فروگذار نکرده است و از قرآن می‌توانید شاکله معاد را به طور ملموس و محسوس دریابید. الان زمان محوریت قرآن در این زمینه است. تلاش مؤلفان در کتاب در همین راستا بوده است اما من آن را پایان کار نمی‌بینم، بلکه به نظرم میانه راه است و جا دارد این مسیر ادامه یابد.

میرباقری گفت: در زمینه معاد باید به چند مطلب توجه کنیم. اولین نکته محدوده حادثه قیامت است. معمولاً گفته می‌شود در قیامت تار و پود عالم به هم می‌ریزد. الان می‌دانیم برخلاف هیأت بطلمیوسی زمین و کهکشان ما در عالم (خلق، نه هستی) چه اندازه است. آیا ضرورتی دارد همه عالم به هم بریزد و زمین و خورشید به کلی نابود شود؟

ما در قرآن بارها داریم که از همین خاک رستاخیز صورت می‌پذیرد. آیات حاکی از این است که زمین و خورشید باقی می‌مانند و رستاخیز ما ربطی به همه کائنات ندارند. نکته بعدی مکان قیامت است. آیات آخر سوره زمر حاکی از این است که مکان قیامت روی زمین، اما بهشت حتماً بیرون از این زمین است. معاد را باید از بحث هیأت‌های بطلمیوسی گذشته و فلسفه امروز خارج کنیم. هر علمی اصطلاح خود را دارد که اگر در علم دیگر به کار رود خلط می‌شود. سومین مطلب زمان قیامت است. مشهور است این زمان، زمانی است که خورشید نابود می‌شود. در قرآن داریم که مردم وقتی در رستاخیز برمی‌خیزند احساس می‌کنند که از برزخ تا قیامت تنها نیمی از روز گذشته و آنها خواب بودند.

وی افزود: در کتاب، حوادث قیامت بررسی شده است که در نوع خود جالب است. در پایان فصل معاد مبحث بازسازی بدن‌ها در قیامت پرداخته شده است. لازمه چنین بحثی سخن از عالم ذر و طینت انسان‌هاست.

دکتر فروغ پارسا به عنوان سومین سخنران در ابتدای سخنان خود گفت: مؤلفان در حوزه پرچالشی در حوزه مطالعات اسلامی وارد شده‌اند و انصافاً هم در موضوع خود تتبع خوبی داشتند. اما یکی دو نکته در خور عرض است. نقطه عزیمت مؤلفان نگاه انتقادی به نظریات متکلمان و فیلسوفان بوده است. بعد به این نتیجه رسیدند که خود قرآن مراجعه کنند و در آخر به نظریه دست یافته‌اند. اما در کتاب نظریات متکلمین و فلاسفه آن‌طور که باید شرح و گلوگاه‌های انتقادی به آنها مطرح نشده است.

رئیس پژوهشکده مطالعات قرآنی افزود: مؤلفین عنوان کردند که بدون استفاده از مفاهیمی خارج از قرآن، نظریه از قرآن استخراج شده کرده‌اند. این نظریه هیچ تمایزی بین روح و نفس قائل نیست و انسان را یکسره همین بدن می‌داند. اما به نظر من این قابل انکار نیست که در این نظریه از دانش‌های روز به میزان زیادی استفاده شده است. دانش‌هایی نظیر زیست‌شناسی امروز. در واقع شما هم مثل متکلمان و فلاسفه از پیش‌فرض‌های خودتان، از بحث و دانش‌های روز استفاده کرده‌اید و تبعات این نظریه در مورد برزخ و دامنه آن مشخص نشده است تا منتقدان بتوانند آن را به نقد بکشند. در پایان جلسه کوتاه پرسش و پاسخ برگزار شد.

چگونگی بهره‌گیری از اندیشه و آثار متفکران اسلامی معاصر در جهت توسعه نقد

بررسی تطبیقی متون و نقد متون در گفتمان نواندیشی دینی و روشنفکری دینی در تاریخ معاصر ایران در جلسه چهارم مهرماه ۱۳۹۸ شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی توسط دکتر محمد منصورنژاد ارائه شد. دکتر منصورنژاد در این جلسه به دو مفهوم نواندیشی دینی و روشنفکری دینی اشاره کرد و تأکید کرد که با دو سنخ متفاوت از صاحبان اندیشه در جهان اسلام و ایران مواجهیم.

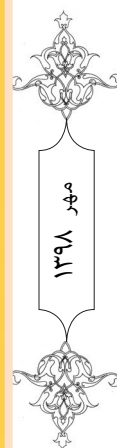

منصورنژاد در ادامه به مقایسه هر دو گفتمان پرداخت و هشت مؤلفه برای شناخت نواندیشان دینی را ارائه کرد و گفت: در حوزه‌های علمیه در ارتباط با متون حوزوی این شیوه‌های مطالعاتی و پژوهشی وجود دارد که عبارتست از: شرح، تقریر، تحریر، تفسیر و ترجمه که در مواردی بار انتقادی دارند و البته بر علیه متون غیر حوزوی هم انتقادی می‌نویسند و متن و فعالیت نواندیشان دینی متأثر از چنین فضایی است.

وی در ادامه به گفتمان روشنفکران دینی پرداخت و گفت: اگرچه این گفتمان مشی واحد ندارند، اما مخرج مشترکی می‌توان برای شیوه نگاه آنها در نظر گرفت. در عین حال هر یک از روشنفکران و یا نواندیشان مورد بحث، ویژگی‌های خاص خود در آثار دارند و در همه محورها و موضوعات همسان نمی‌اندیشند و یکسان نمی‌نویسند.

وی در ادامه به مقایسه تعریف استاد مطهری از نواندیشان دینی و دیگر متفکران دینی از جهت روش تفکر و محتوای اندیشه پرداخت و گفت: متون و مواضع آنها حاکی از دو نوع بازی متفاوت است و هر کدام را باید بر اساس قواعد خودشان بازخوانی نموده و نقد

کرد. وی خاطرنشان کرد: حذف هیچکدام از این دو رویکرد برای دانش نفعی ندارد و هر کدام مخاطبان خاص خود را دارند و اشتراکشان کارآمد کردن دین از سویی و مخاطبانی دیندار از سوی دیگر است.

گزارش «چهارمین جلسه شورای سیاستگذاری کنگره بین المللی امام علی (ع) پژوهی»

چهارمین جلسه شورای سیاستگذاری کنگره بین المللی امام علی (ع) پژوهی ۱۳ مهرماه ۱۳۹۸، با حضور دکتر حسینعلی قبادی، آیت الله سید جمال الدین دین‌پور، مهدی گلشنی، مصطفی دلشاد تهرانی، ناصر الهی، سید سجاد علم‌الهدی، عبدالله قنبرلو، محمود کریمی علوی، حسن برزگر، حسین عبدالحمیدی، محمدعلی معتضدیان، رمضانعلی شیرزاد و اسماعیل رضانی در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

در ابتدای این جلسه دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رئیس کنگره، با اشاره به وضعیت حساس کنونی جهان و منطقه خاورمیانه گفت: در حال حاضر متأسفانه بیشترین جنگ و خونریزی منجر به برادرکشی در این منطقه صورت می‌پذیرد و این در حالی است که اسلام بیشترین توصیه‌ها و تأکیدات را بر حفظ برادری و دوستی بین ملت‌ها دارد. این کنگره که با شعار «بررسی فرهنگ صلح در اندیشه و سیره امام علی (ع)» در حال برگزاری است فرصت خوبی برای تحکیم روحیه برادری و مودت بین انسان‌ها فراهم می‌آورد.

سپس دکتر سیدسجاد علم‌الهدی، رئیس مرکز تحقیقات امام علی (ع) و دبیر علمی کنگره به ارائه گزارشی پیرامون روند داورى مقالات پرداخت و گفت: از یکصد و هشتاد مقاله، تعداد ۱۳۵ مقاله برای داورى ارسال شده که ۲۵ مقاله از کشورهای تونس، الجزایر، هندوستان، پاکستان، روسیه، افغانستان، عراق، عمان، آذربایجان، بنگلادش و ۱۱۰ مقاله از دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه داخلی بوده است. علم‌الهدی همچنین تأکید کرد: مطابق سنوات گذشته در روز برگزاری مراسم افتتاحیه از اندیشمندان و پژوهشگران برجسته امام علی (ع) پژوه نظیر علامه محمد تقی جعفری تجلیل به عمل خواهد آمد.

در ادامه محمدعلی معتضدیان، دبیر اجرایی کنگره به ارائه گزارشی از روند برنامه‌های اجرایی پرداخت و گفت: خوشبختانه نهادها و سازمان‌های مشارکت‌کننده در برگزاری این دوره از کنگره حمایت‌های خوب مالی و معنوی به عمل آوردند که از جمله آنها می‌توان به حمایت مالی معاونت پژوهشی و مرکز همکاری‌های علمی و بین‌المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بنیاد بین‌المللی نهج البلاغه، دانشگاه مفید، جامعه المصطفی العالمیه و مرکز اسناد و کتابخانه ملی ایران اشاره کرد. وی در ادامه به حضور چشمگیر پژوهشگران خارجی در این دوره اشاره کرد و توضیح داد: استنادی که از دانشگاه‌های الجزایر، هندوستان، تونس، عراق، پاکستان، روسیه، آذربایجان و بنگلادش که مقاله آنها در زمره برگزیدگان است، در روز برگزاری مراسم افتتاحیه کنگره (۱۴ آبان ماه سالجاری) در پژوهشگاه حضور خواهند داشت. اعضای هیأت علمی و پژوهشگران دانشگاه‌های تهران، اصفهان، الزهرا، جامعه المصطفی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تبریز، کرمان، سبزوار، بین‌المللی قزوین، محقق اردبیلی، فرهنگیان شیراز، دانشکده افسری امام علی (ع) و اهواز نیز از مهمانان مراسم افتتاحیه کنگره خواهند بود. در خاتمه نشست حاضرین در جلسه به ارائه نقطه نظرات خود پیرامون نحوه انتخاب برگزیدگان داخلی و خارجی کنگره با توجه به داورى مقالات و امتیازات کسب شده پرداختند.

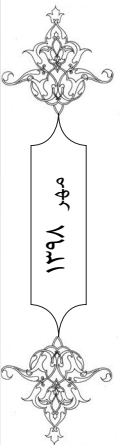
رسانه‌ها و کنشگری در حوزه سلامت

نشست تخصصی «رسانه‌ها و کنشگری در حوزه سلامت» با سخنرانی منصور ساعی، استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی؛ آزاده سالمی، پژوهشگر ارتباطات سلامت و حبیب رائی تهرانی پژوهشگر ارتباطات سلامت و با حضور پژوهشگران و علاقه‌مندان حوزه رسانه و سلامت به همت پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

نسبت به موضوعات مربوط به سلامت دارند که نگاهی مستمر است نه مقطعی و منقطع. برنامه‌محوری خودش را در حوزه تولید، توزیع و به اشتراک‌گذاری محتواهای مربوط به دغدغه‌های مسائل سلامت نشان می‌دهد. ساعی تأکید کرد: رویکرد فرایندمحور موجب بهره‌گیری و استفاده از ظرفیت رسانه‌ها برای ارتقاء کیفیت زندگی و بهبود سلامت جسمی، روانی و اجتماعی شهروندان می‌شود. این نگاه در مرحله اول به پیشگیری و بعد به کنترل بیماری‌ها از طریق افزایش سواد سلامت مردم در جامعه کمک می‌کند. به عبارتی تمرکز اصلی ارتباطات سلامت و رسانه‌ها بیشتر بر روی پیشگیری است. رویکرد فرایندمحور به همگرایی بین نظام سیاستگذاری و نظام ارتباطی و رسانه‌ای کمک می‌کند تا به شکل همگرا برنامه سلامت را جلو ببرند. او در ادامه به بیان تجربه زیسته خود پرداخت و گفت: رسانه‌های ما هنوز به روزنامه‌نگاری سلامت به معنای واقعی کلمه نمی‌پردازند و بیشتر رویدادمحوری کار می‌کنند. کار روزنامه‌نگاری سلامت بحث هوشمندسازی

در ابتدای نشست تخصصی «رسانه‌ها و کنشگری در حوزه سلامت» دکتر منصور ساعی، استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، گفت: موضوع رسانه و سلامت یکی از بخش‌های مورد توجه در حوزه میان‌رشته‌ای مطالعات ارتباطات سلامت است که پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به همین منظور وارد این حوزه شده است. می‌توان در دو بعد کنشگری رسانه‌ها را مورد توجه قرار داد. کنشگری رویداد محور و کنشگری فرآیندمحور. رویکرد رویدادمحور بر تولید، توزیع و پوشش خبر تمرکز دارند و این بعد را به‌عنوان کنشگری منفعلانه یا واکنشی نام‌گذاری می‌کنند. یعنی نظام ارتباطی و رسانه‌ای ما منتظر می‌ماند تا رویدادی رخ دهد و تا زمانی که موضوع داغ است به صورت مقطعی آن را برجسته کند. در واقع نظام ارتباطی ما از قبل برنامه و راهبردی برای مواجهه صحیح با آن پدیده ندارد. او ادامه داد: کنشگری دوم، فرایندمحور است. به این معنی که رسانه‌ها یک نگاه راهبردی طولانی‌مدت و آینده‌نگرانه

مخاطب و تلاش در تغییر رفتار شهروندان در حوزه سلامت است. شاید فرایندمحور و یکپارچه به بسیج همه رسانه‌های اجتماعی، آنلاین و مکانمند کمک کند. از طرفی به ارتقاء سواد سلامت، ایجاد انگیزه و مهارت‌های مورد نیاز برای کاهش ریسک‌ها، تغییر یا تقویت نگرش‌های حوزه سلامت، افزایش تقاضا و خدمات بهداشتی و سلامت مناسب کمک می‌کند. در کشور ما بیشتر اوقات چون مردم سواد سلامت پایینی دارند، تقاضای خدمات بهداشتی مناسب نمی‌کنند.

ساعی: رسانه‌ها در ایران به معنای واقعی به روزنامه‌نگاری سلامت نمی‌پردازند

ساعی افزود: این رویکرد در نهایت در سطح فردی به تقویت سواد سلامت رسانه‌ای کمک می‌کند. در سطح اجتماعی، رسانه‌ها می‌توانند با تأمین مواد مورد

بحث جامعه و برجسته کردن آن در ذهن مردم به سلامت کمک کنند. خیلی وقت‌ها رسانه‌ها، منتقد برنامه‌های سلامت، برنامه‌هایی که به بهبود کیفیت زندگی افراد کمک می‌کنند؛ هستند و نمی‌توانند مدافع برنامه‌های سلامت شوند. همچنین با توجه به وجود فیک نیوزها در شبکه‌های اجتماعی، فضای فرایندمحور می‌تواند فضای سرشار از ابهام را در جامعه مدیریت کند.

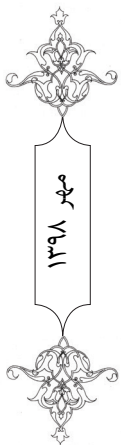
او با بیان اینکه در پژوهش‌های ارتباطات سلامت در ایران، حوزه سلامت اجتماعی مغفول مانده و نیازمند توجه جدی پژوهشگران این حوزه است، گفت: اگر ما سلامت را رفاه کامل فرد از نظر جسمانی، روانی و اجتماعی بدانیم، نه فقدان بیماری یا ناتوانی، شاید بتوان گفت، در بسیاری از پژوهش‌ها و آموزش‌های ایران فقط بر روی بعد جسمی و روانی کار شده است و کمتر

به سلامت اجتماعی پرداخته‌اند. اتفاقاً ارتباطی‌ترین مفهوم نزدیک به ما بحث سلامت اجتماعی و تعریف رابطه فرد با جامعه است. به عبارتی یعنی من چگونه در یک جامعه روابط و ارتباطاتم را تعریف کنم. بنابراین سلامت اجتماعی ارزیابی فرد از کیفیت رابطه‌اش با افراد، نهادها و مجموعه‌های اطرافش است.

ساعی گفت: در سلامت اجتماعی فرد باید به چند سؤال پاسخ دهد. اول اینکه بگوید، من چگونه با سایر افراد جامعه می‌توانم ارتباط برقرار کنم؟ آیا با آنها کنار می‌آیم؟ تساهل و مدارا بخشی از سلامت اجتماعی فرد است، چگونه با آن برخورد می‌کنم؟ تعامل با نهادهای اجتماعی چگونه است؟ و در ادامه دکتر آزاده سالمی،

پژوهشگر ارتباطات سلامت گفت: منظور از رسانه‌های اجتماعی در اینجا رسانه‌های مبتنی بر وب ۲ هستند که در حوزه سلامت ما از پیام‌رسان‌های موبایلی در کشور خودمان از آن استفاده می‌کنیم. رسانه‌های اجتماعی چون اینستاگرام، وبلاگ‌ها و میکروبلگ‌ها مثل توییتر، تالارهای گفتگو یا چت‌روم‌ها و اپلیکیشن‌های از راه دور در حوزه سلامت و همین‌طور بازی‌های واقعیت مجازی که شاید خیلی از ماها از آن‌ها استفاده نکنیم و آن‌ها را نشناسیم، جز پیام‌رسان‌ها و رسانه‌هایی هستند که این روزها به شدت مورد استفاده کاربران است.

وی با اشاره به اینکه این روزها این نگرانی در استفاده از رسانه‌های اجتماعی در حوزه سلامت وجود دارد که اطلاعات متناقض و اخبار جعلی در این فضا پر است و فضا هیجانی است، گفت: موضوعاتی که ممکن

است خیلی مهم نباشند، شاهد هستیم برای کسانی که در این فضا فعالیت می‌کنند، به یکباره برجسته و سؤالات زیادی به وجود می‌آید و متخصصان نگران مطالبی هستند که در حوزه طب سوزنی، طب سنتی و طب جایگزین در حال انتشار است و امکان دارد از طرف متخصص‌های این حوزه نباشد.

این پژوهشگر با اشاره به رویکرد رسانه‌های جمعی توضیح داد: ما از این فضا تعجب می‌کنیم و می‌گوییم چرا چنین فضایی وجود دارد خوب چون رسانه اجتماعی است و ماهیت این رسانه هم، همین است که هر کسی بتواند تولید محتوا بکند. واقعیت این است که همه ما با توجه به ضریب نفوذ اینترنت و گوشی‌های هوشمند خواه یا ناخواه

از این فضا در حال استفاده کردن هستیم. بنابراین این نگرانی‌های ما در عین حال که جا دارد ولی نباید ما را به این سمت بکشاند که در ادبیات سواد رسانه‌ای و ارتباطات، سراغ رویکرد حمایت‌گرا برویم و مردم را از رسانه‌های اجتماعی دور کنیم و تنها رسانه‌های مورد اعتماد خود را پیشنهاد کنیم؟ آیا در رسانه‌های جمعی مثل رادیو و تلویزیون هیچ‌گاه اطلاعات نادرست ارائه نشده است؟

او ادامه داد: به نظرم اگر اخبار جعلی و نادرست وجود دارد، تقصیر رسانه‌های اجتماعی نیست، چرا که فضای پست مدرن همین اتفاقات را به همراه دارد. مبحث دیگر این است که متخصصان می‌گویند، برندهایی تولید کنیم که اطلاعات پزشکی درست در آنجا وجود داشته باشد و مردم بتوانند به آنجا مراجعه کنند. در حال حاضر تمرکز اصلی متخصصان سلامت، بر روی سلامت جسمانی و فردی است. در صورتی که ما در رسانه‌های اجتماعی می‌بینیم عرصه‌های دیگری هم بحث می‌شود.

سالمی با توضیح درباره کنشگری افراد در هر پارادایم بیان کرد: با توجه به اینکه ارتباطات سلامت یک دانش بین‌رشته‌ای است به نظریه‌های آن در سه حوزه اشاره می‌کنیم. در حوزه سلامت ما با دو پارادایم اصلی مواجه هستیم. در پارادایم اول که زیستی-پزشکی است و بیشتر تمرکز بر روی سلامت جسمی و فردی است. تفسیر این افراد از کنشگری این است که توصیه‌هایی که به او شده را رعایت کند و خود مراقبتی داشته باشد. در اینجا فرد و خانواده‌اش زحمات نگهداری از خود را متقبل می‌شود. کسی که این توصیه‌ها رو عملی نکند بیماری است که حرف گوش کن نیست. در پارادایم زیستی-روانی-اجتماعی علاوه بر سلامت فردی، ابعاد دیگر سلامت هم مورد توجه است. مثلاً به شخصیت افراد توجه می‌شود که چقدر با بیماری خود کنار می‌آیند که بر روی بهبود بیماری هم اثرگذار است. کنشگری

در این پارادایم نه فقط اجرا و کاربست توصیه‌ها، بلکه مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مراقبتی حوزه سلامت و تأثیرگذاری بر روی سیاست‌های حوزه سلامت را هم شامل می‌شود.

او افزود: وقتی درباره کنشگری صحبت می‌کنیم پای جامعه‌شناسی هم به میان می‌آید. سه نوع رویکرد در کنشگری خلاقانه انسان‌ها وجود دارد. در رویکردهای ساختار محور، بحث بر سر این است که ساختارها تعیین‌کننده کنش‌های افراد

سالمی: رسانه‌های اجتماعی به توسعه شبکه‌های خودیارسلامت انجامیده است

هستند و نوعی جبرگرایی در این ساختار وجود دارد. از طرفی دیگر ما در نظریه‌های کارگزار محور، محوریت را به کارگزاران می‌دهیم. در نظریه ساخت

یابی هم، گیدنز می‌گوید ما نه باید به ساختارها اصالت ببخشیم و نه کارگزاران را عامل‌های اصلی و محوری بدانیم. بلکه در اینجا باید یک دیالکتیکی بین ساختار و کارگزار برقرار ود. پس وقتی ما از توانمندی افراد به عنوان کنشگری در جامعه صحبت می‌کنیم به این معناست که یک مقداری ساختار به سمت کارگزاران می‌آید. از این منظر ما نگاهی به نظریات هابر ماس داریم. بحث هابر ماس در نظریاتی که ساختار محور هستند این است که جامعه دارای نظم است و هابرماس از آن به عنوان جهان نظم یاد می‌کند. اما این رویکردها، کارگزاری و سنت را در نظر نگرفتند. بنابراین از نظر هابر ماس آن عقلانیتی که در جهان نظم حاکم است، عقلانیت ابزاری است و از نظر هابر ماس عقلانیت و کنش ارتباطی داریم.

این محقق با اشاره به دیگر پارادایم‌ها و نوع کنشگری افراد تشریح کرد: مبحث بعدی فضای ارتباطات توسعه و ارتباطات سلامت است که در جهت ارتقای سلامت فرد و جامعه حرکت می‌کند. در این پارادایم، نوسازی متاثر از مدرنیسم است و در اینجا اصالت با فرد است و تلاش می‌شود اشخاص بهترین شرایط را به دست آورند و آموزش ببینند. رسانه‌های جمعی در این پارادایم بسیار مؤثر هستند. رویکرد مشارکتی که متاثر از مباحث جامعه‌شناسی مشارکتی و ارتباطات توسعه که در کشورهای جهان سوم توسعه پیدا کرده، به سنت اهمیت می‌دهد و در اینجا تجربه زیسته مهم می‌شود. کنشگری در این پارادایم بیشتر به حالت گروهی و اجتماعی است. در پارادایم تلفیقی که ارتباطات توسعه‌ای جدید است ما سراغ جامعه اطلاعاتی و جامعه شبکه‌ای و بعد جامعه دانایی می‌رویم. در این پارادایم انواع تفسیر از کنشگری را داریم و در اینجا انواع رسانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. باید به این نکته اشاره کنم که فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی نه تنها استفاده ما را از رسانه‌ها تغییر دادند، بلکه در عرصه‌های مختلف زندگی ما تغییراتی ایجاد کرده‌اند.

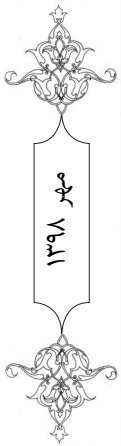

او در ادامه با اشاره به نظریات کستلز بیان کرد: یکی از مشهورترین ایده‌های کستلز بحث جنبش‌های اجتماعی جدید است که خود او اشاره می‌کند این جنبش با جنبش‌های کلاسیک تفاوت‌هایی دارد. صحبت کستلز در این جنبش این است که آن‌ها به یک باره و به وسیله رسانه‌های جدید شکل نمی‌گیرد، بلکه زمینه‌های اجتماعی آنها از قبل وجود داشته و بعد یک رویدادی باعث نمود آن‌ها می‌شود. اما رسانه‌های اجتماعی و نوین فرصت‌های خوبی در اختیار این جنبش قرار می‌دهند که بسیج اجتماعی و آگاهی‌بخشی اتفاق می‌افتد و سریعاً کنشگران جمع می‌شوند. مثال این جنبش هم همان اعتراضاتی بود که برای کشتن سگ‌ها انجام شد. در این جنبش فضای خودمختاری حاکم است و هنجارهای جامعه تعیین‌کننده نوع کنش‌ها نیستند. سالمی در مبحث‌های بعدی خود به ویژگی‌های کمپین‌ها جدید در جامعه اشاره کرد و توضیح داد: کمپین‌ها هم دیگر خصلت‌های قدیمی را ندارند. کمپین‌ها در تعریف کلاسیک یک هدف مشخص دارند و دارای برنامه‌ریزی تعیین‌شده هستند و محدوده زمانی دارند که باید در همان مدت تمام شود. اما آنچه مردم در جامعه از آن استقبال و استفاده می‌کنند چیست؟ برخی مواقع هشتگ‌ها هستند. یکی از هشتگ‌های در حال رشد «جزموریان تنها نیست» است که بحث اصلی این کمپین (که مدیریت آن با آقای صلواتیان است) بیشتر از اینکه محیط‌زیستی باشد، اجتماعی است. این کمپین کارش جلب توجه مردم و مسئولان به یک منطقه محروم است. در نتیجه درک جامعه به این منطقه افزایش پیدا می‌کند و از طرف دیگر باعث فراهم‌سازی کمک به این مناطق می‌شود.

این محقق در ادامه به یکی از نظریات هابرماس که اخیراً در حوزه ارتباطات سلامت به کار گرفته می‌شود، اشاره کرد و توضیح داد: یکی از روش‌هایی که برای ایجاد مفاهمی می‌توان از آن در رسانه‌های اجتماعی بهره برد، بیان رویدادهای روزمره است که شبیه به همان

بحث هابرماس در جهان زیست است. چرا که تمرکز جهان زیست بر روی دغدغه زندگی روزمره است و خیلی از صفحات مجازی به این طریق و روایت زندگی روزانه در حوزه سلامت در حال آموزش دادن هستند. بحث شبکه‌های خودیار موضوع دیگری است که ما در جهان زیست با آن روبه‌رو می‌شویم. البته هابرماس از گروه‌های خودیار استفاده می‌کند ولی با توجه به این گفته ولمن که ما در رسانه‌های جدید از گروه خارج شدیم و شبکه داریم، پس درباره شبکه‌های خودیار صحبت می‌کنیم. از نظر هابرماس این‌ها هم شکل جدیدی از جنبش‌های اجتماعی هستند که به سمت گرفتن حقوق خود حرکت می‌کنند. در این شبکه‌های خودیار معطوف به درون شاهد هستیم که اعضا مشکلات خود را با یکدیگر در میان می‌گذارند، از یکدیگر حمایت می‌کنند و تلاش می‌کنند تسلیم مثلاً بیماری خود نشوند. اما در بحث شبکه‌های خودیار معطوف به بیرون، هدف این است که دیگران از مشکلات ما باخبر شوند و امکانات هم به دست بیاورند.

او در پایان پیشنهاداتی را هم مطرح کرد: اگر برای برخی این سؤال پیش آمد که مردم چرا این صفحات را دنبال می‌کنند با اینکه مثلاً یک پیج کاملاً معلومی و یا شاید خرافاتی باشد، ولی چرا تا این حد دنبال‌کننده دارد؟ باید به این نکته توجه داشته باشیم که فضای رسانه‌های اجتماعی فضای خودمختاری است و کاربران از کسی اجازه نمی‌گیرند و دنبال هنجارهای جامعه نیستند و خودشان تصمیم می‌گیرند به چه موضوعی توجه نشان دهند. بحث دیگر این است برای اینکه این فضا را درک کنیم باید مشاهده مشارکتی داشته باشیم. یعنی باید از فضای جامعه‌شناسی نخبه‌گرایی بیرون بیاییم و وارد این فضا شویم و با آن‌ها زندگی کنیم و چندین هفته همین صفحات را در رسانه‌های اجتماعی دنبال کنیم تا بدانیم چه اتفاقاتی در حال

رخ دادن است.

او افزود: بحث تقویت سواد رسانه‌ای در حوزه سلامت هم بسیار اهمیت دارد و این را در نظر داشته باشیم که تقویت سواد رسانه‌ای تنها به این معنا نیست که غلط و درست را تشخیص دهیم و منبع موثق را شناسایی کنیم. در اینجا بحث تولید محتوا، مهم است و توانمندی افراد بسیار اهمیت دارد و اینکه افراد می‌توانند در سیاست گذاری و تصمیم‌گیری‌ها مشارکت داشته باشند. حتی

انتقادهایی که در رسانه‌های اجتماعی مطرح می‌شود و فکر می‌کنیم بی‌تأثیر است، اما اثر خود را خواهد گذاشت. مثل سیلی که در عید اتفاق افتاد و این بحث پیش آمد که برخی استنادها کارآمد نبودند. هر چند شاید

در جابه‌جایی یا برکناری آن استنادها واکنش‌ها، تأثیرگذار نباشد اما در جابه‌جایی قدرت مؤثر است. شاهد هستیم مسئولان حتی به صورت نمایشی هم که شده فیلم‌ها و عکس‌هایی از خود را در مناطق سیل زده در رسانه‌های اجتماعی منتشر کردند. شاید ما به این کارها بگوییم پوپولیستی است اما فضای رسانه‌های اجتماعی می‌طلبد که چنین کارهایی هم در آن اتفاق بیافتد و مقداری جلب توجه هم در آن باشد. وقت آن رسیده که متخصصان وارد مفاهمه بشوند یعنی اینکه با اعضای جامعه ارتباط برقرار کنند. همین رسانه‌های اجتماعی راه خیلی خوبی است تا مفاهمه اتفاق بیافتد. درست است که تا امروز کنشگری را از حوزه مثبت نگاه کردیم ولی این بدان معنا نیست که متوجه نشویم چه معایبی در این میان است. هر چند که رسانه‌های اجتماعی به توانمندی برخی گروه‌های اجتماعی منجر شده، ولی شکاف دیجیتال باعث می‌شود که هنوز یک سری گروه‌های دیگر در این فضا صدا نداشته باشند. در ادامه حبیب‌رائی تهرانی، پژوهشگر ارتباطات سلامت با بیان اینکه بحث در حوزه ارتباطات سلامت بهتر است آموزشی باشد تا انتقادی، می‌گوید: اگرچه جنبه‌های انتقادی بسیاری به این حوزه وارد است ولی بهتر است در اینجا بخشی را به آموزش اختصاص داد. با این حال در تحقیقات‌مان در حوزه سلامت باید به این بحث‌های انتقادی توجه و اهمیت آن را درک کنیم.

او در ادامه به توضیح سلامت اجتماعی پرداخت و گفت: سلامت اجتماعی یکی از سه مؤلفه تعریف سلامت اصلی است. سابقه این مؤلفه به ۱۹۴۷ برمی‌گردد. WHO در تعریف سلامت اجتماعی، آن را به دو بخش سلامت اجتماعی فرد و سلامت اجتماعی جامعه تقسیم می‌کند. سلامت اجتماعی فرد مربوط به رابطه او با مردم و جامعه است که هرچقدر سالم‌تر و کارآمدتر باشد، سلامت اجتماعی فرد بالاتر است.

رائی تهرانی ادامه داد: در سلامت اجتماعی، بیماران

به‌مثابه موجودات اجتماعی در نظر گرفته می‌شوند که در یک مجموعه و بستر اجتماعی پویا زندگی می‌کنند. یعنی بحث سلامت از بحث فردی خارج می‌شود و یک جنبه اجتماعی به خود می‌گیرد. بدین معنا، افرادی که تعامل بهتر و ارتباط موثرتری با نهادهای اجتماعی دارند، در مواقع بیماری بهتر به بیماری خود غلبه می‌کنند و بیشتر عمر می‌کنند و بعد از بیمار شدن بهبودی خودشان را زودتر پیدا می‌کنند. در مقابل افرادی که ارتباط

رائی تهرانی: رسانه‌های اجتماعی بهترین رسانه برای تحقق و ارتقای سلامت اجتماعی افراد هستند

اجتماعی بدتری دارند، مقاومتشان در برابر بیماری کم می‌شود و در مواقع بیماری آسیب‌پذیریشان بالا می‌رود و ممکن است بیماری بر آن‌ها غلبه کند.

این پژوهشگر ارتباطات سلامت تأکید کرد: یک جامعه وقتی از نظر ما سالم است که فرصت برابر جهت استفاده از همه امکانات آن جامعه برای همه وجود داشته باشد، امکان دسترسی همگان برای دسترسی به کالاهای و خدمات ضروری جهت ایفای کامل نقش شهروندی وجود داشته باشد، قوانین و مقررات لازم وجود داشته باشد و خلأ قانونی نباشد. از طرفی هم در توزیع ثروت، برابری و عدالت باشد. همه به فرایندهای تصمیم‌گیری دسترسی داشته باشند و در نهایت برقراری مطلوبی از سطح سرمایه اجتماعی باشد.

رائی تهرانی در ادامه به بیان مؤلفه‌های سلامت اجتماعی پرداخت و گفت: سلامت اجتماعی فرد شامل ابعادی از سلامت شخصی است که مربوط به نحوه تعامل و رفتار فرد با افراد دیگر جامعه و واکنش سایر مردم جامعه به او می‌شود. یعنی همان ارتباطی که فرد با بخش‌های دیگر جامعه دارد. دومین مؤلفه این است که بینیم مردم چه عکس‌عملی به رفتار او نشان می‌دهند. مؤلفه سوم نحوه تعامل فرد با نهادها، رسوم و هنجارهای اجتماعی است.

او با بیان اینکه ارتباطات سلامت به نقش وسایل ارتباطی در ارتقاء سلامت افراد جامعه پرداخته است، توضیح داد: یعنی به این پرداخته که مردم ما از لحاظ سلامت چه مشکلی دارند، بیشتر از چه رسانه‌هایی استفاده می‌کنند و بهترین راه درمان چیست. بعد از شناسایی سه مؤلفه سلامت اجتماعی، وظیفه متخصص ارتباطات سلامت این است که این‌ها را به یکدیگر وصل کند. یعنی هم مردم را به عنوان مقصد بشناسد، هم معضل را پیدا کند و هم بهترین رسانه را برای آن بشناسد. بعد از آن با هنر ارتباطی و سواد رسانه‌ای‌اش آن‌ها را به هم وصل کند و در یک طرح موسوم به سلامت، آن‌ها را عملی و اجرا کند تا نتیجه مطلوب خودش را بگیرد.

رائی تهرانی در ادامه به بیان وظایف ارتباطات سلامت

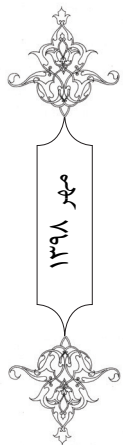

پرداخت و گفت: ارتباطات سلامت در واقع نقش دیده‌بان، راهنما و تسهیلگر برای مردم دارد. دیده‌بانی برای شناسایی نیازهای اطلاعاتی سلامت‌محور مردم صورت می‌گیرد. دومین وظیفه‌اش شناسایی بهترین راه‌ها و روش‌های درمان و راهنمایی به سوی آنها است که این کار باید از طریق کمک و مشاوره متخصصان و پزشکان صورت بگیرد. در نهایت ارزیابی و ارائه بازخورد از طریق ایجاد تعامل بین مخاطبان و بیماران است. او همچنین به بیان نقشی پرداخت که ارتباطات سلامت در تحقق سلامت اجتماعی دارد و عنوان کرد: نقش ارتباطات سلامت در تحقق سلامت اجتماعی استفاده مؤثر از ارتباطات برای رسیدن به آگاهی، تسهیل دسترسی مخاطبان به اطلاعات و افزایش تعامل بین آنها می‌باشد. اگر به تک‌تک مؤلفه‌های آن دقت کنید متوجه می‌شوید رسانه‌های اجتماعی بهترین رسانه‌ای هستند که می‌توانند ما را در رسیدن به این امر کمک کنند. با توجه به رشد و توسعه رسانه‌های اجتماعی و سایر اپلیکیشن‌های مبتنی بر گوشی‌های هوشمند، بزرگترین ابزار برای رسیدن به اهداف توسط ارتباطات سلامت رسانه‌های اجتماعی و اپلیکیشن‌ها هستند.

رأی تهرانی در ادامه به بیان ویژگی‌های رسانه‌های اجتماعی در حوزه سلامت پرداخت و عنوان کرد: ویژگی اول نظریه مقایسه اجتماعی است. به عبارتی کاربرانی که در شبکه‌های اجتماعی به دنبال ارتباطات سلامت هستند میزان مشابهت درک شده دارند. یعنی مشابهتی نسبت به خودشان و ارسال‌کننده نظر و مطلب درک می‌کنند. اگر این میزان درک شده بالا باشد احتمال اقتباس رفتار از سوی طرف زیاد است. ارتباطات سلامت باید تا جایی که می‌تواند مقایسه روبه بالا را در افراد تقویت و ترویج کند. چون در مقابل آن مقایسه بدبینانه و یا روبه پایین وجود دارد. از طرفی فرایند مقایسه لزوماً نیازمند حضور، مشارکت، ارتباط و تعامل فعال کاربران در این رسانه‌ها است. این پژوهشگر ارتباطات سلامت ادامه داد: ویژگی بعدی، نظریه قدرت‌گره‌های ضعیف است. شبکه‌های اجتماعی مجموعه‌ای از گره‌های بسیار ضعیف هستند.

منظور از گره، ارتباطات سست و ضعیفی است که گروه‌ها با هم دارند. یکی از نقاط ضعف این شبکه‌ها عدم کنترل بر کیفیت محتوای آنها و اعتبار اطلاعات ارائه شده و راه حل آن افزایش سواد رسانه‌ای است. نقاط قوت شبکه‌های اجتماعی بزرگ با پیوندهای ارتباط ضعیف این است که افراد، این شبکه‌ها را به دلیل توانایی اعضا برای فهم و درک تجربیات یکدیگر و فاصله عاطفی و احساسی ایجاد شده در ارتباطات آنلاین انتخاب می‌کنند. در اینجا فرد به راحتی تجربیات خود را به اشتراک می‌گذارد. ارتباطات احساسی و عاطفی شکل می‌گیرد. مزیت دیگر این است که این گره‌ها برخلاف شبکه‌های با گره‌های محکم، تمایل به تکثیر و تمایل به متفاوت بودن با فرستنده و همدیگر را دارند. رایشی تهرانی افزود: ویژگی بعدی، نظریه پردازش اطلاعات است. طبق این نظریه، افراد می‌توانند آزادانه در گروه‌های مختلف اجتماعی عضو شوند، با هر عضوی که دوست دارند، تعامل ایجاد کنند و در مورد هر موضوع سلامت محوری بحث کنند. این نظریه می‌گوید که بسیاری از اشارات و دلالت‌های اجتماعی در رابطه چهره به چهره، زبان چشمی و... کاهش یافته یا اصلاً وجود ندارد.

او ویژگی بعدی را مدل فراشخصی ارتباطات خواند و توضیح داد: این مدل بیانگر فرایندی است که منجر به ارتباطی مطلوب‌تر از نظر اجتماعی نسبت به ارتباط مورد انتظار در تعامل چهره به چهره و شکل‌گیری خود کارآمدی بالاتر در بین کاربران می‌شود. دو جنبه مهم این نظریه در زمینه استفاده از کامپیوتر و ارتباطات کامپیوترمحور در تعاملات بین افراد این است که این محیط‌ها فرصت‌هایی برای خود اظهاری گزینشی فراهم می‌آورند، به افراد اجازه می‌دهند تا به ترکیب و ساخت پیام‌های خود توجه بیشتری بکنند. در این مدل به دلیل ناشناس بودن عضو گروه برای سایرین و امکان تعامل با دیگران به صورت گمنام و ناشناس، اعضا تمایل بیشتری برای در میان گذاشتن مسائل خود نسبت به ارتباط رودررو دارند به عبارتی دیگر، گمنامی در اینجا باعث خود پوشیدگی بیشتر اعضا می‌شود.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

همکار گرامی سرکار خانم مژگان عسگری

مصیبت درگذشت پدر گرامی‌تان را تسلیت عرض می‌کنیم و از خداوند سبحان برای آن مرحوم علو درجات و برای شما و خانواده محترم صبر جمیل و اجر جزیل مسألت داریم.
روابط عمومی

گزارش ادبیات مقاومت و نمایشنامه‌خوانی «سرباز شال بلند»

مرکز اسناد فرهنگی آسیا با همکاری معاونت فرهنگی و اجتماعی و پایگاه بسیج پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، روز یکشنبه ۷ مهرماه ۱۳۹۸، نمایشنامه‌خوانی «سرباز شال بلند» را به کارگردانی علیرضا حنیفی برگزار کرد. در این نمایشنامه، سحر صفانیا و علیرضا حنیفی به عنوان نمایشنامه‌خوان ایفای نقش کردند؛ آرزو اولیایی به صحنه‌خوانی پرداخت؛ و شراره مرادی، آهنگسازی و موسیقی صحنه را اجرا کرد. در ادامه، دکتر محمد حنیف، دکتر محمد نجاری و مهمان ویژه برنامه، آقای محسن سلیمانی فارسانی (رئیس انجمن تئاتر انقلاب و دفاع مقدس) به ایراد سخنرانی پرداختند.

«سرباز شال بلند» داستان مادری را روایت می‌کند که در حال بافتن شال برای فرزند سرباز خود است که سال‌های پیش، همزمان با جنگ به خدمت سربازی رفته اما هنوز بازنگشته است. مادر در انتظار بازگشت فرزند است و همچنان به بافتن شالی ادامه می‌دهد که قرار بود پسر را از سرما محافظت کند. مادر به بازگشت فرزندش از جنگ امیدوار است و به بافتن شال ادامه می‌دهد.

پس از پایان نمایشنامه‌خوانی، نشست علمی ادبیات مقاومت، با سخنان دکتر محمد نجاری - دبیر علمی نشست - درباره چستی و چرایی اهمیت ادبیات مقاومت آغاز شد و در ادامه دکتر محمد حنیف درباره «ادبیات داستانی دفاع مقدس از آغاز تا امروز» به ایراد سخنرانی پرداخت. وی حیطه‌های بررسی ادبیات داستانی دفاع مقدس را در چهارگانه «موضوع»، «مضمون»، «سبک» و «ساختار» دنبال کرد و گفت: می‌دانیم که موضوع همیشه از قبل وجود دارد و شیوه پرداخت مضمون است که هنر نویسنده را نشان می‌دهد. برای مثال داستان‌های «محاق» یا «زمین سوخته» هر دو به جنگ شهرها می‌پردازند؛ اما شیوه روایت، منصور کوشان را از احمد محمود جدا می‌کند. در سال‌های اخیر موضوع‌ها تغییر کرده است و «اخلاق‌گرایی» به‌عنوان یکی از اولویت‌ها در نظر گرفته شده است؛ در مضمون هم از حماسه‌گرایی و ارزش‌گرایی و یکسونگری فاصله گرفته‌ایم و به سمت و سوی چندسو نگری می‌رویم. رویکردهای جدیدی نیز در داستان‌نویسی سال‌های اخیر بروز کرده است؛ مانند توجه به آسیب حیوانات در جنگ؛

یا توجه به درونمایه صلح با حضور شخصیت‌های عراقی در داستان. دربارهٔ نمایشنامه «سرباز شال بلند» می‌توان گفت، شاید این نمایش ۳۰ سال پیش غیر قابل اجرا بود، اما امروز می‌توان پرسش کرد که مادران تا چه زمانی باید شال ببافند و منتظر باشند؟ یا همان‌طور که شخصیت پدر می‌گوید، چرا کسی برای پدران و مادران سربازها دست تکان نمی‌دهد؟ انتظارات برآورده نشده جنگ هنوز ادامه دارد.

محسن سلیمانی فارسانی - رئیس انجمن تئاتر انقلاب و دفاع مقدس - در ادامهٔ تحلیل خود را از نمایش سرباز شال بلند ارائه داد و گفت: نگاه ایدئولوژیک به این پرسش که تا کی باید شال سربازان بافته شود، این گونه پاسخ می‌دهد: تا زمان ظهور و تا زمانی که شعار هیئات منا الذله را سر می‌دهیم. باید توجه داشت که سربازان به جنگ رفته را همان مادران پرورش دادند و مادران این سرزمین همواره آمادهٔ پرورش فرزندان برای دفاع از سرزمین‌شان هستند. علیرضا حنیفی، نویسنده و کارگردان برجستهٔ تئاتر دفاع مقدس، با اشاره به اینکه نمایشنامهٔ «دلَم می‌خواد یه سرباز بشم» نوشتهٔ وی به کارگردانی دکتر محمد نجاری، در در سال ۱۳۸۳، در بخش عروسکی یازدهمین جشنوارهٔ سراسری تئاتر دفاع مقدس در شهر مشهد به روی صحنه رفت و جوایز نویسندگی، کارگردانی، عروسک‌گردانی زن و مرد، موسیقی و طراحی صحنه را به دست آورد، از اینکه در نشست شرکت می‌کند که برگزارکنندگان علاوه بر علم دست پرتوانی هم بر اجرا دارند، بسیار شادمان است. وی از علاقمندی خود به فضای جنگ و مطالعات بسیاری گفت که دربارهٔ جنگ‌های جهانی اول و دوم انجام داده و به سبب تجربهٔ زیستن در شهرهای درگیر جنگ ۸ سالهٔ ایران و عراق، در حوزهٔ ادبیات نمایشی به آن پرداخته است. نویسنده نمایشنامهٔ سرباز شال بلند، تصریح کرد، در بیشتر آثار خود زنان را محور اصلی داستان می‌داند و درحال نوشتن نمایشنامهٔ دیگری با موضوع زنان و دفاع مقدس است. در پایان دکتر محمد نجاری به ریشه‌شناسی ادبیات دفاع مقدس پرداخت و گفت: این جنس از ادبیات که در جهان ذیل واژه ادبیات جنگ قرار می‌گیرد؛ در سرزمین ما سرنوشت دیگری دارد. در ابتدا نام آن را ادبیات دفاع مقدس نهادیم، سپس ادبیات مقاومت و اکنون ادبیات پایداری. البته سیاستگذاران در انتخاب این نام‌ها نیز شتابزده و دستوری و بخشنامه‌ای عمل کردند و نقش محافل علمی و دانشگاهی را قدر ندانستند. پس شایسته این است که نمایش‌هایی نظیر «سرباز شال بلند» به دانشگاه‌ها سپرده شود تا دست کم به‌عنوان پایان‌نامه و رساله مورد بررسی دقیق‌تری قرار گیرند و گونه‌شناسی و زیرگونه‌های این نوع از ادبیات که سرمایهٔ فرهنگی هنری این سرزمین است، شناسانده و بازشناسی شوند.

گزارش «نسبت خوانش‌های تفسیری باطنی و غالیانه شیعی در اواسط سده دوم هجری»

به همت پژوهشکده مطالعات قرآنی و با همکاری انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی نشست «نسبت خوانش‌های تفسیری باطنی و غالیانه شیعی در اواسط سده دوم هجری» در روز یکشنبه ۲۱ مهر از ساعت ۱۳ تا ۱۵ در سالن اندیشه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

گفتمان تفسیری «ظاهر/باطن» بودند. در دوره امام صادق(ع) گفتمان تفسیری غالیانه به‌طور جدی ظهور کرد که البته خوانشی رقیب در کنار گفتمان تفسیری طیف مفضل بن عمر بود و با آن همسان نبود؛ چرا که غالیان نه فقط برای قرآن بلکه برای کل دین ظاهر و باطنی متصور می‌شدند و باطن دین را «رجال» می‌انگاشتند که حقیقت اصلی دین - از جمله آیات قرآنی - بود. با این حال، در دوره امام صادق(ع) گفتمان ظاهر/باطن طیف مفضل نیز به حیات فکری خود ادامه داد.

دکتر گرامی درباره علت این امر خاطر نشان کرد: نخست آنکه گزارش‌های این دوره نشان می‌دهد مقوله ظاهر/باطن به یک چالش فکری تبدیل شده بود و طیف مفضل تلاش کرد تا برای خود جایگاهی میانه در این تقابل تعریف کند. مسأله

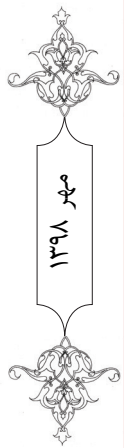
در این نشست دکتر سیدمحمد هادی گرامی (عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی) سخنان خود را اینگونه آغاز کرد: برخلاف برخی انگاشته‌های کلیشه‌ای، در یک طیف دانستن مفاهیمی همچون غلو، باطن‌گرایی و یا حتی تأویل، دست کم در بافت سده‌های نخست هجری با واقعیت‌های تاریخ کهن تفسیری شیعه فاصله دارد.

وی در ادامه به پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام داده اند اشاره کرد و گفت: براساس بررسی‌ها، مشخص شد که در اوایل سده دوم هجری دو گفتمان تفسیری «تأویل/تنزیل» و «ظاهر/باطن» در میان امامیه شکل گرفته بود. برخلاف حدس اولیه، غلات هوادار هیچکدام از این دو گفتمان تفسیری نبودند و صرفاً گروهی که می‌توانم از آنها با عنوان «طیف مفضل بن عمر» یاد کنم، هوادار

دیگری که در توسعه گفتمان فکری طیف مفضل مورد توجه است و در دوره پیشین بی سابقه است، توسعه بطن‌گرایی به انگاره‌های شرایی و فقهی همچون زکات است. عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در ادامه گفت: در گزارش‌های دوره‌های امام باقر (ع) تطبیق بطن بر ظواهر فقهی و شرایع تقریباً وجود نداشت، اما در این دوره طیف مفضل بطن‌گرایی را به سطح شرایع نیز می‌کشاند. با این حال، همچنان با دقت زیادی سعی می‌کند تا خط‌کشی و مرز خود با گفتمان غالبانه را حفظ کرده و حتی پررنگ‌تر کند. گام دیگری که در این تطور فکری قابل رؤیت است توسعه و تطبیق گفتمان بطن بر حروف مقطعه قرآنی است. در این روند تلاش می‌شود تا تفسیر حروف مقطعه و ارجاع آن به اهل بیت (ع) به‌عنوان مصداقی از بطن قرآن معرفی شود. دکتر گرامی یکی دیگر از ویژگی‌های مهم این دوره را که در ارتباط با توسعه گفتمان ظاهر/باطن طیف مفضل بود، شکل‌گیری ژانر مکتوبه‌های تفسیری با عنوان

«تفسیر باطن» برشمرد و بیان کرد: نمایندگان و شکل‌دهندگان اصلی این ژانر عبدالرحمن بن کثیر هاشمی، علی بن حسان هاشمی و در نسل‌های بعدتر محمد بن اورمه قمی هستند. این ژانر از مکتوبه‌ها از چند ویژگی برخوردارند که تا حد زیادی جدید و بی سابقه است. نخست آنکه باطن‌گرایی در این ژانر جنبه نمادگرایانه و لایه‌ای کمتری دارد و بیشتر بعد تفسیری، بیان معانی و یا حتی داستان‌پردازی دارد. دوم اینکه تأکید بر و تشدید برخی مفاهیم همچون «ولایت» و «برائت» با استفاده از انگاره‌هایی همچون «اول، ثانی، ثالث، حبر، زفر و ...» در این گزارش‌ها به طور گسترده‌ای توسعه یافته و یا برای اولین بار به کار رفته است. سومین ویژگی ارائه تفسیر در قالب شرح مزجی قرآن است که در این ژانر به شدت توسعه یافته است. این شرح مزجی نیز بیشتر در چارچوب مفهوم‌پردازی درباره ولایت، برائت و قرائت اهل بیت (ع) صورت گرفته است. در پایان جلسه پرسش و پاسخ برگزار شد.

نشست پژوهشکده دانشنامه‌نگاری با اعضای سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی

اولین نشست مشترک سرپرست پژوهشکده دانشنامه‌نگاری و همراهان با اعضای سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در ساختمان بین‌الملل این سازمان در روز شنبه ۳۰ شهریورماه ۹۸ برگزار شد. این دیدار به منظور گسترش روابط علمی و فرهنگی با کشورهای شرق آسیا، به ویژه چین و ژاپن در امر تدوین دانشنامه‌های مشترک و تبادل دانش و تجربه در این حوزه انجام شد.

دکتر احمد پاکتچی، سرپرست پژوهشکده دانشنامه‌نگاری، در شروع این نشست به معرفی پژوهشکده دانشنامه‌نگاری و سابقه آن در تدوین و تالیف دانشنامه پرداخت و گسترش فعالیت‌های ملی و بین‌المللی را از رویکردهای جدید پژوهشکده دانشنامه‌نگاری معرفی کرد. وی گسترش فعالیت‌های علمی و فرهنگی با کشور چین را از دو جهت دارای اهمیت دانست: ۱- وجود سابقه طولانی روابط فرهنگی میان ایران و چین ۲- حضور چین به عنوان متحد استراتژیک ایران در دنیای امروز. دکتر پاکتچی در ادامه به نقش دیپلماسی عمومی در تحکیم روابط کشورها پرداخت و اطلاع از سوابق فرهنگی ملت‌ها را عاملی جهت گسترش همکاری‌ها در سطح دولت‌ها توصیف کرد.

همچنین دکتر اسمعیلی، سرپرست معاونت پژوهشکده دانشنامه‌نگاری، ضمن استقبال از گسترش روابط علمی با چین بر تمایل پژوهشکده دانشنامه‌نگاری برای برقراری ارتباط علمی با سایر کشورها از جمله ژاپن نیز تأکید کرد.

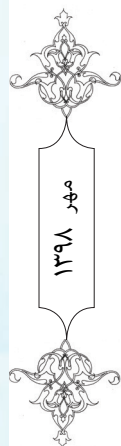
در ادامه نیز کامیار جولایی، کارشناس دفتر ارتباطات علمی پژوهشکده دانشنامه‌نگاری، به شرح اقدامات و راینی‌های انجام شده با مؤسسات و نهادهای علمی چین پرداخت و استفاده از تجربیات اعضای دفتر توسعه روابط فرهنگی شرق آسیا در این حوزه را حائز اهمیت دانست.

در این دیدار دکتر خانی، سرپرست راینی فرهنگی سفارت ایران در پکن، به معرفی نهادهای علمی فعال در کشور چین پرداخت و از این میان «آکادمی علوم اجتماعی چین» را گزینه مناسبی جهت برقراری روابط علمی، به ویژه در حوزه دانشنامه‌نگاری توصیف کرد. به زعم دکتر خانی، «آکادمی علوم اجتماعی چین» از نهادهای علمی مطرح در چین و بازوی علمی دولت چین محسوب می‌شود. همچنین این آکادمی، ایرانشناسان برجسته‌ای دارد که می‌توانند زمینه‌های مشترک همکاری را افزایش دهند. وی در ادامه به سیاست دولت چین در گسترش همکاری با کشورهای جهان، به ویژه کشورهای مسیر جاده ابریشم پرداخت و بیان کرد که در سال‌های اخیر، دولت چین برقراری ارتباط در سه سطح؛ دولت، مؤسسات و مردم را با این کشورها هدف خود قرار داده است.

دکتر رحیمی، رئیس اداره توسعه روابط فرهنگی شرق آسیا، ضمن استقبال از همکاری با پژوهشکده دانشنامه‌نگاری در توسعه روابط علمی با دیگر کشورها، از علاقه سفارت چین در ایران به توسعه روابط فرهنگی خبر داد و این فرصت را زمینه مناسبی جهت انجام پروژه‌های علمی و فرهنگی دانست.

در پایان این نشست مقرر شد، پژوهشکده دانشنامه‌نگاری، طرحی مبنی بر همکاری علمی در حوزه دانشنامه‌نگاری ارائه دهد تا کارشناسان چین در سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، این طرح را به سازمان‌ها و نهادهای علمی چین انتقال دهند.

در حاشیه این نشست، نمایندگان پژوهشکده دانشنامه‌نگاری با کارشناسان میز ژاپن نیز دیدار کردند. دکتر دیوسالار، راین فرهنگی ایران در ژاپن با اشاره به سابقه روابط ایران و ژاپن، به شرح فعالیت‌های فرهنگی دفتر راینی فرهنگی ایران در ژاپن پرداخت و روابط این کشور با ایران را طی دهه‌های اخیر، صمیمانه توصیف کرد. او همچنین از تالیف دانشنامه‌ای مشترک که به معرفی تاریخ و فرهنگ دو کشور پردازد، استقبال کرد. در پایان نیز به رسم یادبود، کتابی با موضوع هنرمندان ایرانی و ژاپنی به پژوهشکده دانشنامه‌نگاری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اهدا شد.

مروری بر تاریخ مفهومی؛ بررسی مفهوم ایران در سکه‌ها

گروه تاریخ سیاسی پژوهشکده تاریخ پنجمین نشست از سلسله سخنرانی‌های حوزه «مفهوم، روش و نظریه» را با حضور دکتر صفورا برومند، سکه‌شناس، و دکتر نیره دلیر، مدیر گروه تاریخ سیاسی، در تاریخ ۲۵ شهریور ۹۸ در محل پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با حضور علاقه‌مندان برگزار کرد.

خود داشته‌اند به وضعیت این مفهوم پرداخته شود. سکه‌ها برای محققان تاریخ هم اینک ساحت پژوهشی مهمی محسوب می‌شوند؛ چرا که از طریق آن می‌توان به شناخت ابعاد در سایه مانده بسیاری از هستی‌های تاریخی دست پیدا کرد. دکتر دلیر در ادامه از دکتر صفورا برومند، عضو گروه پژوهشی تاریخ فرهنگی پژوهشکده تاریخ و سکه‌شناس دعوت کرد سخنرانی خود را در زمینه مفهوم ایران در سکه‌ها ایراد کند. دکتر صفورا برومند به بحث مفهوم ایران با اتکا به سکه‌های باقیمانده از عصر باستان و اسلامی پرداخته و ابتدا به اهمیت سکه‌ها در روند تاریخ‌نگاری اشاره کرد. سکه‌ها از جمله مدارک تاریخی به شمار می‌روند که به رغم دیگر آثار باستانی و تاریخی چون چوب، پارچه، چرم و کاغذ که به مرور از بین می‌روند، به سبب ساخته شدن از فلزاتی چون طلا، نقره و آلیاژی‌هایی با ماندگاری بالا، از ویژگی مقاومت در برابر تغییرات محیط برخوردارند و بدین ترتیب، گذشت زمان فاقد تاثیر مخرب بر این مستندات تاریخی است. وزن، ارزش و قدرت مالی سکه‌ها، نظام پولی، گستره‌ی استفاده و گردش سکه‌ها، از نخستین مطالبی است که می‌توان از سکه‌ها کسب کرد. پراکندگی جغرافیایی سکه‌ها،

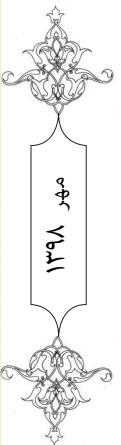
در ابتدای جلسه دکتر دلیر در مورد تاریخ مفهومی و ضرورت و شاخصه‌های آن با اتکا بر مکتب تاریخ‌نگاری آلمان و کمبریج با یاد از پیشگامان آلمانی مانند کوزلک (با تعبیر تاریخ مفهوم) و اسکینر و پوکاک و لاجوی (با عنوان تاریخ مفهومی به تعبیر انگلیسی آن) سخنرانی ایراد کرد. وی ضمن اشاره به تحقیقات تخصصی‌شان در عرصه تاریخ مفهومی که از سال ۹۳-۹۲ که در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و در راستای برنامه اول راهبردی پژوهشگاه صورت پذیرفته از کمبود توجه به این حوزه مهم از تاریخ‌نگاری در عرصه دانشگاهی ایران اشاره کرد و توجه پژوهشگران و دانشجویان و استادان تاریخ را به حوزه تاریخ مفهومی معطوف کرد که می‌تواند پاسخگوی بسیاری از ابهامات معرفت‌شناختی و هستی‌شناختی پیرامون مفاهیم پایه‌ایی و بنیادین در حوزه تاریخ ایران باشد که هم اینک منازعات بسیاری بر سر آن صورت می‌پذیرد. از جمله مفاهیم پایه‌ای برای ما ایرانیان خود مفهوم ایران است که امروزه مناقشات مهمی پیرامون آن به وجود آمده است. در این نشست تلاش شده است با استفاده از سکه‌ها به عنوان اسناد مهم تاریخی که افزون بر کارکرد اقتصادی به نوعی اهمیت تبلیغی نیز در زمانه

اسامی ضرب‌خانه‌ها و شعارها، اطلاعات ارزشمندی از حوزه اقتدار سیاسی، اقتصادی و مذهبی حکومت‌ها و عاملان ضرب سکه را در بر دارد. نشانه‌هایی از ارزش‌های فرهنگی و هویتی جوامع نیز در قالب نمادهای تصویری و نوشتاری بر سکه نقش می‌بندد. از اینروست که مطالعه سکه‌ها در قالب دانش سکه‌شناسی (Numismatics) حداقل از حدود صد سال گذشته به دانش مکمل مطالعات تاریخی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی تبدیل شده است و مورد تأیید پژوهشگران باستان‌شناس، تاریخ‌دانان، مورخان تاریخ هنر و دیگر دانش‌های مرتبط بوده است. در یک نگاه سکه‌شناسی عبارت است از دانش مطالعه یا گردآوری پول شامل سکه، پول کاغذی، ژتون و دیگر ابزارهای داد و ستد. امروزه سکه‌شناسی به دانشی مستند و مستقل تبدیل شده است و تاریخ سکه‌شناسی یا تاریخی که بر اساس اطلاعات برگرفته از سکه‌ها تدوین می‌شود، از جمله مطالعات بین‌رشته‌ای به شمار می‌رود.

در این نشست با مطالعه سکه‌ها به بازیابی نام و مفهوم ایران بر این آثار تاریخی پرداخته می‌شود. برای شروع این مطلب، آشنایی با پیشینه ضرب سکه در ایران ضروری است. قدیم‌ترین سکه‌های موجود در ایران به دوره هخامنشی تعلق دارند که از زمان داریوش اول در دو گروه سکه‌های ضرب سارد و سکه‌های ضرب شهربها یا ساتراپ‌های هخامنشی ضرب شد. بر این سکه‌ها تصویر شاه هخامنشی با سلاحی در دست به چشم می‌خورد و فاقد هرگونه نوشته و متن است. اما همزمان با تداوم ضرب این سکه‌ها، نشانی از ایران بر کتیبه‌های هخامنشی به چشم می‌خورد. آن هنگام که داریوش اول در کتیبه‌ای خود را شاه بزرگ، شاه شاهان،

شاه سرزمین‌هایی از انواع مردم، شاه این زمین دور و پهناور، یک هخامنشی، پارسی، فرزند پارسی و یک آریایی با دودمان آریایی می‌نامد. به همین سبب است که پژوهشگرانی چون ریچارد فرای «ایده ایران به عنوان قلمرو مرزی» را به دوره هخامنشی نسبت می‌دهند. شادروان علیرضا شاپور شهبازی در مقاله تاریخ ایده ایران، به کاربرد واژگان ایران و ایرانی در دوره هخامنشی پرداخت و به این نکته اشاره می‌کند که نخستین اروپائیان تاریخ ایران را از طریق متون مقدس بررسی کرد و از این رو واژه لاپرس، پرسان و پرشیا را برای ایران به کار برد. او از سیاحانی نام می‌برد که یاد آور شده‌اند که ایرانیان کشورشان را ایران و خود را ایرانی نامیده‌اند و تعدادی از شرق‌شناسان قرن نوزدهم نیز بدین شیوه عمل کرده‌اند. از جمله فردریک اشپیگل در کتاب ایرانش آلت‌تومسکوند. اما به سکه‌ها بازگردیم. گفتیم که سکه‌های هخامنشی فاقد متن و نامی از ایران نیز در آنها نیست. در دوره سلوکی نیز متن سکه‌ها به نام حاکم سلوکی و شعارها و القابی مرتبط با وی خلاصه می‌شود. متن سکه‌های دوران طولانی و حدود پانصد ساله دوره اشکانی نیز بدین شیوه است و از ایران نام برده نشده است و متن سکه‌ها به ذکر القاب مرتبط با شاه اختصاص دارد.

دکتر برومند تأکید کرد: در سکه‌های دوره ساسانی است که نخستین بار نام ایران در متن به چشم می‌خورد. در واقع، از دومین دوره ضرب سکه‌ها توسط اردشیر اول، بنیان‌گذار سلسله ساسانی، نام ایران بدین شرح در متن گنجانده شد: مزداپرست خدایگان اردشیر شاه شاهنشاه ایران که چهر از ایزدان دارد. از اینرو است که در سال ۱۹۸۹ نیز جراردو نولی

پژوهشگر ایتالیایی این موضوع را مطرح کرد که مفهوم یا ایده ایران در دوره ساسانی به عنوان راهکاری برای انتساب خود به دوره هخامنشی مطرح شده است. وی متن روی سکه‌های اردشیر را آغاز ایده ایران در معنا و مفهوم سیاسی، فرهنگی و دینی آن قلمداد می‌کند. نولی یادآور می‌شود که اردشیر با ضرب این متن بر روی سکه درصد انتساب خود و دودمانش و رجعت به سنت آریایی و زردشتی است تا بدین واسطه به تحکیم سیاست‌هایش بپردازد و خود را از سلسله پیشین یعنی پارتیان یا اشکانیان مجزا کند.

نولی با تکیه بر ایده «ابداع سنت» که توسط اریک هابزباوم و ترنه رَنگر مطرح شد، این نظر را مطرح می‌کند که ساسانیان قلمروی خود را ایرانشهر نامید و با این که چنین مفهومی ظاهری سنتی مقدس دارد، اما استفاده از این عنوان، امری بدیع بود. اگرچه پژوهشگرانی چون تورج دریایی و احمد اشرف به این ایده نولی توجه دارند، برخی از جمله شادروان علیرضا شاپور شهبازی این فرضیه را رد می‌کنند. به نظر وی، توجه به این نکته ضروری است که بخش درخور توجهی از داستان‌ها حماسی مرتبط با هویت بخشی ایرانیان در دوره پارتیان یا اشکانیان شکل گرفته است و در نهایت دوره ساسانی تحت عناوینی چون ایران و ایرانشهر متجلی شده و عبارت شاهنشاه ایران و انیران حک شده است و مستندات دیگری نیز از ذکر نام ایران و انیران بر دیگر کتیبه‌های ساسانی در دست است. پس از سقوط سلسله ساسانی تا مدت‌ها ضرب سکه با نقش دوره ساسانی متداول بود. تا این که در سال‌های ۷۷ و ۷۸ هجری در دوران خلافت عبدالملک بن مروان،

ضرب سکه با شکل و متن جدید آغاز شد. (بر روی نخستین سکه‌ها با طراز اسلامی بخشی از آیات سوره توحید و در حاشیه آن آیه ۳۳ سوره توبه و آیه ۹ سوره صف با کمی تغییر و در حاشیه محل و سال ضرب نوشته شد. از حدود قرن سوم تا دوازدهم قمری یعنی از حکومت‌های مقارن در ایران تا پایان دوره صفوی، بر سکه‌های نشانی از نام ایران به چشم نمی‌خورد و نام و لقب حاکم یا شعار به متن سکه‌ها تبدیل می‌شود. تا این که پس از سقوط صفویان و به قدرت رسیدن محمود افغان، سکه‌هایی با درج عنوان ایران ضرب شده است. می‌توان چنین استنباط کرد که محمود افغان درصد بود با ذکر نام ایران، بر مشروعیت خود برای حکومت تاکید کند. در یکی از متون سکه‌های دوران حکمرانی نادرشاه نام ایران ضرب شده است. بر سکه‌های حکام زند نشانی از نام ایران نیست و شعارها بیشتر در مدح امام زمان (عج) است. اما در دوره ناصرالدین شاه سکه‌های مسین ضرب شد که تصویر خورشید و تاریخ ضرب بر روی آن و عبارت «رایج مملکت ایران» با ارزش سکه و واژه «طهران» بر پشت آن ضرب شده بود. بر برخی سکه‌های مظفرالدین شاه نیز این عبارت به چشم می‌خورد: السلطان مظفرالدین شاه قاجار شاهنشاه ایران. ضرب نام ایران نام ایران در دوره پهلوی نیز ادامه یافت.

انتشار کتاب «مبانی و دستور خط فارسی شکسته»

کتاب «مبانی و دستور خط فارسی شکسته» بر اساس صد سال آثار داستانی و نمایشی (از ۱۲۹۸ تا ۱۳۹۷) در شهریورماه ۱۳۹۸ از سوی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی منتشر شد.

نویسنده کتاب، دکتر امید طیب‌زاده، در خصوص انتشار این کتاب طی یادداشتی توضیحاتی داد که در ادامه از نظرتان می‌گذرد:

نویسنده در این کتاب، به عنوان پیکره، تعداد صد کلمه از گفتگوهای ۱۱۲ اثر نمایشی و داستانی فارسی را که طی صد سال، از ۱۲۹۸ تا ۱۳۹۷، به زبان فارسی منتشر شده است، به صورت تصادفی گردآوری شده و صورت‌های شکسته را در آن ۱۱۲۰۰ کلمه، مبنای محاسبات و نتیجه‌گیری قرار داده شده است. مقایسه صورت‌های شکسته در این ۱۱۲۰۰ کلمه با نمونه‌هایی از فارسی شکسته در پیام‌ها و نوشته‌های گوناگون در فضای مجازی، بنشان داده است که تفاوت بین صورت‌های شکسته در داستان‌های فارسی و در پیامک‌ها و نوشته‌های فضای مجازی بسیار اندک است؛ به طوری که صورت‌های شکسته متون داستانی و نمایشی را می‌توان نماینده تام و تمام صورت‌های شکسته در پیامک‌ها و ارتباطات اینترنتی نیز دانست. بنابراین رسم‌الخطی که در این کتاب برای فارسی شکسته در گفتگوهای آثار داستانی و نمایشی فارسی پیشنهاد شده است، به سادگی در پیامک‌ها و نوشته‌های فضای مجازی نیز قابل‌استفاده خواهد بود.

فصل نخست کتاب حاضر به بررسی این موضوع اختصاص دارد که تفاوت‌های بین فارسی رسمی و فارسی گفتاری، در بسیاری از موارد، از نوع همان

تفاوت‌هایی هستند که بین گونه‌های موجود در وضعیت دوزبانگویی مشاهده می‌شوند. در فصل بعد درباره معنای دقیق اصطلاح «فارسی شکسته» بحث شده و از ایراداتی که به این اصطلاح می‌گیرند سخن رفته است. در فصل سوم درباره دو حوزه عمده استفاده از فارسی شکسته، یعنی داستان‌ها و نمایش‌نامه‌ها و اشعار عامیانه جدید از یک سو، و پیامک‌ها و ارتباطات اینترنتی از سوی دیگر سخن گفته شده و پس از آن در فصل چهارم دیدگاه‌های گوناگون درباره شکسته‌نویسی بررسی شده است. فصل پنجم به بررسی سیر شکسته‌نویسی در داستان‌های فارسی از سال ۱۲۹۸ تا ۱۳۹۷، و نیز استخراج صورت‌های شکسته از این آثار و طبقه‌بندی انواع آنها اختصاص داده شده است. در فصل ششم صورت‌های شکسته طبقه‌بندی شده و بر اساس گرایش‌های واقعی نویسندگان ایرانی، و نیز با توجه به اصول حاکم بر کتاب دستور خط فارسی (مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی ۱۳۹۴)، دستوری برای خط فارسی شکسته پیشنهاد شده است. مؤلف در فصل هفتم از ضرورت ضبط کردن صورت‌های شکسته در فرهنگ‌های فارسی سخن گفته، و سپس اصول و مبانی خود را برای چگونگی درج صورت‌های شکسته در فرهنگ‌های فارسی شرح داده است. فصل پایانی کتاب شامل پنج ضمیمه زیر است: (۱) متن کامل پیکره مورد استفاده در تدوین کتاب حاضر؛ (۲) فهرست نام نویسندگانی که پیکره از آثار آنان فراهم آمده است؛ این فهرست به ترتیب سال تولد نویسندگان منظم شده است؛ (۳) چند نکته درباره برخی از انواع قواعد واج‌شناختی که در کتاب حاضر از آنها سخن به میان آمده است؛ (۴) چکیده رسم‌الخط فارسی شکسته، در مورد صورت‌های شکسته‌ای که براساس قواعد آوایی زایایی از روی صورت‌های سالم‌شان مشتق می‌شوند؛ (۵) فهرستی متشکل از کلمات شکسته‌ای که براساس قواعد آوایی زایایی از روی صورت‌های سالم‌شان مشتق نمی‌شوند. این فهرست براساس الفبای صورت‌های شکسته تهیه شده است تا مخصوصاً زبان‌آموزان خارجی بتوانند از آن برای یافتن صورت‌های مورد نیاز خود استفاده کنند.

مبانی و دستور خط فارسی شکسته

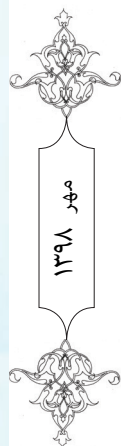
بر اساس صد سال آثار داستانی و نمایشی

(از ۱۲۹۸ تا ۱۳۹۷)

امید طیب‌زاده

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

گزارش دیدار ماهانه اعضای هیأت علمی با هیأت رئیسه پژوهشگاه

تنش‌ها به نوشتن یک نظام‌نامه جدید روی آورد. دکتر ملایی‌توانی پس از توضیحات مفصل در مورد این نظام‌نامه، در انتها از اعضای هیأت علمی خواست تا برای تکمیل نظام‌نامه مذکور نظرات و پیشنهادات خود را به منظور بهبود اجرای نظام‌نامه به واحد معاونت پژوهشی منعکس کنند.

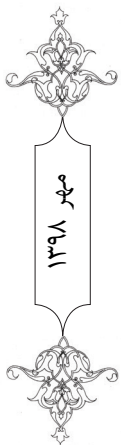
در ادامه دکتر نصیری، از ریاست محترم پژوهشگاه، جناب آقای دکتر قبادی درخواست نمودند تا ایشان نیز سخنرانی خود را در مورد ضرورت تدوین نظام‌نامه و مسائل دیگر بیان نمایند.

در ادامه دکتر قبادی، توضیحاتی افزون بر موارد معاون محترم پژوهشی، دکتر ملایی‌توانی، در مورد الزامات دیگر تدوین نظام‌نامه افزود و گفت: پژوهشگاه در برابر دیوان محاسبات، سازمان بازرسی، نظام رنکینگ وزارت علوم، isc و جاهای دیگر حرف یکپارچه‌ای نداشت. همچنین جهت مدیریت پروژه‌های آموزشی و پژوهشی به‌صورت پراکنده بود. لذا به همین منظور و مسائل و مشکلاتی که معاون پژوهشی نیز اشاراتی به آنها داشتند، پژوهشگاه را وادار به تدوین چنین نظام‌نامه‌ای نمود.

سپس دکتر نصیری از همکاران خواست تا پرسش‌ها و نکاتی که به نظرشان رسیده را در خصوص مفاد نظام‌نامه و برطرف نمودن ابهامات آن مطرح نمایند. اعضای هیأت علمی به همین منظور پرسش‌هایی راجع به ارزیابی و داوری طرح‌ها و اعلام نظر مجری طرح، امکان انجام طرح‌ها به‌صورت کرسی ترویجی،

در ابتدا، دکتر نصیری، مدیر دفتر امور هیأت علمی پژوهشگاه، ضمن قرائت دستور جلسه، و به منظور شروع جلسه، از دکتر ملایی‌توانی، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دعوت به عمل آوردند تا در ابتدای جلسه سخنرانی خود را ارائه نماید

دکتر ملایی‌توانی، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در ابتدای سخنانش نکاتی چند در مورد ضرورت تدوین نظام‌نامه ارائه کرد و افزود، در پی آسیب‌شناسی‌هایی که در پژوهشگاه صورت گرفت بر آن شدیم تا یک نظام‌نامه جدید تدوین کنیم. در همین راستا استفاده از تجربیات پژوهشکده‌های دیگر از نظر آموزشی و پژوهشی، مشکلات طرح‌های یکساله و زمان ناکافی برای انجام آن همچنین کیفیت پایین طرح‌ها، فعالیت‌های جانبی و انجام فعالیت‌های مختلف آموزشی و پژوهشی غیر از انجام طرح پژوهشی سالانه، مشکلات داوری طرح‌ها و انجام مراحل آن، بررسی و به یکایک آن رسیدگی شد. همچنین برای جلوگیری از ارزیابی‌های مکرر و گاه‌ا نادرست، استفاده بهینه و مطلوب از زمان، دیده‌شدن فعالیت‌های جانبی دیگر غیر از انجام طرح‌های پژوهشی موظف اساتید، حذف پروسه‌های غیرمعقول و همچنین بررسی و تحقیق در مورد پژوهشکده‌ها و دانشگاه‌های دیگر از جنبه‌های آموزشی و پژوهشی، پژوهشگاه را بر آن داشت تا به منظور انجام مطلوب‌تر فعالیت‌های پژوهشی در یک فضای شایسته و درخور و به دور از

راجع به مبنای امتیازات طرح‌های پژوهشی و امتیازات فعالیت‌های دیگر آموزشی و پژوهشی، رأی‌گیری بین اعضاء در مورد نفع و درستی تدوین نظام‌نامه، ارزیابی پایان سال و پایان انجام کارهای پژوهشی اساتید، در نظر گرفتن و دیده‌شدن تفاوت‌ها بین افراد و رشته‌ها در انجام فعالیت‌ها در نظام‌نامه، مغفول ماندن ایجاد انگیزه برای انجام طرح‌های کارفرمایی در نظام‌نامه، در نظر گرفته‌شدن امتیازهایی برای انجام فعالیت‌های گروهی و همچنین امتیازات بیشتر برای مقالات گروهی، در نظر گرفتن ترجمه و تصحیح در نظام‌نامه، تمرکز بیشتر روی طرح‌های کاربردی، اختیاری گذاشتن ارزیابی حضوری داوران و نداشتن الزام جهت حضور داوران در شهرستان‌های دیگر، تعدد فرایندهای داوری و تناقض در آنها و داوری‌های سلیقه‌ای، صلاحیت ارزیاب‌ها و در نظر گرفتن تخصص‌های علمی ایشان، چگونگی انجام طرح‌های پژوهشی بصورت تألیف کتاب‌ها، چگونگی انجام تألیفات در قالب تصنیف‌ها و ترجمه‌ها، امکان استفاده از ناشران خارج از پژوهشگاه با توجه به تأخیرات چاپ و نشر در شورای انتشارات داخلی، مراحل تألیف طرح‌ها، در نظر گرفتن امتیاز به منظور گزارش‌دهی طرح‌ها، چگونگی تألیف کتاب در مورد طرح‌هایی که در چند فاز صورت می‌گیرند، را مطرح نمود.

دکتر ملایی توانی در ادامه سخنان خود به پرسش‌های اعضاء نیز پاسخ داد. همچنین راجع به انجام طرح‌ها، فرایند داوری‌ها، ارتقاء مقالات گروهی، شورای انتشارات، تألیف‌ها و تصنیف‌ها مواردی را مطرح کرد. سپس دکتر قبادی گفت: هدف از برگزاری و تشکیل جلسات ماهانه و همچنین برگزاری جلسه در مورد موضوع نظام‌نامه، رسیدن به یک فهم هم‌دلانه و

کمتر کردن فاصله‌ها بین اعضاء است. وی افزود: داشتن قوانین، بهتر از بی‌قانونی و ابهام در یک مؤسسه می‌باشد و نیز از اعضاء خواست دایره مشاهدات و مطالعات خود را گسترش دهند.

وی همچنین راجع به مصوباتی که در هیأت ممیزه صورت گرفته توضیحاتی را ارائه کرد و گفت: باید سعی کنیم هرم تخصصی پژوهشگاه را افزایش دهیم و تعداد اساتید و دانشیاران بیشتر شوند. در مورد نظام‌نامه نیز اظهار امیدواری کرد که با اعمال نظرات همکاران ظرف یکسال آینده، نظرات همه همکاران تأمین شود و اصلاحیه نظام‌نامه انجام و به مرحله اجرا برسد.

دکتر پگاه مصلح، مشاور معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی و عضو هیأت علمی پژوهشگاه، که مسئولیت تدوین و اصلاح نظام‌نامه را به عهده داشت، در همین زمینه و در مورد اجرای فرایند تدوین نظام‌نامه و نهایی شدن آن توضیحاتی را ارائه کرد و گفت: در این نظام‌نامه قید شده است که در ابتدا به صورت دو دوره آزمایشی اجرا شود تا زمانیکه اصلاحات آن صورت پذیرد و به تصویب نهایی برسد. وی از همکاران خواست تا مسائل و نکات خودشان را در این‌باره منعکس کنند تا در نظام‌نامه لحاظ شود. وی در پایان نیز توضیحاتی درباره پرسش‌های مطرح شده توسط همکاران ارائه کرد.

در انتهای جلسه، دکتر نصیری از اعضاء خواست تا دیدگاه‌ها، نقطه‌نظرات و ارزیابی خود را در مورد مسائل مطرح شده و نظام‌نامه به منظور تصویب نهایی و اجرا شدن نظام‌نامه اعلام و منعکس نمایند.

گزارش جلسه دفاعیه سیامک صاحبی (دانشجوی دکتری زبان شناسی همگانی)

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۰۶/۰۵

موضوع: روایت‌شناسی چالشی: تحلیل نشانه - معناشناختی نظام گفتمانی گلستان سعدی

استاد راهنما: دکتر حمیدرضا شعیری

استادان مشاور: دکتر حسین صافی پیرلوجه، دکتر سید مصطفی عاصی

استادان داور: دکتر امید طیب‌زاده، دکتر احمد پاکتچی، دکتر علی عباسی

در این جلسه سیامک صاحبی دانشجوی رشته زبان‌شناسی همگانی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به مدت چهل و پنج دقیقه از رساله خود با عنوان «روایت‌شناسی چالشی: تحلیل نشانه - معناشناختی نظام گفتمانی گلستان سعدی» که با راهنمایی دکتر حمیدرضا شعیری و و مشاوره دکتر حسین صافی و دکتر مصطفی عاصی تدوین یافته بود؛ دفاع کرد. این پژوهش نظری که در حوزه زبان‌شناسی و نشانه‌شناسی ادبیات مطرح گشته است، به دنبال مطرح ساختن «روایت‌شناسی چالشی» به عنوان یک نوآوری در حوزه نظریه و روشی نوین در مواجهه با متون روایی و تحلیل آن‌ها است.

آن گونه که گزارش شد این پژوهش، به دنبال آن است تا ضمن بررسی گفتمان روایی گلستان سعدی، انواع نظام‌های گفتمان روایی جاری در این اثر را مورد بررسی قرار دهد و نشان دهد که چگونه فرآیندهای نشانه - معنایی در لایه‌های زیرین متن بروز می‌یابند و ساخت روایی گلستان را در قالب یک کلان‌نشانه به پیش می‌برند. این پژوهش کوشیده است تا با بهره‌گیری از نشانه - معناشناسی به عنوان یک روش تحلیل گفتمان که از دل مکتب پاریس برخاسته است؛ به تحلیل ویژگی‌های نظام‌مندی، جهت‌مندی، هدف‌مندی و کلان‌زبانی در انواع گفتمان گلستان سعدی پردازد و نشان دهد که شکل‌گیری معنا در ذهن عوامل حاضر در گفتمان نتیجه چالش و رقابت جویی نظام‌های نشانه - معنایی حاضر در بافت متنی و بافت برون‌متنی می‌باشد. رساله در نهایت «روایت‌شناسی چالشی» را به عنوان یک رویکرد به مطالعه متون ادبی معرفی می‌کند که براساس شناسایی و استخراج نظام‌های نشانه - معنایی، تعیین روی آورد اصلی در هر پی‌رفت، مشخص‌سازی خرده‌نظام‌های تشکیل‌دهنده هر روی آورد، بررسی سازوکارهای تعامل، تقابل، تعارض، مقاومت، ممارست و مماشات درون گفتمانی و در نهایت رقابت‌جویی خرده‌نظام‌ها و کلان‌نظام‌های نشانه - معنایی گفتمان نسبت به یکدیگر عمل می‌کند. آن گونه که در خطابه سیامک صاحبی مطرح گشت، روایت‌شناسی چالشی از گذر بررسی سازوکارهای گفتمانی متون روایی به مطالعه مناسبات شناختی، ادراکی، عاطفی، فرهنگی و پدیداری نشانه‌ها می‌پردازد و می‌کوشد در نقاط تلاقی نظام‌های نشانه معناشناختی و رقابت‌جویی حاصل از تعاملات و تعارضات نظام‌های نشانه - معنایی، به کشف بنیان‌های معنا در پیکره گفتمان‌های روایی نایل گردد. در نتیجه این مطالعه و تحلیل این گونه ادعا شد که در نخستین سطح، چالش‌ها میان نظام‌های گفتمانی درون متن و در تقابل و رقابت نظام‌های درون متنی شکل می‌گیرند و صورت می‌بندند. در سطح دوم چالش با تعارض و رقابت انتظارات، باورهای فرهنگی، خرد جمعی و تجارب زیسته مواجهیم و چالش در سطح سوم ناظر به آن دسته پرسش‌های معرفت‌شناختی است که روایت‌خوان در اثر رقابت نظام‌های گفتمانی در درون متن یا میان متن و مخاطب با آن‌ها مواجهه می‌کند و در ارتباط با نظام انسان هستی و انسان فرهنگ امتداد می‌یابد.

پس از دفاع دانشجوی، دکتر شعیری به‌عنوان استاد راهنما مطرح شدن مبحث روایت‌شناسی چالشی و به‌کار گرفته شدن آن در تحلیل یک متن کلاسیک بومی زبان فارسی را یک دستاورد قابل توجه خواند. دکتر صافی به عنوان استاد مشاور اول رساله این نظریه را در اول راه خود خواند که با طرح در مجامع و محافل علمی و هرچه بیشتر به بوجه نقد آمدن، می‌تواند توسعه و تثبیت بیشتر را برایش رقم بزند. دکتر عاصی نیز به‌عنوان استاد مشاور دوم رساله اشاره نمود که تکیه بر پیکره‌های زبانی و ادبی بومی و پیوند زدن آن‌ها با روش‌های تحلیل نوین زبان‌شناختی و نشانه‌شناختی می‌تواند راهی نو فرا روی نقد فرهنگی و نشانه‌شناسی سبک زندگی بگشاید. پس از شنیدن خطابه دانشجوی، پرسش‌های هیأت داوران مطرح گردید و دانشجو با پاسخ به این پرسش‌ها از رساله خود دفاع کرد.

در پایان هیأت داوران و اساتید راهنما و مشاور به شور نشسته و با نمره ۱۹/۲۵ و درجه عالی به رساله دانشجوی، وی را دانش‌آموخته مقطع دکتری رشته زبان‌شناسی همگانی تشخیص دادند.

گزارش جلسه دفاعیه طیبه میرمحمدحسینی (دانشجوی دکتری حکمت متعالیه)

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۰۶/۲۳

موضوع: بررسی امکان دستیابی به مبانی نظری صلح از فلسفه ملاصدرا و مقایسه آن با آراء یوهان گالتونگ

استاد راهنما: دکتر هادی وکیلی

استادان مشاور: دکتر اعظم قاسمی، دکتر پگاه مصلح

استادان داور: دکتر رضا اکبری، دکتر داود مهدوی زادگان، دکتر فرهاد زیویار

دانشجو در مدت بیست دقیقه به دفاع از رساله خویش پرداخت که خلاصه سخنان او به شرح ذیل است:

رساله سه رکن اصلی دارد ابتدا صلح که به دلیل نیاز اساسی دنیای امروز به آن انتخاب شده است، زیرا مهم‌ترین نیازی که دنیای جنگ‌زده کنونی طلب می‌کند تلاش برای رسیدن به صلحی پایدار است. به صلح می‌توان از منظرهای گوناگونی نگریست و برای رسیدن به آن تلاش کرد. زمینه‌های اجتماعی، سیاسی، روانشناسی، اخلاقی هر کدام می‌توانند برای ایجاد صلح قدمی بردارند. در این رساله زمینه‌های فلسفی صلح بررسی شده است.

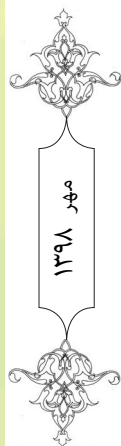
رکن دوم ملاصدرا است که به نظر می‌رسد که فلسفه او با این غنا و تعالی قابلیت اینکه وارد حوزه‌های عینی و اجتماعی شود را دارد؛ به این شکل که بر اساس مبانی فلسفی او بتوان به نتایجی دست یافت که فی نفسه در فلسفه یافت نمی‌شوند. این رویکرد کمتر مورد توجه بوده است و در این رساله سعی شده است که فلسفه ملاصدرا را از فلسفی محض بودن خارج کرد و آن را به مسائل عملی تسری داد.

از سوی دیگر به نظر می‌رسد زمینه صلح‌گرایی در اندیشه‌های ملاصدرا وجود دارد؛ زیرا او با تأسیس حکمت متعالیه مبتنی بر عقلانیت اصیل، پیوند عمیقی میان جریان‌های گوناگون فلسفی، کلامی و عرفانی ایجاد کرد. در حالی که هر یک از مکاتب فکری از سوی دیگری به نقص و جهل متهم می‌شد، او عقل و نقل و وحی و شهود را در کنار یکدیگر و مکمل و مؤید هم شمرد و با ایجاد توافق و تفاهم بین مبانی متفاوت فکری یعنی فلسفه، عرفان و آموزه‌های دینی فلسفه صلح‌گرایی خود را عرضه کرد.

سپس دانشجو در مورد رکن سوم یعنی گالتونگ بیان داشت: بحث صلح یک بحث امروزی است و مبانی آن در دنیای مدرن مطرح شده و طبیعتاً برای ملاصدرا بیگانه است. در نتیجه مبانی به دست آمده از فلسفه ملاصدرا نیز ارتباط مستقیم و بی‌واسطه با صلح ندارند. در حقیقت در این پژوهش یک سؤال مدرن را در برابر یک نظام سنتی قرار داده‌ایم. برای استخراج پاسخ لازم است از مباحث دنیای امروز کمک گرفته شود. به همین دلیل گالتونگ که مسئله اصلی پژوهش‌هایش بر صلح متمرکز است، انتخاب شده، تا با بهره‌گیری از چارچوب مفهومی مباحث او، بتوان مفهوم و مبانی صلح را از فلسفه ملاصدرا استخراج کرد. گالتونگ که به عنوان پدر صلح‌پژوهی جهان شناخته می‌شود، بیش از شصت سال است که به طرح آراء مختلف درباره صلح و خشونت پرداخته است.

اما به یک نکته باید توجه داشت که نگاه گالتونگ به صلح، نگاهی این‌جهانی است و در حقیقت صلح هدف غایی مطالعات و تلاش‌هایش است. در حالی که ملاصدرا در حکمت متعالیه غرض و هدف نهایی را سوق دادن همه انسان‌ها به سوی خداوند می‌داند و هر هدف دیگری در حقیقت وسیله و یا هدف میانی است. صلح نیز از این قاعده مستثنا نیست و اگر ملاصدرا نیم‌نگاهی به این مسئله دارد و آن را لازم و ضروری می‌داند به همین دلیل است که انسان‌ها از هدف غایی خود بازمانند؛ زیرا جنگ و خونریزی باعث فساد و مانع سلوک به سوی خداوند است. ولی نقطه اشتراک هر دو برقراری صلح در این جهان است. هرچند برای یکی هدف میانی و برای دیگری هدف غایی باشد.

در مورد ارتباط مباحث ملاصدرا و گالتونگ و نیز چگونگی کنکاش درباره موضوع صلح در آثار ملاصدرا دانشجو این‌گونه توضیح داد: در کاربردهای سنتی، «صلح» در برابر «جنگ» به کار برده می‌شد اما با ورود گالتونگ به این حوزه و دگرگونی آن توسط او معنای صلح نیز دگرگون شد. بر اساس نظریه او صلح منفی - که همان معنای سنتی صلح است - تنها به معنای نبود خشونت و جنگ است. درحالی‌که صلح مثبت در ایجاد بستری معنا می‌یابد که منجر به برطرف شدن عوامل ایجاد خشونت و درگیری شود و عدالت و روابط اجتماعی در آن شکل بگیرد. صلح منفی صلحی حداقلی است که به دنبال گام برداشتن در مسیر رفع موانع ساختاری میان انسان‌ها، ملت‌ها و فرهنگ‌ها نیست، درحالی‌که صلح مثبت به این اهداف نیز می‌پردازد. نقطه‌ای که آراء ملاصدرا را می‌توان با گالتونگ پیوند داد همین جاست. اگر به صلح فقط از جهت پایان دادن به جنگ و خشونت بنگریم، در آثار ملاصدرا هیچ مسئله مرتبطی نمی‌یابیم اما اگر بر اساس نظریه گالتونگ صلح مثبت را در ایجاد زمینه‌هایی برای به وجود آمدن و ماندگاری صلح تعریف کنیم، می‌توانیم در آثار ملاصدرا نیز چنین مبانی‌ای را پیدا کنیم.

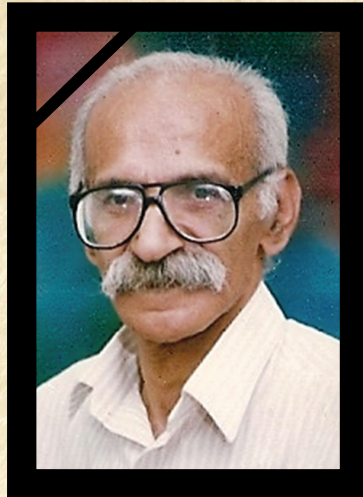

پس از خطابه دانشجو، استادان داور به بیان نظرات خویش پرداختند: دکتر رضا اکبری استاد داور مدعو ضمن بیان محاسن رساله از جمله: نوآوری در موضوع رساله، کاربردی کردن فلسفه و انتخاب مناسب ملاصدرا و گالتونگ برخی پیشنهادات و اشکالات ذیل را متذکر شدند:

۱. کلیدواژه‌ها و پیشینه را کامل کنید.
 ۲. در انتهای فصل‌ها جمع‌بندی آورده شود.
 ۳. فصل اول و دوم و سوم را می‌توان در فصل کلیات جمع کرد.
 ۴. مشکل روشی در رساله وجود دارد. زیرا عنوان رساله تطبیقی است و در نگاه اول به نظر می‌رسد که قرار است مبانی‌ای از ملاصدرا در زمینه صلح استخراج شود و سپس با آراء گالتونگ مقایسه شده، نقاط اشتراک و افتراق بیان شود. اما در نهایت تلاش می‌کنید آراء گالتونگ را بیان نموده و مبانی ملاصدرا را در همان فضا ارائه کنید. این دو قالب متفاوت است. بهتر است یکی از این دو ملاک قرار گیرد و دیگری با آن تطبیق داده شود.
 ۵. صلح بین ادیان، اقوام، روابط بین‌الملل که مباحث مهمی هستند در رساله مفقودند.
- سپس دکتر فرهاد زیویار استاد داور داخلی ضمن بیان چرایی و چگونگی انتخاب موضوع و اشاره به تأکید آن در جلسه پیش دفاع ابراز داشتند که ردپای نظرات خود دانشجو در رساله بهتر نشان داده شده، به مباحث ملاصدرا خوب پرداخته شده اما در کل از مباحث گالتونگ به سرعت عبور کرده‌اند. چنانکه به سایر فیلسوفان اصلاً پرداخته نشده و شایسته بود قسمتی به آن اختصاص داده می‌شد.
- سپس دکتر داود مهدوی‌زادگان، استاد داور داخلی، اظهار داشتند که موضوع، موضوع ارزشمندی است و جای کار بسیار دارد. اما در مورد کاری که در رساله انجام شده اشکالاتی وجود دارد:
- در مباحث انسان‌شناختی ملاصدرا به بحث حرکت جوهری اشاره شده که جزء مباحث وجودشناختی است.
 - مباحث گالتونگ جای کار بیشتری دارد و به حد کافی در رساله آورده نشده است.
 - تفسیر قرآن کریم ملاصدرا، مفاتیح الغیب و مشهد پنجم شواهد الربوبیه مباحث مهمی در زمینه صلح دارند که به نظر می‌رسد دیده نشده‌اند.
 - منابع شاگردان این مکتب دیده نشده است. این کار می‌توانست پاسخی بر این نکته باشد که آثار صدرا ارتباطی با موضوع صلح ندارد.
 - به نظر می‌رسد فصل کلیات رساله خیلی جدی گرفته نشده است. مثلاً فرضیات با مفروضات خلط شده است. آنچه که به عنوان فرضیات آورده شده، همه مفروضات است.
 - بحث جنگ در مباحث گالتونگ به بحث خشونت فروکاسته شده و جای آن را داشت که نقد سنگینی به آن وارد شود. زیرا این تأویل بردن کاستن از مفهوم جنگ و به نوعی در خدمت جنگ است.
 - تعداد صفحات رساله کافی نیست و حدود بیست صفحه باید به آن اضافه شود.
- همچنین دکتر پگاه مصلح استاد مشاور دوم با اشاره به نظرات داوران رساله در مورد ضعف تطبیقی و این که نقاط قوت و ضعف دو مبحث آورده نشده، خاطر نشان کردند که این نقطه قوت این رساله است که چارچوبی را از مباحث نظری گالتونگ در نظر گرفته و در طول کار دائم به آن ارجاع داده و از آن استفاده می‌شود.
- دربارۀ کمرنگ بودن ردپای دانشجو در رساله تأکید داشتند که اساساً عنوانی که انتخاب شده حضور دانشجو است، اگر کار توصیفی بود ممکن بود گفته شود که حضورش ضعیف است اما وقتی که بحث امکان‌سنجی است و بحثی که تا کنون مطرح نشده را مطرح می‌کند، آن هم مباحث گالتونگ که در ایران درباره‌اش کاری صورت نگرفته، حضور پررنگ دانشجو است.
- در مورد بحث فرضیه و مفروض نیز بی در کار امکان‌سنجی تفصیلی اصولاً فرضیه نداریم، زیرا کار اثباتی نیست. بنابراین فرضیه ما همان مفروض ما تلقی می‌شود.
- در نهایت دکتر هدای وکیلی، استاد راهنما، مباحث ضمن جمع‌بندی مباحث مطروحه از دوگانگی روشی در صورت امکان تغییر عنوان استقبال کرده و ابراز داشت که در باره استفاده از کلمه خشونت به جای جنگ در حقیقت این نقطه قوت گالتونگ است و پرخاشگری را از مفهوم بسیار بزرگ آن به مفاهیم کوچکتر توسعه داده و در حقیقت جای نقدی وجود ندارد.
- پس از بیان نظرات استادان داور. دانشجو در پاسخ به یکی از اشکالات مطرح شده از سوی دکتر مهدوی‌زادگان، اظهار داشت: تفسیر قرآن کریم ملاصدرا، مفاتیح الغیب و مشهد پنجم شواهد الربوبیه که تنها قسمت‌هایی از آثار ملاصدراست که ارتباط مستقیم با صلح در آن وجود دارد به صورت کامل دیده شده و بخش‌هایی که مرتبط با رساله بوده آورده شده است.
- در پایان هیأت داوران و اساتید راهنما و مشاور به شور نشسته و با اعطای نمره ۱۸/۲۵ و درجه بسیار خوب به رساله دانشجو، وی را دانش‌آموخته مقطع دکتری رشته حکمت متعالیه تشخیص دادند.

گزارش تصویری از مراسم بزرگداشت زنده‌یاد «وهاب ولی»

مراسم بزرگداشت درگذشت وهاب ولی، عضو بازشسته پژوهشگاه، عصر روز چهارشنبه، ۱۷ مهر ۱۳۹۸، با حضور اعضای خانواده، همکاران و دوستان آن مرحوم در سالن حکمت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

پژوهشکده غرب‌شناسی و علم‌پژوهی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
با همکاری پژوهشکده ادبیات و پژوهشکده تاریخ برگزار می‌کند:

فراخوان عبدالله قطب محبی

همایش ملی تأملی بر زندگی، آثار و اندیشه

دبیر علمی: دکتر مهدی بنایی قطب آبادی
دبیر اجرایی: دکتر امیر صادقی

محوورهای همایش:

- ۱) زندگی و زندگی و سلوک اجتماعی
- بررسی منابع و اسناد موجود در باب زندگی قطب
- منابع فکری قطب و بررسی میزان تأثیرگذاری این منابع
- ۲) اندیشه
- اندیشه اجتماعی و سیاسی
- اندیشه دینی و عرفانی
- نسبت اندیشه قطب با وضع معاصر ما
- ۳) آثار
- سبک‌شناسی نوشته‌های قطب
- جایگاه نوشته‌های قطب در میان آثار عرفانی
- قطب و زبان فارسی

با همراهی استادان ارجمند:

رضا داوری اردکانی - غلامرضا اعوانی - احمد بهشتی - نصرالله پورجوادی - علی اصغر میرباقری - تقی پورنامداریان - مهدی دهباشی - بیژن عبدالکریمی - محمدجواد صافیان - محمدتقی چاوشی - مریم دانشگر - علیرضا ملایی - اکبر ثبوت - حسین کلباسی - رضا سلیمان حشمت - منوچهر صدوقی سها و...

توضیحات بیشتر و تماس:

تارنما: <http://www.ihs.ac.ir/ghob>

رایتنامه: occ@ihs.ac.ir

نشانی: تهران، بزرگراه کردستان، نبش خیابان آئینه‌وند،

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

شماره تماس: ۸۸۰۴۱۴۵۸

تاریخ‌های اصلی همایش:

تاریخ ارسال چکیده مقالات: ۱۰ آذر ۱۳۹۸

اعلام نتایج داوری چکیده مقالات: ۱۵ آذر ۱۳۹۸

تاریخ ارسال اصل مقالات: ۲۵ دی ۱۳۹۸

تاریخ برگزاری همایش: دوشنبه ۱ اردیبهشت ۱۳۹۹

تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پیکار آملی علوم همان اعظم

فراخوان نخستین دوره جایزه علمی دوسالانه دکتر صادق آئینه‌وند

ویژه تاریخ

انجمن ایرانی تاریخ، کتابخانه دکتر صادق آئینه‌وند و گروه تاریخ دانشگاه تربیت مدرس به منظور پاسداشت خدمات استاد دکتر صادق آئینه‌وند، حمایت از رشته تاریخ و تشویق پژوهشگران جوان در حوزه علوم تاریخی، نخستین دوره جایزه علمی دوسالانه دکتر صادق آئینه‌وند را با موضوع رساله‌های دوره دکتری تاریخ برگزار می‌کند.

شرایط آثار:

کلیه رساله‌های دکتری در حوزه مطالعات تاریخ ایران، تاریخ اسلام، تاریخ تشیع و مطالعات بین رشته‌ای در حوزه تاریخ که از ابتدای سال ۱۳۹۴ تا پایان مهرماه ۱۳۹۸ در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی سراسر کشور دفاع شده‌اند، می‌توانند در این رقابت شرکت نمایند.

رساله‌هایی برای بررسی پذیرش می‌شوند که با درجه بسیار خوب و بالاتر (نمره ۱۸ و بالاتر) دفاع شده باشند و تا زمان ارسال به دبیرخانه به صورت کتاب چاپ و منتشر نشده باشند.

نحوه ارسال آثار:

متقاضیان موظف هستند یک نسخه از رساله خود منضم به صورت جلسه دفاع را به شکل PDF از طریق نشانی ایمیل:

aeenevandprize@gmail.com

ارسال نمایند. در صورتی که رساله ارسالی از سوی شورای علمی واجد شرایط اولیه برای داوری شناخته شد، برای داوری ارسال می‌شود.

مهلت ارسال آثار
حداکثر تا پایان آبان ماه سال جاری خواهد بود.

شیوه تقدیر از آثار برگزیده:

از رساله برگزیده در مراسمی همزمان با سالگرد رحلت مرحوم دکتر صادق آئینه‌وند در اردیبهشت ماه ۱۳۹۹ با اهداء تندیس، لوح تقدیر و جایزه نقدی تقدیر خواهد شد و به انتشار اثر برگزیده در قالب کتاب نیز کمک می‌شود.

در صورتی که اثر دیگری از سوی شورای علمی شایسته تقدیر شناخته شود، از اثر مزبور با اهداء تندیس و لوح تقدیر تجلیل خواهد شد.

آدرس دبیرخانه:

تهران - تقاطع بزرگراه شهید چمران و جلال آل احمد -
دانشگاه تربیت مدرس - دانشکده علوم انسانی -
طبقه سوم، کتابخانه دکتر آئینه‌وند
تلفن: ۸۲۸۸۳۶۵۹

مدیر مسئول: سیدمحسن علوی پور

سر دبیر: حوریه احدی

هیأت تحریریه: شهرام اصغری، محسن باباخانی، مجید زارع، سعیده زندی و صادق کیا

ravabet1@ihcs.ac.ir

www.ihcs.ac.ir

پیام‌رسان‌ها: @ihcss, @pajoheshgah